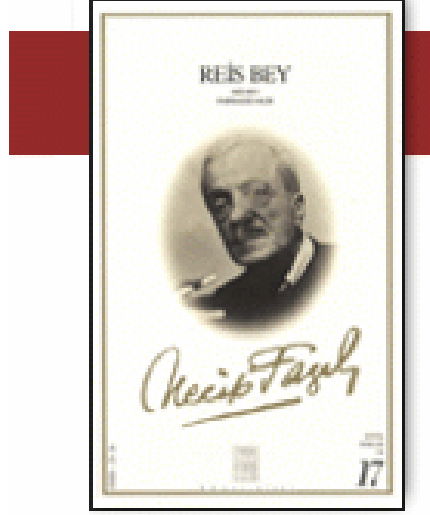

Necip Fazıl Kısakürek - Reis Bey Ve Parmaksız Salih

www.kitapsevenler.com

Merhabalar

Buraya Yükleğim e-kitaplar Aşağıda Adı Geçen Kanuna İstinaden
Görme Özürlüler İçin Hazırlanmıştır

Ekran Okuyucu, Braille 'n Speak Sayesinde Bu Kitapları Dinliyoruz
Amacım Yayın Evlerine Zarar Vermek Değildir

Bu e-kitaplar Normal Kitapların Yerini Tutmayacağından

Kitapları Beyenipte Engelli Olmayan Arkadaşlar Sadece Kitap Hakkında Fikir Sahibi Olduğunda
Aşağıda Adı Geçen Yayın Evi, Sahafklar, Kütüphane, ve Kitapçılardan Temin Edebilirler

Bu Kitaplarda Hiç Bir Maddi Çıkarım Yoktur Böyle Bir şeyide Düşünmem

Bu e-kitaplar Kanunen Hiç Bir Şekilde Ticari Amaçlı Kullanılamaz
Bilgi Paylaştıkça Çoğalır
Yaşar Mutlu

Not: 5846 Sayılı Kanunun "altıncı Bölüm-Çeşitli Hükümler " bölümünde yer alan "EK MADDE 11.
- Ders kitapları dahil, alenileşmiş veya yayımlanmış yazılı ilim
ve edebiyat eserlerinin engelliler için üretilmiş bir nüshası yoksa hiçbir ticarî amaç güdülmeksizin
bir engellinin kullanımını için kendisi veya üçüncü
bir kişi tek nüsha olarak ya da engellilere yönelik hizmet veren eğitim kurumu, vakıf veya dernek
gibi kuruluşlar tarafından ihtiyaç kadar kaset, CD, brail
alfabesi ve benzeri 87matlarda çoğaltılması veya ödünç verilmesi bu Kanunda öngörülen izinler
alınmadan gerçekleştirilebilir."Bu nüshalar hiçbir şekilde
satılamaz, ticarete konu edilemez ve amacı dışında kullanılamaz ve kullandırılmaz. Ayrıca bu
nüshalar üzerinde hak sahipleri ile ilgili bilgilerin bulundurulması
ve çoğaltım amacının belirtilmesi zorunludur." maddesine istinaden web sitesinde deneme yayınına
geçilmiştir.

T.C.Kültür ve Turizm Bakanlığı Bilgi İşlem ve Otomasyon Dairesi Başkanlığı
Ankara

Bu kitaplar hazırlanırken verilen emeye harcanan zamana saydı duyarak
Lütfen Yukarıdaki ve Aşağıdaki Açıklamaları Silmeyin
Not bu kitaplar Görme engelliler için taranmış ve düzenlenmiştir.

Tarayan
Hasan Uslu
elhasenu@gmail.com

Necip Fazıl Kısakürek _ Reis Bey
REİS BEY
Necip Fazıl KISAKÜREK

REİS BEY PİYES

11.Basım,Nisan 1999
b d yayınları Ankara Caddesi Vilayet Han Nu 10 Kat 3 Cağaloğlu istanbul
528 55 51 51108 73 512 59 22
ISBN 975 8180 11 8

REİS BEY

Mutlak İman halinde (tez)lerin (tez)ine sahip olan biz, tiyatrodan üstün ve dokunaklı âlet kabul edebilir miyiz? Edemeyiz ama işte -hamdolsun- o mutlak iman yüzünden bugünkü Türk (!) Tiyatrosu bize kapılarını kapatmış bulunuyor; biz de ona, yerle göğü birbirine katacak olan tiyatromuzla karşılık veremiyoruz. Dedik ya, İstikbâli ve bu arada istikbâlin aktörünü bekliyoruz...

N. F. K. /Ekim 1976

BİRİNCİ PERDE

ŞAHISLAR (Sahneye çıkış sıralarına göre)

OTEL KÂTİBİ MÜBAŞİR BİRİNCİ BAR KIZI İKİNCİ BAR KIZI KOYLU MÜŞTERİ
TAŞRALI MÜŞTERİ YELDİRMELİ KADIN REİS BEY MAHKÛM BİRİNCİ AVUKAT
KUMARHANE GARSONU

DADI

BİRİNCİ GARDİYAN

İKİNCİ GARDİYAN

HAPİSHANE MUDURU

SAVCI

KATIL

KARABORSACI

MEMUR

YANKESİCİ

SAHTE HÂKİM

TABLO 1

[Mesudiye otelinin holü... Cephede, holün sokağa bakan vitrini... Vitrinde, otelin ismi tersinden okunuyor, sol dip köşede, girinti şeklinde iki duvarlık bir dirsek.. Dirseğin sağ duvara bakan uç tarafında, camlı giriş kapısı.. Dirseğin cephe duvarında da, yukarı kattan inen ve dirseğin ön ucundan bükülüp cephe istikameti bulan merdiven... Sağda, sağ ön köşeye geçit bırakan müracaat gişesi... Gişenin arkasında ve duvarda, anahtar hücrelerinin çerçevesi... Merdiven kıvrığının sağ duvara bakan tarafında, vitrinin ortasında, giriş kapısıyla gişe arasında, ön planın sol ve orta yerinde, beyaz örtülü masalar ve iskemleler... Sağ ve sol köşelerde iki büyük koltuk... Göze çarpan her şey kenar semtte, orta halli bir otel manzarası gösteriyor.]

(Otelin holü loş... Vitrinde, batan güneş altında, sokağın sıra binaları... Gişede, otel kâtibi... Vitrinin ortasındaki iskemlede, Anadolu tüccarı kılıklı, kravatsız, kasketli bir adam: Taşralı müşteri.. Merdiven kıvrımı önündeki iskemlede de mübaşir.. Mübaşir yanındaki masada kocaman bir evrak çantası ve resmî mübaşir kasketi.. Otel kâtibi, gişenin üstüne bir gazete sermiş ve ona eğilmiş vaziyette.. Sükût..)

OTEL KATİBİ — (Başını kaldırmadan mübaşire) Nişantaşı cinayetine ne dersin?

MÜBAŞİR — Gazete okuyanlardan duydum.

OTEL KATİBİ — Sen tut, yedi katı tıpış tıpış çık, çatı katındaki dairesinde oturan ihtiyar kadını boğ, elmaslarını al, sıvış!

MÜBAŞİR — Sen dediğin kim?

OTEL KATİBİ — Oğlu... Üstelik biricik mirasçısı...

MÜBAŞİR — Bundan haberim yok!

OTEL KATİBİ — Aynı gece, sabaha karşı yakalanmış... Tophanede, bitirim yerlerinden birinde...

MÜBAŞİR — Ne biçim iş? Apartman sahibi

kibar kadının oğlu, bitirim yerinde ne arar?

OTEL KATİBİ — Belli olur mu? Kumara düşkünmüş... Eroine de alışmış... En âdi insanlarla, en kötü yerlerde düşüp kalkma illeti... Sosyete hastalığı..

(Vitrinde, bir gazete müvezzinin koşarak geçtiği görülür.)

DIŞARIDAN MÜVEZZİNİN SESİ — Nişantaşı cinayetini yazıyor! Elmaslar kadının oğlunda çıktı!

(Sükût... Otel kâtibi ve Mübaşir, karşılıklı bakışrlar. Vitrinin ortasındaki iskemlesinde, taşralı müşteri başını sokağa çevirir. Müvezzinin sesi uzaklardan geliyor!)

DIŞARIDAN MÜVEZZİNİN SESİ — (Gittikçe kaybolarak) Cinayeti yazıyor! Bitirim yerinde kibar katil!...

OTEL KATİBİ — (Mübaşire) Nasıl haberiniz olmaz? Bak, kenar mahallelere kadar bütün İstanbul çınlıyor!

MÜBAŞİR — Biz işleri, mahkemeye geldikten sonra öğreniriz.

OTEL KATİBİ — Bu işin muhakemesi sizde mi görülür?

MÜBAŞİR — Belki!... (Vitrine bakar) Nerede kaldı bizim Reis bey?

(Vitrinde, karşı pencerelerde tek tük pırıldamaya başlayan ışıklara göz dikerek) Gece oldu!

OTEL KATİBİ — İstersen, çantayı bize bırak!... Gelince verelim...

MÜBAŞİR — Olmaz! Kendisine, eline teslim etmeliyim. Huyunu bilmez misin?

OTEL KATİBİ — (Gazeteye eğilir) Nasıl bilmem! (Durak, gazeteye dikkat) İşe bak sen! Hâdiseden iki saat sonra, İzmit'ten apartmana telefon edip annesini sormuş..

(Merdivenden, aşüfte tavırlarla, topuklarını şakırdatarak, gayet bayağı dekolterler içinde, sırtlarında birer âdi etol, birinci ve ikinci bar kızları inerler. Birinci, ikincisine nisbet-le, mübalâğalı şekilde oynak.. İkincisinde, bir dikkat, vekar ve birinciye karşı murakabe tavrı.. Otel kâtibi, taşralı müşteri ve mübaşir onlara bakarlar.)

BİRİNCİ BAR KIZI — (Gişenin önünden kapıya doğru bir kavis çevirirken, Otel katibine) Merhaba, Kâtip Bey!

11

10

OTEL KATİBİ — Merhaba küçük hanım!

(Birinci bar kızı, uzaktan Amerikanvâri bir veda işareti çakıp kapıya yürür. İkincisi arkasında, Otel Kâtibine gülümser. Kapıya yürürler. Çıngıraklı kapı, çınhyarak açılır. Kızlar, kalçalarını oynatarak kaybolurlar. Yine çınlayarak kapanan kapı...

MÜBAŞİR — (Otel Kâtibine) Hoppala!... Ben de bu oteli, koca Ağır Ceza Reisinin oturduğu temiz bir yer sanıyordum.

OTEL KATİBİ — Yine öyledir. İstanbul'un en temiz otellerinden sayılır. Müşterileri hep Anadolu...

MÜBAŞİR — (Eliyle kapı tarafını gösterir.)

Ya bu yosmalar?...

OTEL KATİBİ — Onlar her akşam bu vakit uyanıp çıkarlar. Sabaha karşı da gelirler. Başka bir suçlarını göremeyiz biz... Paralarını da tıkr tıkr öderler.

MÜBAŞİR — Bu kadarı yeter mi?..

OTELİN KATİBİ — Tabîi yeter! Sizin Reis Bey de, gece başlayınca gelir, odasına kapanır, kimseyle lâf etmez, kimseyi yanma almaz; şafakta da çıkar, gider. Farkları ne?...

MÜBAŞİR — Büyük bir fark değil, zahir... (Doğrulur) Öndeki çok cilveliydi kızlardan... OTEL KÂTİBİ — Elbette.. O hanım...

MÜBAŞİR — Ya arkadaki?...

OTEL KATİBİ — O da bey... Ağabeysi diyelim... Hiç gözünü açtırmaz. Yan baktı mı, tokat hazır...

MÜBAŞİR — HımmL (Ayağa kalkar.) Ortalık adamakıllı karardı. Yak şu lâmbaları! 12

(Sokağın pırıltıları büsbütün gelişmiştir. O-tel Kâtibi, arkasındaki düğmeyi çevirir. Aydınlık... Vitrinin çerçevelediği sokak manzarası solar.)

MÜBAŞİR — Sen kaç senedir otel kâtibisin?...

OTEL KATİBİ — Bu otelde tam yedi senedir... Hepsi on seneyi geçer. Geldim geleli Ağır Ceza Reisi bizde... Otelin demirbaşı... Ya sen, kaç senedir onun yanmdasm?

MÜBAŞİR — Benimki yeni... Bir yılı geçmez.

OTEL KATİBİ — Bir yılda seninle kaç kelime konuştu?

MÜBAŞİR — Ne bileyim ben? Vazife dışı konuşmaz. Ne diye soruyorsun?

OTEL KATİBİ — Yedi senedir benimle konuştuğu, yetmiş kelimeyi geçmez de... MÜBAŞİR — Huy dedik ya...

OTEL KATİBİ — Öyle ama, bu kadar katısından, kapalıısından da insan hoşlanmıyor.

MÜBAŞİR — Sen onun mahkemede gör, katılığını!

OTEL KATİBİ — Allah düşürmesin... (Mübaşirin, kendisini hayretle süzdüğüne dikkat ederek) Ne o? Ne bakıyorsun öyle?

MÜBAŞİR — Haline bakıyorum; pişkinliğine!

OTEL KATİBİ — Sanat icabı... (Elini gişeye vurur.) Bu tezgâh insanı pişiriyor.

MÜBAŞİR — Sen, bu tezgâhta insan sarrafı gibi bir şey olmuşsun!

(Birden, otelin görünmeyen dış kapısında bir otomobil durmuş gibi acı bir fren sesi...)

13

MÜBAŞİR — (Giriş kapısına doğru) Bizimki rai yoksa?

OTEL KATİBİ — Ben onun taksiyle geldiğini hiç görmedim. Zaten, burası mahkemeye on dakikalık yol...

MÜBAŞİR — (Otel Kâtibine döner) Daireden çıkalk çok oldu. Şimdi anlarız.

OTEL KATİBİ — (Eliyle giriş kapısını gösterir ve ortadan başlayarak gişeye kadar havada bir kavis çizer.) Şu geçit yok mu, şu geçit?.. Bilsen buradan kaç türlü insan gelip geçer?... Gel de insan sarrafı olma!... Gece gelen mi istersin, sabaha karşı düşen mi, gündüz damlayan mı?... Meteliksiz, cepleri dopdolu, niyeti örtülü, eli açık, ağa, serseri, sevincinden uçan, derdinden sürünen, nüfus kağıdından saklanan, sürü sürü insan... Bir bakışta kestiririz biz, müşteriyi... MÜBAŞİR — Tahsilin ne, senin? OTEL KATİBİ — Orta ama, yükseklerle boy ölçüşmeğe hazırım. Kültürümüzü ilerletelim diye Reis Beyi kovalıyoruz da, ağzından, üçer kelimelik kuru vecizelerden başka bir şey alamıyoruz..

(Çıngıraklı kapı açılır. Sırtında felçli kız, köylü müşteri... Kapı açık kalmıştır. Felçli kızın başı, siyah sarılı... Köylü müşteri, köy ağası kılıklı ve kasketli... Otel Kâtibi ve Mübaşir, dikkat kesilmişlerdir. Köylü müşteri gişeye doğru yürür, Otel Kâtibinin önünde durur.)

KÖYLÜ MÜŞTERİ — Burayı salık verdiler. Bir oda istiyoruz!...

OTEL KATİBİ — (Gösterir) Kızın mı?

KÖYLÜ MÜŞTERİ — Kızım...

14

OTEL KATİBİ — Nesi var?... KÖYLÜ MÜŞTERİ — Felç dediler. Makineden düştü.

OTEL KATİBİ — Ne makinesi,

KÖYLÜ MÜŞTERİ — Traktör.. Ondan düştü,
bu hale geldi.

OTEL KATİBİ — Traktörde kız ne arar?

KÖYLÜ MÜŞTERİ — Oldu"işte!

OTEL KATİBİ — Boş oda yok...

KÖYLÜ MÜŞTERİ — Ne yaparız biz? Yarın doktora gideceğiz. Kız ameliyat olacak... Seni memnun ederdik. '

OTEL KATİBİ — Bir oda var ama, içinde hiç • ses çıkarmadan oturmanız lâzım... Bitişiginizde oturan, aksi titiz bir adam...

KÖYLÜ MÜŞTERİ — Bizim hiç sesimiz çıkmaz... Kızım arada bir bunalır, ağlar; onu da duyan olmaz.

OTEL KATİBİ — Nüfusunuz, hüviyetiniz tamam mı?

KÖYLÜ MÜŞTERİ — Hepsi tamam!...

OTEL KATİBİ — Pekâlâ... Birinci katta 4 numara... (Arkasındaki hücreden anahtarı alıp uzatır, gösterir.) Çıkın merdivenden, yerleşin! Ben geliyorum. Bir yatak daha atarız. Eşyanız var mı?

KÖYLÜ MÜŞTERİ — Dış kapının içinde bir heybemiz var...

OTEL KATİBİ — Getirirler. Siz çıkın!...

KÖYLÜ MÜŞTERİ — (Anahtarı alırken) Allah razı olsun...

(Köylü müşteri dönüp merdivene doğru yürür. Otel Kâtibi ve mübaşir arkasından bakarlar. Taşralı müşteri, yerinden kalkmış,

15

ağır ağır yaklaşıyor. Merdiven başına kadar gelir. Felçli kızın soluk yüzü, ıstırap dolu...

KÖYLÜ MÜŞTERİ — (Çıkarken) Allah hiç bir babaya, evlâdını bu halde göstermesin..

(Köylü müşteri merdiveni çıkıp kaybolur. Taşralı müşteri, gözleriyle onları takip ediyor.)

OTEL KATİBİ — (Mübaşire) Ne de güzel kız!.. İnci gibi bir şey... On yedisinde var, yok... (Taşralı müşteriye) Hemşeri! Gördün mü beterin

beterini...

TAŞRALI MÜŞTERİ — (Döner) Benim halim onunkinden bin kere beter!... Razıyım, iki ayağı kopuk olsun, tek onu bulayım!... Namusum kurtulsun!...

MÜBAŞİR — (Gişeye doğru gelen taşralı müşteriye) Ne yaptı kızın sana? Namusuna ne olmuş?

TAŞRALI MÜŞTERİ — Sorma, sorma!

(Açık kapıda, siyah başörtülü, ökçesiz bebe iskarpinli, yeldirmeli kadın... Çıngırak... Kadın , kapıyı kapatır, gözler üzerinde... Gişeye doğru yürür. Halinde, keskin bir ener-

ji.J

YELDİRMELİ KADIN — (Otel Kâtibine) Reis Bey bu otelde kalıyor, değil mi?

OTEL KATİBİ — (Şüphe tavrı) Evet; ne istiyorsunuz?

YELDİRMELİ KADIN — Görmek istiyorum,

işim var!...

MÜBAŞİR — (Yeldirmeli kadına) Reis Beyi

16

tanıyor musunuz?

YELDİRMELİ KADIN — Hayır!

OTEL KATİBİ — (Yeldirmeli kadına) Henüz

I gelmediler.

YELDİRMELİ KADIN — Bekliyeyim bir kenarda...

OTEL KÂTİBİ — Olmaz; Reis Bey böyle rahatsızlıklara gelemez!

YELDİRMELİ KADIN — Dışarıda bekliyeyim öyleyse..

MÜBAŞİR — Hanım, olmaz dediler ya!... Ben mahkemenin mübaşiriyim. Reis Bey'in yolunu kesip ona asılmakta fayda yok!...

YELDİRMELİ KADIN — Ben tâ Eyüp'den geliyorum. Gecekonduyardan.... Bir adım atmam bir yere... (Dirseğin başında ve giriş kapısının yanındaki tek iskemleyi çeker.) Şuraya ilişip bekliyeceğim! İsterseniz kolumdan tutup beni sokağa atın! Piştik artık... Acı yüzünden...

(Yeldirmeli kadın iskemleye çöker. Otel kâtibi, Mübaşir ve Taşralı Müşteri şaşkın...)

YELDİRMELİ KADIN — Ayakta bir dakika durmaya mecalim kalmadı. Bütün gün, İstanbul kazan, ben kepçe... Durdurdu ilâç bulabilirsen bul!

TAŞRALI MÜŞTERİ KADIN — (Yeldirmeli kadına) Durdurdu ne hanım?

YELDİRMELİ KADIN — Ne olacak ?... Evlât derdi...

TAŞRALI MÜŞTERİ — Bir de benimkini bil-

YELDİRMELİ KADIN — Neymiş seninki?

TAŞRALI MÜŞTERİ — On sekiz yaşındaki

17

sen...

kızım; Samsun'dan kaçıp İstanbul'a geldi. Hani İstanbul kazan, ben kepçe, dedin ya; ben de gece gündüz, deli pösteği sayar gibi İstanbul'u kapı kapı geziyorum. İzin bulana aşkolsun...

YELDİRMELİ KADIN — Vah vah! Acıdım sana... (İç geçirir, öbürlerine döner.) Evlât bu... A-cısı dile kolay... Ciğerini söküp çıkarmış da, çocuk, annesinin, sevdiği karıya götürmek için; yolda ayağı bir taşa takılmış, kapaklanmış... Vah evlâdım, bir yerin acıdı mı, diye bağırılmış ciğer... Söz temsili...

OTEL KATİBİ — (Yeldirmeli kadına) Seninki temsil ama, böyle anneleri şimdi zamane çocukları sahiden öldürüyor. Nişantaşı'ndaki zengin ve kibar anneyi duymadın mı? Oğlu, elmaslarını almak için onu boğmuş...

YELDİRMELİ KADIN — Benim kendi derdimden başka hiçbir şeyden haberim yok!

(Çıngırak... Kapı açılır. Reis Bey... Çıngırak... Kapı kapanır. Reis Bey, şapkasını kaşlarına kadar indirmiş... Herkes doğrulur. Mübaşir hızla atılıp, masadan evrak çantasını ve kasketini alır. Reis Bey ilerler.)

REİS BEY — (Mübaşire) Çantada mı evrak?

MÜBAŞİR — Evet efendim!

REİS BEY — Ver!

(Mübaşir atılıp çantayı Reis Bey'e verir. Yeldirmeli kadın ayağa kalkar. Otel Kâtibi, gişeden çıkar.)

REİS BEY — (Bir sözü varmış gibi duran otel kâtibine) Bir şey mi söyleyecektiniz?

YELDİRMELİ KADIN — (Reis Bey'e) O değil,

18

ben söyleyeceğim!

REİS BEY — Ne söyleyeceksiniz?

YELDİRMELİ KADIN — Herkesin yanında söyleyemem!

REİS BEY — Herkesin yanında söyleyiniz!

YELDİRMELİ KADIN — Söyleyemem!

REİS BEY — Söyleyemesseniz daha iyi olur.

(Reis Bey, elinde çanta, döner, yürür; merdivenin bir iki basamağını çıkar. Herkes, taş gibi, onu seyrediyor. Yeldirmeli kadın, Reis Beyin arkasından koşup, iki büklüm, ellerini uzatır.)

YELDİRMELİ KADIN — Reis Bey, durun!

(Reis Bey, gayet sakin durur, döner; herkes donmuş... Yeldirmeli Kadın aynı vaziyette...)

REİS BEY — (Yeldirmeli Kadına) Buraya tiyatro numarası yapmaya mı geldin?

YELDİRMELİ KADIN — (Paralayın) Numara mı dedin? Torunlarım sokakta dileniyor! Gelinim orospuluk edemiyor! Ben yetmişine geldim. Elim ayağım tutmuyor! Hizmetçiliğe bile almıyorlar! Ne olacak bizim halimiz

REİS BEY — Anlamıyorum!

YELDİRMELİ KADIN — Nasıl anlıyacaksınız? Merhamet nedir, bilmeden anlamak olur mu? İşi gücü zorla suç aramak olan insan, neden anlar?

REİS BEY — (Mübaşir ve Otel Kâtibine) Çıkarın şu kadını dışarıya!

(Otel Kâtibi ve Mübaşir atılırlar, Yeldirmeli Kadını omuzlarından itip kapıya doğru sürerler.)

mek isterler.)

YELDİRMELİ KADIN — (İtilirken Reis Beye) Gelinime göz koyanlar, oğluma iftira etti. Paltosuna esrar koyup polise haber verdiler. Benim oğlum namuslu bir işçidir. Ne alır, ne satar, o laneti... Tanımaz bile... Esrar satıcılığından ceza istiyorlar ona... (Tutanların ellerinden kurtulur. Bir iki adım atar, bir iki basamak çıkar. Reis Beyin dizlerine sarılır.) Her şey karara kaldı; oğlum konuşmayı bilmez, oğluma acı, dili dönmeyenlere acı! Masum torunlarıma acı, bana acı!

REİS BEY — (Uzakta apışıp kalan Otel Kâti-biyle Mübaşire) Alın, kaldırın!

(Mübaşir kasketini giyer. Otel Kâtibi ve Mübaşir, Reis Beyin ayaklarına kapanmış, hıçkırığa hıçkırığa ağlayan Yeldirmeli Kadını zorla kaldırıp merdivenden indirirler, kapıya doğru sürerler. Çıngırak.... Hep beraber dışarı çıkarlar. Kapı açık kalır.)

KORİDORDAN YELDİRMELİ KADININ ÇIĞLIĞI — Dilerim Hak'tan en ağır, en olmaz iftiraya uğra, sen! O taş kalbinin havanında zehir ez, zehir ye! Evladın yoksa, senin başına getirsin Mevlâm...

(Reis Bey, merdivenin ilk basamaklarında, heykel gibi, yeldirmeli Kadınının gittikçe kısılan haykırışlarını dinler. Sonra dönüp merdivenden çıkmağa başlar. Taşralı müşteri, deli gibi ona bakıyor.)

TAŞRALI MÜŞTERİ — (Alık bir saffet içinde) Reis Bey!

(Reis Bey, merdivenin dönemeç basamaklarında durur. Taşralı müşteriye döner.)

TAŞRALI MÜŞTERİ — Benim mahkemeye işim yok! Ben buranın garibiyim! Kızım kaçtı da memleketten onu aramaya geldim.

REİS BEY — Ne yapmamı istiyorsunuz?

TAŞRALI MÜŞTERİ — Akıl, fikir, çare istiyorum.

REİS BEY — Polise başvurun!

TAŞRALI MÜŞTERİ — Başvurdum! Bir şey iadı.

REİS BEY — Savcıya da gittiniz mi?

TAŞRALI MÜŞTERİ — Gittim. Muamele, ta-|>n yolunu takip eder dediler.

REİS BEY — İyi demişler...

TAŞRALI MÜŞTERİ — Ama kızımı bulan

!

REİS BEY — Bu işde hâkimleri vazifelendir-iez, kanun...

TAŞRALI MÜŞTERİ — Nasıl kanun, bu?

REİS BEY — Kanun, gizli eşyayı bulmaya iahsus bir fal kitabı değildir. Olana, gördüğüne, Dİldiğine göre hükmeder.

(Kapıdan Otel Kâtibi... Kapanan kapı... Çıngırak.... Otel Kâtibi yürür. Reis Beyi görünce merdivenin önünde kalır. Reis Bey ona döner.)

TAŞRALI MÜŞTERİ — (Reis Beye) Ben bu (lâfları değil, kızım) istiyorum!

REİS BEY — (Tekrar Taşralı Müşeteriye dönerek) Kızımı kanundan istiyemezsin! Arada bir suçlu varsa cezalandırılmasını kanundan isteye-

13

20

21

bilirsin! (Yine Otel Kâtibine döner) Gitti mi kadın?

OTEL KÂTİBİ — Ağlaya ağlaya gitti...

REİS BEY — Göz yaşı suçun rengini soldurmaz. (Durak) Ben odama çıkıyorum. Biraz sonra kahvemi gönderirsiniz. Hiç bir sebeple rahatsız etmesinler beni!...

OTEL KATİBİ — Başüstüne efendim!

(Reis Bey merdivenden çıkar. Kaybolur. Otel Kâtibi, şaşkın bakman Taşralı Müşterinin yanına gelir.)

TAŞRALI MÜŞTERİ — Ne acıip adam, bu Reis Bey!

OTEL KATİBİ — Öyle acıip ki, bir benzerini bulamazsın. Bir kere emekli olmak üzere... Altmış beşlik... Hâlâ yer yüzünde kimsesi yok... Yarım asırlık bekâr... Ömrü otel odalarında geçmiş...

TAŞRALI MÜŞTERİ — Kendine bir ev açmıyor mu?

OTEL KATİBİ — Ne gezer!... Ev bark sahibi olmaktan anlamıyor. Hususi hayatı yok ki, evi olsun... İğreti yaşıyor. Kitapları, bir iki bavulu, o kadar... Bir yatağı bile yok dâr-i dünyada...

TAŞRALI MÜŞTERİ — Galiba en rahatı o... Ne ev, ne evlât, ne dert!.. (Birden hatırlamışcası-na) Ne olacak benim kızım? Sen ondan bahset!..

OTEL KATİBİ — Kızım ben bulacağım senin, daha doğrusu ben bulduracağım! (Ön kısmın ortasındaki masayla iskemleleri gösterir.) Gel, şuraya geçelim de bu işi konuşalım!

(Taşralı Müşteri ve Otel Kâtibi masaya geçerler, mahrem konuşma edâsiyle baş başa verirler. Otel Kâtibi merdivene doğru...)

22

OTEL KATİBİ — Kimlere bulduracağım, biliyor musunuz? Demin buradan çıkan bar artistlerine...

TAŞRALI MÜŞTERİ — Buldurursan, sana tam on tane binlik...

OTEL KATİBİ — Hiç merak etme! Bulduracağım! Deminki artisler, onu İstanbul'da ne kadar bar, kabare, gece kulübü artist idarehanesi, çalgılı yer, gizli köşe varsa, arar, tarar, bulurlar.

TAŞRALI MÜŞTERİ — Kızımın ne işi var, böyle yerlerde?

OTEL KÂTİBİ — Böylesi, mutlaka o yerlere lüser. Balık, denizden çıktı mı, balıkhanede bulurur. Reis Beyden öğrendik bu benzetişleri... (Taşralı Müşteriye döner.) Sen cevap ver bakalım. Kı-|zm, hangi kitapları, dergileri okurdu?

TAŞRALI MÜŞTERİ — Sinema dergilerinden j başımı kaldırmazdı.

OTEL KÂTİBİ — Gördün mü; tam olta balığı! Yalnız ilk masraflara dayanmak lâzım...

TAŞRALI MÜŞTERİ — İstedğin kadar... Kaç para istersen...

OTEL KÂTİBİ — Sen bana onun iki resmini ver ve başka bir şeye karışma!...

(Taşralı Müşteri, hemen elini cebine atıp şişkin bir cüzdan çıkarır, açar, içinden iki vesikalık fotoğraf çekip uzatır.)

OTEL KATİBİ — (Fotoğraflara dikkatle bakarak) Çok güzel kız, be!... Saçları da son moda...

(Merdivenden Köylü Müşteri... Pat pat iner.)

OTEL KÂTİBİ — (Köylü Müşteriye) Ne o, dostum?

23

KOYLU MÜŞTERİ — Heybemi alayım, dedim.

OTEL KÂTİBİ — Garson getirirdi. Neyse al!

, KÖYLÜ MÜŞTERİ — (İndiği merdivenin son basamaklarında) Kıza yine fenalık geldi. İlâçları hevbede...

OTEL KATİBİ — Git, al!

(Köylü Müşteri giriş kapısından çıkar. Kapının açılış ve kapanış çingirakları...)

TAŞRALI MÜŞTERİ — (Otel Kâtibine korkuyla eğilerek) Kızımı bir iğfal eden varsa, şu mahut Reis Beyin karşısına mı çıkarırlar?

OTEL KÂTİBİ — Eh, işte o zaman herif yandı! Ama yok, bir şey olmamıştır! Evhama düşme!

TAŞRALI MÜŞTERİ — Böyle bir şey olacağına ölüsünü bulsam daha iyi...

(Merdivenden Reis Bey... Pantolonu üstünde ropdöşambr... Yüzü o tarafa doğru olan Otel Kâtibi yerinden fırlar. Taşralı Müşteri de kalkar.)

REİS BEY — (Merdivenin dönemecinde) Odamın bitişiğinden bir iniltidir, bir ağlamadır, gidiyor. Ne var?

OTEL KÂTİBİ — Felçli bir kızla babası, efendim! Anadolu'dan bu akşam geldiler. Yarın, ameliyat için, doktora götürecekler...

(Çıngırak... Heybesi elinde, Köylü Müşteri... Çıngırak... Kapı kapanır. Köylü Müşteri merdiven, m önünde...)

REİS BUY — (Otel Kâtibine) Başka oda yok muydu koca otelde? 24

OTEL KÂTİBİ — Son boş oda... Bitişiginizi, son boş oda diye saklıyoruz. Otel dolunca vermeğe mecbur olduk.

REİS BEY — Vermeseydiniz! Otele, hastahanelik hasta kabulü nizâma uygun mu?

OTEL KÂTİBİ — Bulaşıcı hastalık değil...

Sonra da acıdık!

REİS BEY — Hastalığı değilse bile, rahatsızlığı bulaşıcı... Ona acıyacağınıza, istirahat hakkını kazanmış olanlara acısaydınız daha iyi olurdu.

OTEL KÂTİBİ — Af buyurun efendim!

REİS BEY — Çıkın, ihtar edin, kessinler seslerim! J

KÖYLÜ MÜŞTERİ — (Reis Beye) Ben şimdi pustururum onu...

REİS BEY — (Köylü Müşteriye) Siz kimsiniz?

KÖYLÜ MÜŞTERİ — Babasıyım!

REİS BEY — Eğer hemen susturmazsanız, polise haber verir, geceden kaldırıyorum onu hastahaneye!...

KÖYLÜ MÜŞTERİ — Merhamet edin efendim!

REİS BEY — Sen de mi öğrendin bu lâfı? (O-

tel Kâtibiyle Taşralı Müşteriye doğru) Ne kelimeler, ne duygular var; Öğretemiyoruz da, sıra merhamete geldi mi, herkes ezbere biliyor. Ağızların reñç sakızı!

OTEL KÂTİBİ — Merhamet suç mu efendim?

REİS BEY — (Gayet sert) Hem de idamlık...

(Reis Bey merdivenden çıkar. Arkasından Köylü Müşteri... Otel Kâtibi ve Taşralı Müş-

25 teri, merdivene doğru, dimdik... Çıkanlar kaybolur. Taşralı Müşteri Otel Kâtibine döner.)

TAŞRALI MÜŞTERİ — Taştan mı, demirden mi bu adam?

OTEL KÂTİBİ — Makine adam... Kanun makinesi... Tek yanhşsız çalışır.

TAŞRALI MÜŞTERİ — Hiç acıdığı olmaz mı?

OTEL KÂTİBİ — Acımak mı? Ne diyorsun sen? Bir gece bu otelde bir intihar vakası oldu. Reisin yattığı katta, genç bir Üniversiteli kendisini tavana astı. Bütün otel ayağa kalktı. Onun tüyü bile kıpırdamadı. Gelen polislere, odamda yazımı yazıyordum dedi; on günlük uzaktaymışım gibi hiç bir şeyden haberim olmadı, dedi. Her gece olduğu gibi, üst üste kahvelerini içti, yazısını bitirdi, uykusunu uyudu. Sabahleyin Savcı, ölünün yüzünü açıp bin bir rica ile ona gösterdiği zaman şu sözü söyledi; «Benden merhametin öldürdüklerine merhamet beklemeyiniz!" Bu sözü, kulağımdan hiç gitmez.

TAŞRALI MÜŞTERİ — Merhametin öldürdükleri ne demek?

OTEL KÂTİBİ — Yani, merhamet göre göre yalnız ona muhtaç, yaşayanlar... Merhametten doğan ihmal ve ona ihtiyaç yüzünden ölenler...

TAŞRALI MÜŞTERİ — Başka neye muhtacız ki? Allahm rahmeti olmasa ne olur halimiz?

OTEL KÂTİBİ — (Döner, gişeye doğru yürür.) Gel de ona anlat! (Gişenin içinden) Bakalım, radyoda ne var?

(Otel Kâtibi, gişenin içinde, görünmeyen bir noktadaki radyonun düğmesini çevirir, son-
26

ra dirseklerini gişeye dayayarak Taşralı
Müşteriyi süzmeğe başlar.)

OTEL KÂTİBİ — On tane binliği unutmuyoruz, değil mi?

TAŞRALI MÜŞTERİ — Şimdi getir, hemen
al!

RADYONUN SESİ — Nişantaşı cinayeti...

Zengin ve ihtiyar annesinin kaatili hain evlât, I tam dört saat içinde nasıl ele geçti? Kaatilin ceketinden kopup, ölünün sıkılmış avucunda bulunan esrarengeiz kumaş parçası... Yarınki "Cemiyet" gazetesinde... "Cemiyet" gazetesi, her gün sekiz sahife...

OTEL KÂTİBİ — (Radyonun düğmesini kapatarak) Ooof. Bir şey dile düşmesin bu memlekette!...
— Işıklar kararır —

27

TABLO II

[Mahkeme salonu... Tam cephede, hafif kavis şeklinde, hâkimler kürsüsü... Kürsünün solunda, savcıya mahsus çıkıntı kürsü... Solda giriş kapısı... Sağda, büyük kemerli pencere ve önünde avukatlar masası... Kürsünün orta önünde zabıt kâtibi masasıyla savcı arasında ve hâkimlere doğru çapraz biçimde, şahit parmaklığı... Tam ortada hâkimler kürsüsüne karşı, parmaklıklı sanık yeri ve sırası...]

(Kürsüde ve ortada Reis Bey.. Sağında ve solunda birer âza.... Soldaki çıkıntı kürsüde savcı... Reis, iki âza, savcı, kırmızı yakalı cübbeleri içinde... Sağda, cübbeleri içinde, birinci ve ikinci avukatlar... Kürsünün önünde ve merkezinde siyah önlüklü daktilo kız ve yanında bir genç stajyer... Solda savcı kürsüsüne yakın, ayakta mübaşir... Şahit parmaklığında, apartman kapıcısı... Sanık yerinde, sıraya oturmuş, arkasından görülen mahkûm... Parmaklığın arkasında, sağ ve sol ön köşelere doğru çapraz durmuş, birer jandarma... Dinleyiciler geride kaldığı için görülüyor. Kapının önünde, otel tiplerinden birkaçı.. Avukatlar not alıyor ve daktilo kız, son cümlesini bitiriyor. Bitirir.)

REİS BEY — (Mahkûma) Şahidin sözlerine bir diyeceğiniz var mı?

28

(Mahkûm ayağa kalkar, hiç bir şey söylemeden durur.)

REİS BEY — Cevap veriniz! (Sükut... Durak)

REİS BEY — Diyor ki apartman kapıcısı: Gece yarısı abdest alıyordum. Sokak kapısının gayet yavaş, son derece yumuşak bir sesle kapatıldığını duydum. Ayaklarımı kurulayamadan kapıcı penceresinin önüne geldim. Bir göz attım. Yarı karanlıkta, arkasından, otomatığı yakmadan merdivene doğru kıvrılan bir adam gördüm. A-sansöre binmemişti. Merdivenin yol halıları üzerinde yürüyordu. Loşlukta, yalnız siyah noktalı I ceketini tanıdım. Küçük Beyin ceketini.. (Şahide)

1 Öyle mi?...

(Apartman kapıcısı tasdik işareti yapar.)

REİS BEY — (Mahkûma) Evet! Size ait olan bu ceket Londra malıdır. Tahsilinizi yarım bırakıp döndüğünüz yerin malı... Kupon kumaş... İstanbul'da kimsede bulunması ihtimali yok... Bir parçası da, boğuşma sırasında kadın tarafından koparılmış, (Sağ yumruğunu sıkar.) sımsıkı avucunda kalmıştır. (Sert) Cevap verin!

MAHKÛM — İnkâr etmiyorum! Söyledim!

REİS BEY — Neyi inkâr etmiyorsunuz?

MAHKÛM — Böyle bir ceketim olduğunu...

REİS BEY — O halde?...

MAHKÛM — Giyen ben değildim.

REİS BEY — Yani bir başkası, sizinle aynı' boyda boşa bir adam, apartman kapısının anahtarını yaptırdı, ceketinizin eşini diktirdi de anne-

29

nizi boğmaya, sonra da kadının elmaslarını, gizlendiği yerden almaya mı gitti? Bu kadar tesadüf üst üste gelebilir mi?

(Sükût... Durak... Karşılıklı bakışma... Birinci avukat, sağ elindeki kalemi havaya kaldırıp söz ister.)

REİS BEY — (Birinci avukata) Buyurun!

BİRİNCİ AVUKAT — (Ayakta) Muhterem Reisim!... Apartman kapısının anahtarı, küçük bir detay gibi görünse de, bizce hayatî ehemmiyettedir. Anne kaatili zanlısından bu noktayı öğrenmeğe çalıştık. Bir gece, bitirim yerinde, kumar masasında unuttuğunu, ertesi gece de kumarhane garsonundan aldığını söyledi. Bu nokta üzerinde durulmasını dileriz.

REİS BEY — (Birinci avukata) Sırası gelince düşünülür... (Şahide) Şahitliğiniz bitti, çekilebilirsiniz! (Mahkûma) Oturunuz!

(Şahit, Reisi selâmlayarak çekilir. Mahkûm oturur. Birinci avukat da oturur. Reis Bey, önündeki dosyayı karıştırır.)

REİS BEY — (Başını dosyadan kaldırarak mahkûma) Polise ifadenizde şöyle demişsiniz; Ben vak'adan bir gece evvel, apartmandan, şimdi üzerimde gördüğünüz elbiseyle çıktım, şu âna kadar da eve uğramadım. İri siyah kareli ceketim gardroptadır. Ararsanız bulursunuz.

MAHKÛM — (Ayağa kalkar) Evet, evet!...

REİS BEY — Hemen aramışlar, bulamamışlar... Dokuz kat elbiseniz arasında, iri siyah kareli elbisenizi bulamamışlar.. Ne dersiniz?

30

(Sükût... Durak...)

REİS BEY — İşletin dilinizi; ellerinizi işlettiğiniz gibi...

MAHKÛM — (Birden patlayarak) Dehşet içindeyim, Reis Bey, kriz içindeyim! (Ellerini sol taraftan uzatarak) Ben, ellerimi, annemi boğmak için işletmiş değilim!

REİS BEY — Eroin krizi mi geçiriyorsunuz?

MAHKÛM — (Büsbütün yırtınarak) Ben suçluyum, Reis Bey, biliyorum! Bu yüzden nefret ediyorsunuz benden. Onu da biliyorum! Ama benim suçum, anne kaatilliği değil... Bitirim yerlerine düşmüş, eroine alışmış olmak, benim suçum... En yüksekte en aşağıya düşmüş olmak... Bu yüzden nefret ediyorsunuz benden... Belki belâmı la bu yüzden buluyorum! Ama ben, anne kaatili İleğim!

REİS BEY — Bunların hepsi edebiyat... Suç ıer zaman bu edebiyata muhtaçtır. Siz kupkuru rakikata cevap veriniz!

MAHKÛM — Annemi ben öldürmedim!

REİS BEY — Anneniz mezardan çıkmış da, jbeni oğlum öldürdü, diye ifade vermiş gibi, bütün I deliller üzerinizde birleşiyor. Konuşamıyan kadının son sözü (Yine sağ yumruğunu sıkıyor.) sıkılı avucundan çıkan ceketinizin kumaşı... Hüviyet varakanız gibi bir şey....

BİRİNCİ AVUKAT — (Bir anda ayağa fırlar ve izin almadan konuşur.) Cüretimi bağışlayın, muhterem reisim: fakat belirtmemeye izin verin ki, Hâkim itham etmez, ancak takdir eder.

REİS BEY — (Birinci avukata) Baro Reisi muhterem avukat da bilmelidirler ki, hâkimin takdire varabilmesi için, kıymet hükümlerini be-

31

jirtmesi ve ona göre cevap istemesi lâzımdır. Lütfen istirahat buyurun! (El işaretiyle birinci avukatı yerine oturturken, başını mahkûma çevirir)

Cevabınız?...

MAHKÛM — Annemi ben öldürmedim! REİS BEY — (Mahkûma) Oturun yerinize! (Mübaşire) Şahit Veli Özbudak...

(Mübaşir, bir atılışa giriş kapısının dışına çıkar.)

MÜBAŞİRİN SESİ — Şahit Veli Özbudak!!! Veli Özbudak!!!

(Salonda, kasketi elinde, kravatsız, ceketi ve pantolonu birbirini tutmaz renklerde, kumarhane garsonu girer. Peşinden içeriye iki gazete fotoğrafçısı da dalar. Mübaşir, şahidi, omuzlarından iterek şahit parmaklığına sürer.)

REİS BEY — (Önündeki dosyaya bakarak şahide) Hüviyetinizi bildiriniz! (Daktilo kıza) Yazınız!.

KUMARHANE GARSONU — (Papağanvâri)

Galatalı, otuz sekiz yaşında, Ali oğlu Veli Özbudak...

(Daktilo kız, konuşmaları, fasıllı şekilde, anlaşmalarına mâni olmıyarak yazmaktadır.)

REİS BEY — Ne iş yaparsınız? KUMARHANE GARSONU — Garsonum... REİS BEY — Nerede? KUMARHANE GARSONU — Oyun yerinde...

(Daktilo durur.)

REİS BEY — Bitirim yerinde diyemiyorsunuz, değil mi? Başka ne iş yaparsın orada?

KUMARHANE GARSONU — Şuna buna yardım ederim.

REİS BEY — Ne yardımı?

KUMARHANE GARSONU — Parası bitenlere para veririm.

REİS BEY — Kıymetli eşya karşılığı... Birkaç günlüğüne yüzde yüz faizle...

KUMARHANE GARSONU — O kadar .çok almam!

REİS BEY — Peki... (Mahkûmu gösterir.) Sanığı tanıyor musunuz?

KUMARHANE GARSONU — İyi tanırım. Her gece bize gelirdi. Bizde yakaladılar.

REİS BEY — Kendisiyle akrabalığınız, yakınlığınız, düşmanlığınız, şahitliğe mâni bir hâliniz ,, var mı?

KUMARHANE GARSONU — Yoktur!

(Reis Bey ayağa kalkar. Herkes de beraber)

REİS BEY — Doğruyu söyleyeceğinize, namus ve vicdanınız üzerine yemin eder misiniz?

KUMARHANE GARSONU — Namus ve vicdanım üzerine yemin ederim.

(Reis Bey oturur. Herkes de beraber...)

REİS BEY — Şimdi anlatın bildiklerinizi!...

KUMARHANE GARSONU — Cinayet gecesine kadar hemen her akşam bizdeydi. O akşam uğramadı. Nihayet sabaha karşı çıka geldi.

REİS BEY — Sırtında nasıl bir elbise vardı?

33

32

KUMARHANE GARSONU — {Mahkûma dönüp elivle gösterir.) İşte bu elbise!...

REİS BEY — Devam edin!

KUMARHANE GARSONU — İzmit'ten geliyormuş... Parası yokmuş.. Cebinden pırlanta bir broş çıkarıp verdi. Bin lira istedi.

REİS BEY — Ne verdiniz?

KUMARHANE GARSONU — Altı yüz lira verdim.

REİS BEY — Ne kadar faizle?..

KUMARHANE GARSONU — Bin lira verip alacaktı.

REİS BEY — Sonra!...

KUMARHANE GARSONU — Oyuna oturdu.

REİS BEY — Ne oyunu?

KUMARHANE GARSONU — Barbut tabî... Zar...

REİS BEY — Kaybetti mi?

KUMARHANE GARSONU — Vakit kalmadı. Baskına uğradık polisler onu yakaladılar, bizte ilişmediler. Yalnız üstümüzü aradılar. Bendeki broşu bulup sordular. Ondan aldığımı söyleyince, ikimizi de yaka paça götürdüler. Biraz sonra, broşun rehin verildiğini anladılar. Beni savdılar. Fakat mücevheri alıkoydular.

REİS BEY — Eroini de sen mi satardın orada?

KUMARHANE GARSONU — Yok, hâşâ, benim böyle bir şeyle alâkam yok!... Üstümde çıkmadı.

REİS BEY — Demek vardı da üstünde çıkmadı. Biz, seni burada eroin satıcılığından suçlandırmıyoruz. O ayrı iş... Bilgine, şahitliğine baş vuruyoruz, muradımız (Mahkûmu işaret eder) onu anlamak... Söyle!

34

KUMARHANE GARSONU — Çekerdi, harman da olurdu, krize de düşerdi ama, benimle böyle bir alış verişi yoktu.

REİS BEY — (Mahkûma) Her gece gittiğiniz yere o gece gitmeyisiniz, sabaha karşı İzmit'ten geliyorsunuz, annenizin çalman elmaslarından birini rehine koyusunuz... Bütün bunların izahı?...

(Mahkûm ayağa kalkar. Gazete fotoğrafları flaşlarını işletirler. Reis Beyi de alırlar. Birinci avukat ayağa kalkar.)

BİRİNCİ AVUKAT — Şahide sual rica ediyorum.

REİS BEY — Evet, soralım! (Kumarhane Garsonuna) Siz kumarhanede sanığın kaybedilmiş bir anahtarını buldunuz mu?

KUMARHANE GARSONU — Buldum.

REİS BEY — Vakadan ne kadar zaman evvel...

KUMARHANE GARSONU — Birkaç hafta evvel...

REİS BEY — Nerede buldunuz?

KUMARHANE GARSONU — Kumar masasının dibinde, yerde buldum.

REİS BEY — Ne yaptınız?

KUMARHANE GARSONU — O gece kendisine verdim.

REİS BEY — (Birinci avukata) Başka sorulacak bir nokta var mı?

BİRİNCİ AVUKAT — (Daima ayakta) İade ettiğine göre şahidin iyi niyeti açık... Fakat, a-İcaba bu arada anahtarı biri bulup da kalıbını al-jdırdıktan sonra yine aynı yere bırakmış olamaz I mı? Sanığın evini, vaziyetini, şartlarını bilen ve

35

onu gizlice kollayan birisi?... Bitirim yeri tiplerinden birisi... İşte bütün mesele!..

REİS BEY — (Birinci avukata) Düzlüklerin açık mânası dururken ille dolambaçlıyı aramak niçin?... Adam, yerde buldum, verdim, diyor; bunu daha nereye kadar götürebiliriz?

KUMARHANE GARSONU — Bize en yüksek insanlar gelir. Peynir tüccarları, celebler, fabrikatörler... Bizde harbi oyun oynanır. Bizden böyle adam çıkmaz.

REİS BEY — (Kumarhane Garsonuna) Sus! Sana sorulmaya cevap verme! (Savcıya) Soracağınız bir nokta? (Savcının menfi işaretini görüp, mübaşire) Çıkarın!

(Mübaşir, Kumarhane Garsonuna işaret ederek çıkarır. Birinci avukat oturur. Mahkûm, ayakta bekliyor. Daktilo kız bir iki kelime yazıp satırbaşı yapar ve bekler.)

REİS BEY — (Daktilo kıza) Ben özetlerim... Bekleyiniz! (Mahkûma) Diyeceğiniz?..

MAHKÛM — Broşu, vak'adan bir gece evvel, annem kendi elleriyle verdi ama... İstemiyerek, hattâ ağlayarak, beddua ederek verdi ama, elleriyle verdi. Israrlarıma dayanamadı.

REİS BEY — Öyleyse niçin mücevheri bir gece evvel çıkarmıyorsunuz da ortaya, vak'a gecesinin sabahı çıkarıyorsunuz?

MAHKÛM — Biraz param vardı. Sabaha kadar beni idare etti. Oyun biterken de param tükendi.

REİS BEY — Niçin o zaman rehine koymadınız?

MAHKÛM — Kumar bitmişti. Kumar hasta-

36

sının kumardan başka bir şey için paraya ihtiyacı yoktur.

REİS BEY — Ne güzel tahlil ediyorsunuz kendinizi.. Suçunuzu da öyle tahlil etsenize!..

MAHKÛM — Suçumun, olduğu kadarını kabul ediyorum; fazlasını yükliyorsunuz bana!...

(Nazik an... Fotoğraf makineleri hazırlanır.)

REİS BEY — Bizim yüklediğimizi değil, kanunun yüklediğini çekeceksin!...

(Reis Beye ve mahkûma doğru flâşlar yanar.)

REİS BEY — (Mahkûma) İzmit'e niçin gittiniz?

MAHKÛM — Dadımı görmeğe..

REİS BEY — Dadınız?...

MAHKÛM — Dadım İzmit'te oturur. Arada bir, kendi kendimden bezdiğim zaman onu görmeğe giderdim. Konuşmalarına bayılırdım. Dadımı anne gibi severim.

RESİ BEY — Ya annenizi ne gibi seversiniz?

MAHKÛM — Annemden, büyük bir şefkat görmediğimi itiraf ederim.

(Avukatlar dikilir. Savcı ve herkes dikkat kesilir.)

MUHKÛM — Eğer annemi öldürmüş olsaydım, bu sözü söyleyebilir miydim?

REİS BEY — (Parmağını mahkûma uzatır) Fakat işte bu sözü söyleyebildiniz!

(Sükût... Durak...Umumi dikkat ve dehşet...)

37

oo

örnek de bu... Size yardımım olsun; İnandırabilmek için tek bir yol tutun, hep o yol üzerinden gidin! Samimi olun!

MAHKÛM — Demek samimi olmamı emrediyorsunuz!...

REİS BEY — Evet...

MAHKÛM — Öyleyse susuyorum, hiç bir sualinize cevap vermiyor, yerime oturuyorum. (Oturur) Kararınızı bekliyorum!

REİS BEY — Ayağa kalkın ve sebebini izah edin!

MAHKÛM — (Ayağa kalkar) Çünkü, size uymak zoruyla konuşuyorum. Bu yüzden samimiyetsiz görünüyorum. Beni asacağınızı biliyorum! Böyleyken peşin kararınıza kendinizi inandırmak için habire dayanak aradığınızı biliyorum. Üstelik samimiyet ihtarını sizden alıyorum. (Ellerini iki yana açar, bağırır.) Reis Bey, beni asacaksınız! Fakat, ruhum sizi bu dünyada ve ötelerde adım adım takip edecek!...

REİS BEY — Bu romantik tarz kâfi...

MAHKÛM — Ben nefsimden çok şey çektim. Reis bey! Ben nefsimden razı değilim... Siz, nefsinizin baskısını hak tanıyorsunuz! Nefsinizle mağrursunuz! Bu dünya dört köşe değildir, Reis Bey!..

(Dışarıda müthiş bir çığlık kopar. Reis Bey vakarlı ve dimdik.. Bütün mahkeme kadrosu dehşetle irkilir, sola bakar. Gazete fotoğrafçıları dışarıya fırlar.)

DADININ SESİ — (Avaz avaz) Bırakın, gireceğim! Reis beyin yüzüne bağıracağım! Benim oğlum kendisini öldürür, sinek bile öldürmez! Onu

40

ben büyüttüm, ona ben süt verdim! Kaatil olamaz penim oğlum! Yalan, yalan! Bırakın beni, tutmam, Allahtan korkun!...

REİS BEY — (Mübaşire) Polis sustursun!

(Mübaşir, seğirterek dışarıya çıkar. Tıs yok... Mahkûm ayakta, yüzüne ellerini gömmüş, ağlıyor.)

REİS BEY — (Daktilo kıza) Aynıyle yazınız!

(Daktilo kız hazırlanır ve elleri tuşlarda, bekler.)

REİS BEY — Sanık, Kumarhane Garsonu Ve-1 li Özbudak'tan evvelki şahitlerin...

(Yazı makinesi işliyor. Durak...)

REİS BEY — (Dikte etmekte devam ederek) Ölünün kapalı avucunda bulunan kumaş parçası ve ceket...

(Yazı makinesi işliyor. Durak...)

REİS BEY — (Dikte etmekte devam ederek) Bitirim yerinde ele geçen broş, İzmit seyahat ve telefonu hakkındaki beyanlarına cevaben özetle dedi ki... Satırbaşı... Bir....

(Yazı makinesi işliyor.)

— Işıklar kararır —

TABLO III

[Hapishane müdürünün odası... Sağda ve öne yakın, giriş kapısı... Cephede, mahkûm avlusuna bakan, kalın parmaklıklı, büyük pencere.. Solda Müdür masası... Masada telefon... Masanın karşısında, duvara yaslı, deri kanape ve masası... Sağ dip köşede, çapraz yerleştirilmiş kütüphanemsi bir dolap üzerinde bir yelkenli maketi... Serpilmiş deri koltuklar ve sandalyeler..]

(Kanatları açık pencerede şafağın ilk sökün-, tüleri... Tavanda lâmba yanıyor. Açık pencerenin önünde birinci ve ikinci gardiyanlar, avluya bakıyor. Durak... Avluda, acı çekiç sesleri...)

BİRİNCİ GARDİYAN — (Döner) Haydi zin-dancılık neyse, ama cellâtlık çok zor!...

(İkinci gardiyan da döner. Ön tarafa doğru birkaç adım atarlar.)

İKİNCİ GARDİYAN — İpi biz çekmiyoruz ki, cellât olalım...

BİRİNCİ GARDİYAN — Hazırlıyoruz ya; yeter!

İKİNCİ GARDİYAN — Yüzün de kireç gibi... Bu iş sana dokunmuş...

BİRİNCİ GARDİYAN — Kolay mı; can alıyorlar?

42

İKİNCİ GARDİYAN — (Müdür masasının karşısındaki deri kanapeye kurularak) Çocuğu da Jeverdin sen, korurdun!

BİRİNCİ GARDİYAN — Oh.. Ne de güzel yerleşiyorsun! (Pencereyi gösterir) Müdür Bey, sav-pıyla beraber, şuracıktı.. Geliverirlerse?...

İKİNCİ GARDİYAN — Gelsinler! Percereden görürüz. (Yanındaki koltuğa işaret eder.) Sen de, Deş dakikacık oturuver! Bütün gece ayakta kıldın!

BİRİNCİ GARDİYAN — Ben oturmam! (U-\zaktan avluya göz atar.) Sana gözcülük e.derim.

İKİNCİ GARDİYAN — (Ayak ayak üstüne \atarak) Müdürlük ne tatlı!...

BİRİNCİ GARDİYAN — Neresi tatlı? O da I mahkûmun biri.... Serbest mahkûm...

İKİNCİ GARDİYAN — Ama bayılır vazifesine...

BİRİNCİ GARDİYAN — Doğan kuşu da esirdir ama, küçük kuşlar avlamaya bayılır.

İKİNCİ GARDİYAN — Yaşa be!... Sen gardiyan olacak adam değilmişsin! Avukat, yahut hâkim olmalıymışsm!...

BİRİNCİ GARDİYAN — Ben halimden memnunum... Hâkim olup da Reis Beye mi benzemeliydim?

İKİNCİ GARDİYAN — İşte bizim müdür de, kendi boyunca onun bir kopyası... Nasıl da dayadı, idam kararını? Hiç değilse müebbet ver, be yahu!...

BİRİNCİ GARDİYAN — Hiç şakası yoktur! Yargıtay da, ne derse, hemencecik evet der.

İKİNCİ GARDİYAN — (Kanapenin masasındaki sigara kutusundan bir sigara çekerek) İnanı-

43

yor musun sen, bu çocuğun, annesini öldürdüğüne? (Sigarasını yakarak cevap bekler.) Ne dersin?

BİRİNCİ GARDİYAN — Şahitlere, delillere bakarsan, hiç yolu yok, kaatil o.. Kendisine bakarsan, böyle kaatil olamaz!

İKİNCİ GARDİYAN — Kime kalacak şimdi, koca apartman, han, çitflik, bunca para?

BİRİNCİ GARDİYAN — Devlete... Akrabası yok ki... Bu kadar zamandır, ziyaretine, akrabası-yım diye tek kişi geldi mi?

İKİNCİ GARDİYAN — Anne dediği bir kadın var ya, sık sık gelen; nesi o?...

BİRİNCİ GARDİYAN — Süt ninesi... Mirasta payı yok...

İKİNCİ GARDİYAN — Bak sen işlere!... Bekle yahu, bir iki sene daha!... Nasıl olsa ölecek moruk... Paraların üstüne kon, yan gel, otur!

BİRİNCİ GARDİYAN — Onun kaatil olduğunu ne biliyorsun?

İKİNCİ GARDİYAN — Ne bileyim ben?... Kafam karışıyor. Bir bakıyorsun o; bir bakıyorsun, değil...

BİRİNCİ GARDİYAN — (Pencereden bir göz atıp ilerler, bir ayağını iskemleye koyar.) Bana bak sen; bir gün eroin krizi geçirirken göğsünü jiletle paralayıp bayıldı, düştü, ya... İşte o zaman, onu revire ben götürdüm. Saatlerce, Allahım, hakikati sen biliyorsun, göster diye sayıkladı. Bir aralık gelip giden doktor da dedi ki: Bir adam yalan söyleyebilir; fakat yalan sayıklayamaz.

İKİNCİ GARDİYAN — Vay canına! Çocuk pisi pisine gidiyor desene!...

BİRİNCİ GARDİYAN — Bilmem! Söyledim! Sen de farkındasın ya... Kafa çatlatan bilmece...

44

(Sükût. Durak.. Pencerede fecir başlangıcı biraz daha belirli... İkinci Gardiyan kalkar.)

İKİNCİ GARDİYAN — İnfaza acaba hangi hâkim gelir?

BİRİNCİ GARDİYAN — İster misin, Reis Bey, kendisi gelsin...

İKİNCİ GARDİYAN — Mahkeme kimi seçerse o gelir. Verdiği hükümden sonra bir de içinden seyretmek gelirse, Reis bey gelir.

(Kapı tarafından, ağır demir kapıların açılıp kapandığı hissini veren madenî gürültüler...)

BİRİNCİ GARDİYAN — Sokağın Müdüriyet j kapısı açıldı, koş!

(İkinci Gardiyan sigarasını söndürüp telâşla ayağa fırlar. Birinci ve ikinci Gardiyanlar, sağdaki kapıyı açarak koridora fırlamak üzerelerken Reis Bey görünür. Gardiyanlar içeride kalır. Dimdik ve saygılı, dururlar. Reis Beyin şapkası elinde...)

REİS BEY — (Gardiyanlara) Neredeler; Savcı, Müdür?

BİRİNCİ GARDİYAN — Avludalar efendim, sehpanın yanmdalar.

İKİNCİ GARDİYAN — Çağırırım mı efendim?

REİS BEY — Hayır! (Açık pencereye doğru yürüyerek) Gelirler!

(Reis Bey, pencereden dikkatle, uzun uzun bakar. Gardiyanlar arkasından bakarlar. Reis Bey döner.)

45

REİS BEY — (Birinci Gardiyana şapkasını uzatarak) Geliyorlar!

(Birinci Gardiyan koşup şapkayı alır.)

REİS BEY — (İkinci Gardiyana) Mahkûm nerede?

İKİNCİ GARDİYAN — Tecridde efendim.

REİS BEY — Yanında kim var?

İKİNCİ GARDİYAN — Jandarmalarla İmam Efendi...

REİS BEY — Bizim Kâtip , doktor, filân neredeler?

İKİNCİ GARDİYAN — Kalemdeleler efendim.

REİS BEY — (Gardiyanlara) Peki; siz çekilin!

(Gardiyanlar, Reis Beyi selâmlayıp çekilirken telefon çalar.)

REİS BEY — (Gardiyanların arkasından) Telefona cevap verin!

(Birinci gardiyan dönüp telefona koşar, ahizeyi alır. İkinci Gardiyan kapıda bekler.)

BİRİNCİ GARDİYAN — Buyurun efendim! (Durak) Gardiyan... (Durak... Eliyle ahizeyi kapayarak Reis Beye) Gazete fotoğrafçıları, gelip gele-miyeceklerini soruyorlar.

REİS BEY — (Birinci Gardiyana) İnfaza, vazifeli şahıslardan başka, kimse kabul edilemez.

BİRİNCİ GARDİYAN — (Telefona) İnfaza, vazifeli şahıslardan başka, kimse kabul edilemez.

(Birinci Gardiyan ahizeyi yerine koyar. Açık kapıdan, önde Savcı, arkasında Müdür, gi-

46

rerler.. Müdürün elinde, gazeteye sarılı bir paket... Savcı Reis Beyi görünce, az hürmetkar bir tavırla gidip elini sıkar. Müdür, uzaktan mübalağayla eğilir. Reis Bey, Savcı ve Müdüre yer gösterir, kendisi bir iskemleye oturur.)

HAPİSHANE MÜDÜRÜ — (Reis Beye masa-j sim göstererek) Şöyle buyurmaz mısınız efendim!

REİS BEY — Bu iskemle iyi... Siz gardiyanları gönderini

HAPİSHANE MÜDÜRÜ — (Gardiyanlara) Koridorda emir bekleyin! (Gardiyanlar çıkarken Reis Beye) Herşey tamam efendim.

(Gardiyanlar çıkıp kapıyı kapatırlar.)

REİS BEY — (Müdüre) Elinizdeki pakette ne var?

HAPİSHANE MÜDÜRÜ — İdam gömleği... REİS BEY — Gösterin!...

(Müdür paketi açar, idam gömleğini çıkarıp omuzlarından tutar ve gösterir. Sonra onu sanatkâr bir terzi zevkiyle orta yerdeki sökükle iskemlenin arkasına, upuzun serer. Savcı gömleğe bakmaz. Reis Beyin gözleri gömleğe mıhlı...)

REİS BEY — (Gözleri gömlekte) Seni doğru biçim makastara ne mutlu!.. (Müdüre doğru) Ceza felsefesinde bir görüş vardır: Bir masuma kıy-maktansa, bin cürümlüyü cezasız bırakmak yeğdir. Ben de diyorum ki, cemiyette bir ferdi korumak için, bin kişiye bu gömleği giydirmekten kaçınmamalıdır. O bir kişi, bütün bir cemiyettir.

47

HAPİSHANE MÜDÜRÜ — Pek doğru efendim.

SAVCI — Bence yanlış!...

REİS BEY — (Müdüre) Mahkûmu getiriniz!

HAPİSHANE MÜDÜRÜ — (Fırlar, giriş kapısını açıp koridora doğru bağırır.) Mahkûmu getirsinler!

REİS BEY — (Müdüre) Buhranlı bir hali var mı?

HAPİSHANE MÜDÜRÜ — Tam zıddı... Gayet sakin... Belâya başkaları uğramış gibi, herkese karşı gayet şefkatli, biraz da alaycı... Bu zamana kadar onu hiç bu halde görmedim.

REİS BEY — Ümit kalmayınca telâş da biter.

HAPİSHANE MÜDÜRÜ — Fakat hiç kork-mayışını, etrafına iltifatlar yağdırışım asla izah edemiyorum.

REİS BEY — Son ânın, tabîî olmayan, ruhu tersine döndüren hallerinden biri... Bu bir izah değil ama, kabul edilince izah olur. (Savcıya) Bu da mı yanlış Savcı bey?

(Savcı, donuk tavrını bozmadan zorla gülümser.)

REİS BEY — (Savcıya bakarak Müdüre) Savcımız, acıklı vazifesinden biraz yılgın... Halbuki neşteriyle şifayı arayan bir operatör gibi, nefsinden emin, cesur olması lazım...

(Savcı cevap vermek için kımıldar.)

REİS BEY — (Keserek) Biliyorum, biliyorum!... His meselesi diyeceksiniz; fikir ayrı, his ayrı. Ben ikisini bir sayarım. Hâkim fikirden baş-

48

ka bir şey de kabul etmem! (Müdüre döner.) Müdür Bey!..

HAPİSHANE MÜDÜRÜ — Buyursunlar efendim!

REİS BEY — Disiplin nasıl Cezaevinde?

HAPİSHANE MÜDÜRÜ — Cezaevi değil, kışla efendim! Bir senedenberi inzibat karakolu...

REİS BEY — Yani, siz geldiniz geleli...

HAPİSHANE MÜDÜRÜ — Lütfediyorsunuz efendim... Hakikat şu ki, vaktiyle cezaevi, eroin esrar, bıçak, tabanca, haraç, efelik anbarıydı; şimdi tertemiz pamuk deposu...

REİS BEY — Ne sayede muvaffak oldunuz?

HAPİSHANE MÜDÜRÜ — Zaafı, merhameti, yumuşaklığı kitaptan kazımak sayesinde...

REİS BEY — Tebrik ederim! Yalnız yaparken nefsinizi de aynı rejime bağlamanız lâzım...

HAPİSHANE MÜDÜRÜ — Şüphemi var?... Örneğimiz sizsiniz!...

(Açık kapıda mahkûm... Elleri önden kelepçeli... Arkasında iki jandarma ve Birinci gardiyan... Mahkûm gülümseyerek yürür. İ-dam gömleğini görünce, önünde durup başını sağa eğerek ve gülümsemesini büsbütün derinleştirerek bir müddet kalır.)

MAHKÛM — Ne güzel bayramlık elbise!... Bunu giyip de öpeceğim annemin ellerinden... (Müdüre) Müdür Bey, giydirmiş misiniz?

(Müdür tereddüt ediyormuş gibi durur. Reis Bey eliyle giydirmesini ihtar eder.)

MAHKÛM — (Reis Beye) Günaydın Reis Beyefendi! Kaybolan* siyah kareli ceketime karşılık

49

biçtiğiniz gömleği sırtımda seyretmeğe mi geldiniz? Teşekkür ederim! Çok nazıksınız!

(Reis Bey somurtarak kalır. Müdür, Jandarmanın uzattığı anahtarı alarak mahkûmun bileğindeki kelepçeyi çözer, çıkarır, yırtık deri iskemlesinin üstüne atar. Sonra iskemleden idam gömleğini alıp açar, çocuğun uzanan kollarından geçirir, önlük gibi giydirir. Daha sonra, arkasına geçip gömleği ensesinden ve belinden ilikler. Mahkûmun kollarını arkaya çekerek iskemleden kelepçeyi alır, mahkûmu, yanı başındaki derisi yırtık sandalyeye oturtur. Durak...)

MAHKÛM — Reis Beyefendi! (Reis Bey cevap vermez.)

MAHKÛM — Şu anda benim vaziyetimde bulunan bir adamın, ayrıca ceza görebileceği bir suç var mıdır?

REİS BEY — Yapamazsınız; kanun ellerinizi bağlamıştır.

MAHKÛM — Ya, sözle, dille yaparsam?

REİS BEY — Hiçbir değeri olmaz.

MAHKÛM — Olsun, olmasın... Cezalandırılabilir miyim?

REİS BEY — Hayır!

MAHKÛM — Yani serbestim. Dilimi hiçbir kaygı düğümleyemez, öyle mi?

REİS BEY — Evet!

MAHKÛM — Öyleyse kullanmıyacağım bu serbestliği!... Size lâyük olduğunuz şeyi söylemeyeceğim!

50

REİS BEY — Dilediğinizi söyleyin!

MAHKÛM — Söylemeyeceğim! Beni yükselttiğiniz yerden aşağıya düşmeyeceğim! Yerimde kalmak istiyorum; yanınıza gelmek istemiyorum!

HAPİSHANE MÜDÜRÜ — (Öfkeyle bir adım atar.) Sus! Terbiyesiz! (İdam gömleğini gösterir.) Sırtına geçirdiğin zırha sığınıp Reis Beye hakaret etmeğe mi kalkıyorsun?

MAHKÛM — (Gayet sakin ve ulvî) İdam gömleği mi zırh?... Size böyle bir sığınmak temenni etmem.

REİS BEY — (Müdüre elini uzatarak) Yok, yok! O şimdi hiçbir mesuliyet sahibi değil... Onu susturmak, terbiyesiz diye paylamak küçüklüktür. Asıl sizin zırhınız âdi!...

HAPİSHANE MÜDÜRÜ — Emredersiniz efendim!

MAHKÛM — (Reis Beye) Ona hor bakmayın, Reis Bey!... Müdür, kendi çapında sizin çırağımızdır, sizin doldurduğunuz silonun bekçisi... (Pencere yavaş yavaş açılan güne bakar.) Lütfen; biraz çabuk olmak mümkünse!... Hiç olmazsa gün beni görmesin. Yahut ben onu görmiyeyim...

REİS BEY — (Mahkûma) Ölümü metanetle karşılaman güzel...

MAHKÛM — Hayır Reis Bey, bu görüşünüz de yanlış!.. Korkumun fazlalığından bu haldeyim. Biraz eksik olsaydı korkum, belki tepinirdim. Bana samimî olmaktan bahsetmiştiniz; hatırlıyor musunuz? Eğer nefsimin yeni bir hilesine karşı değilsem, galiba şu anda samimiliğe yakınım.

REİS BEY — (Hayretle bakar.) Sizden yeni bir adam peydahlanmış... Duruşmalardaki sanığa

51

benzemiyorsunuz.

MAHKÛM — Yeniden muhakeme edilemeyecek olduktan sonra değişmişim, ne çıkar?

REİS BEY — Yazık, yazık!... Avrupa, felsefe tahsili, şu bu, derken, herşeyde yarım kalmak; sonra her türlü serserilik, kumar, eroin, nihayet anne kaatilliği; neticede ıstıraptan erimek... Ağlanacak hal...

MAHKÛM — Etmeyin Reis Bey, siz ağılıya-mazsınız! Ağlayabilseydiniz, anlayabilirdiniz!

REİS BEY — Siz de benim hakkımda hüküm veriyorsunuz.

MAHKÛM — Bir kere de ben vereyim Reis Bey; hem de sehpaden, tepeden en yüksek kürsüden hüküm vereyim.. Siz merhametten, acıma duygusundan yalnız kötülük doğacağına inanmışsınız. Yerinde haklısınız. Fakat ondan ne büyük iyilik doğacağını unuttuğunuz için, en büyük hakkı kaybediyorsunuz. Rahmet, kaldırılmış sizin kalbinizden... Buz çölünde yol alıyorsunuz!

HAPİSHANE MÜDÜRÜ — (Mahkûma) Bu kadar vaaz yeter! (Reis Beye) Müsaade buyurulur-sa işe başlayalım! (Savcıya) Emir buyurulur mu?

SAVCI — (Küskün) Bir mâni yok!

REİS BEY — (Savcıya) Bütün şahıslar ve formalite unsurları hazır ve kalemdeymiş; öyle mi?

SAVCI — (Soğuk) Evet!

REİS BEY — (Müdüre) Son arzusunu sorunuz!

HAPİSHANE MÜDÜRÜ — (Mahkûma) Son arzunuz nedir?...

MAHKÛM — Hiç!... Mala benzer bir şeyim olsaydı, beni aylardır, her tarafta görmeğe gelen dadıma teslim edin derdim. Hiçbir şeyim yok!...

52

Bu zindan da en fakir Âdem Baba, benim! Fakat durun, hatırıma geldi: Yatağımı çarşaf larımı, şiltemi... Mübarek kadın...Onları koklar durur. Ben çocukken, ellerimi, saç larımı koklardı. (Dalgın) Belki kokumu almaktan mesut olur, bana dua eder. Ruhum serinlenir.

(Savcı başını ters tarafa çevirir, jandarmalardan biri eliyle göz yaşını siler. Birinci Gardiyan, jandarmaların arkasına gizlenir. Müdür ve Reis bey kaskatı...)

REİS BEY — (Ayağa kalkar, Savcıya) Gidebiliriz!...

(Savcı kalkar. Kalkmak için sendeley en mahkûmu jandarmalar kaldırır. Reis Bey ve mahkûm, orta yerde, yüz yüze birbirlerine çok yakın mesafede...)

MAHKÛM — Birşey sormak istiyorum Reis Bey!

REİS BEY — Sorunuz!

MAHKÛM — Tam infaz ânında, suça bambaşka bir istikamet verici bir ifşada, bir ihbarda bulunacak olursa mahkûm, infaz durdurulur mu?

REİS BEY — Durdurulur!

MAHKÛM — Bunu kim takdir eder; o anda, o yerde?

REİS BEY — Mahkemenin temsilcisi...

MAHKÛM — İnfazı durdurucu sebebin nasıl olması lâzım?

REİS BEY — Adeletin oyuna getirilmemesi için, evvelâ, akıllı tatmin edici olması lâzım... Sonra, gözle görülür, elle tutulur bir kesinlik belirtmesi ve hükmün bütün temelini yıkan bir vesika

53

değerinde veya vaadinde olması lâzım..

MAHKÛM — En sonra da onun, böylece takdir edilmesi lâzım...

REİS BEY — Evet...

MAHKÛM — (Düşünür) Vaz geçtim!

REİS BEY — Böyle bir ifşanız, ihbarınız mı var?

MAHKÛM — Vaz geçtim.

(Savcı, Reis Beyin yanına gelip, kulağına birşeyler fısıldar.)

REİS BEY — (Mahkûma) Savcı, mutlaka bildiğinizi söylemeniz ricasında.

MAHKÛM — (Savcıya) Değmez, Savcı Bey! Benimki bir vehim... Güvenemiyorum.

REİS BEY — Takdire mi güvenemiyorsunuz, iddianıza mı?

MAHKÛM — İddiama güvensizliğim, bir; takdirinize, bin!...

REİS BEY — Size kanun ve adalet adına emrediyorum: bildiklerinizi söyleyiniz! Oturunuz iskemleye!...

(Mahkûm oturur. Reis Bey, Müdür ve Savcı onun sağında ve solunda ve ayaktalar...)

MAHKÛM — Bunu ben keşfetmedim, dadımın bir rüyası yol gösterdi bana...

REİS BEY — İşimiz rüyaya mı kaldı?

MAHKÛM — Devam edeyim mi, etmeyeyim-mi?

REİS BEY — Dinleyelim, buyurun!...

MAHKÛM — Dadım, rüyasında, benim, bütün hayatımda üç dört kere rastladığım bir tanı-

54

\ Çığımı görüyor. Onu dadım da bir kere görmüş... f Bir akşam apartmana kadar bana arkadaşlık et-I misti o; evimde, dadımın getirdiği kahveyi içmiş-^ti. Ben ona, rüyada, annemin iki avuç dolusu

el-ıslarını vermişim; o da bunları şeker gibi ye-(miş— Dadım, karar Temyizdeyken bana rüyasını lattı.

REİS BEY — Vesikanız bu mu? MAHKÛM — Hayır, Reis Bey, hayır! Çocuğu hemen tanıdım. Emlâk tellâllığı yapan silik bir adam... O da benim gibi kumar hastası... Bitirim yerine gelirdi. Fakat orada, oradakilerin arasında en az tanıdığım ve hepsi hepsi üç beş kelime konuştuğum bir kimse... Hatırda kalabilecek bir tip değil.... Notu, pantolonumun sol cebindeki kâğıtta...

(Savcı, hemen atılıp idam gömleğini sıyırır ve elini mahkûmun pantolon cebine sokarak kâğıdı alır. Bir göz atıp cebine koyar.)

REİS BEY — (Mahkûma) Bu noktaya kadar rüyadan, vehimden başka birşey yok!

MAHKÛM — Evet, Reis Bey, rüya, vehim!... Fakat bırakın, bir vehimle bir tesadüf birleşince ne çıkacak? Evvelâ dadımın rüyasına hiç değer vermedim. Fakat, sonra sonra, annemi öldürenin kim olabileceği üzerindeki beyin törpülemelerine bir yenisi katıldı. Hafızam zayıftır; O çocukla hâdis arasında hiçbir münasebet bulamadım. Hakkımdaki hüküm tasdik edilip de tecrid hücre sine kaldırıldığı zaman, bu meseleyi o kadar düşün-üm ki, aklımı kaçırarak hale geldim. Nihayet bir hücremin karanlığında sanki bir nur fişkırıldı. orkunç bir münasebet yakaladı hafızam... Bakı-55

nız: O çocuğu son görüşüm, bitirim yerinde, anahtarımı kaybettiğim gündü. Ondan birkaç hafta evvel de, çocuk apartmana geldiği zaman, benim sırtımda, kaatilin giydiği iddia edilen, mahut iri siyah kareli ceket vardı. Bu cekete dikkatle baktığımı ve nerede yaptırın, diye sorduğunu hatırladım.

REİS BEY — Müşahedeleriniz his bakımından alâkaya değer olabilir. Fakat bütün bunlar, akıl yönünden neyi ispat eder?

MAHKÛM — (Boynu bükük) Doğru, takdir meselesi!... Fakat şu verdiğim ipucu, küçük bir hakikat şüphesine olsun yol açmaz mı?...

REİS BEY — Verdiğiniz ipucu, sizi dejenere olmaya kadar götüren zekânızın başvurduğu son tedbir olmak ihtimaline yol açar.

MAHKÛM — Teşekkür ederim, Reis Bey! Mühürlü kalbinizin bir gün açılmasını dilerim.

REİS BEY — (Savcıya) İnfazı emrediniz!

(Savcı yolu gösterir. Önde Mahkûm arkasında iki jandarma, çıkarlar. Peşinden ve oldukça uzaktan Reis Bey çıkar. Müdürle Birinci Gardiyan kalır.)

HAPİSHANE MÜDÜRÜ — (Birinci Gardiyana) Sen kapı gardiyanına yardım et! Baş vuran vurana... İş saatinden evvel kimse içeriye giremez. (Kapıya sokulup dışarıya seslenir) Buraya gel!

(İkinci Gardiyan gelir.)

HAPİSHANE MÜDÜRÜ — (İkinci Gardiyana) Sen ae odama bak! Telefon gelirse cevap ver! Soranlara, bilgim yok, Müdür Bey koğuşları tef-

56

tişte, dersin.

İKİNCİ GARDİYAN — Başüstüne efendim!

(Müdür çıkar ve kapıyı örter. Pencerede kıpkızıl şafak başlangıcı... İki gardiyan karşı karşıya...)

İKİNCİ GARDİYAN — (Aptallaşmış gibi duran arkadaşına) Lâmbayı söndür! Artık sabah...

(Birinci Gardiyan düğmeyi çevirir. Loşluk... Pırıldayan şafak kızılılığı... Uzun durak...)

BİRİNCİ GARDİYAN — Bana, kapıya bak, Jdedi. Oraya gidecek kadar bile takatim yok... Dizilerimin bağı çözülüyor.

İKİNCİ GARDİYAN — Ne var ki?... Sen hiç çengelde koyun görmedin mi?... İyi lâmbayı da Jsöndürdük. Bizi görmezler. Gel, pencereden sey-iredelimL.

BİRİNCİ GARDİYAN — Hayır! Ben kapıya | gidiyorum!

İKİNCİ GARDİYAN — (Arkadaşı dönerken) I Dur! Bir dakikacık!... Sallandırsınlar da öyle |

(İkinci Gardiyan, pencerenin önüne gidip ellerini dayar, bakar. Birinci Gardiyan, arkası pencereye gelecek şekilde, oracıktaki bir iskemleye çöker.)

İKİNCİ GARDİYAN — (Yüzü avluya doğru, \Birinci Gardiyana) Daha gelen giden yok. Cellat, I Kâtip, Doktor, bir iki Gardiyan, birkaç jandarma: lhepsi o kadar... Sehpanın altında uzun bir masa, j yanında bir iskemle, bir de üstünde bir iskemle...

57

Kıpti, masanın üstünde, ipi sabunluyor.

BİRİNCİ GARDİYAN — (Daima arkası dönük) Haydi, seyretmeğe ediyorsun! Bari kes sesini!

İKİNCİ GARDİYAN — (Başını çevirir) Ya sen ne diye kakılıp kaldın?

BİRİNCİ GARDİYAN — Gidemedim, yürüye-medim!

İKİNCİ GARDİYAN — Öyleyse dinle!... Bakmadan görmüş olursun! (Pencereye döner, heyecanlı) İşte avluya çıktılar. Sehpaya doğru yürüyorlar. Önde mahkûm, arkasında iki jandarma... Uzaktan Reis Bey geliyor. Amma da azametli ha!... Savcıya da bak!... Çok üzgün görünüyor. Müdüre bak, Müdüre! Koşarak yetişmeğe çalışıyor. Hayret; mahkûm iskemleye bastı, bir zıplayışta çıkıverdi masanın üstüne...

BİRİNCİ GARDİYAN — (Arkasına bakmadan) Kes sesini diyorum sana!.. Beni asıyorsun!..

İKİNCİ GARDİYAN — İp mahkûmun boğazına geçiyor. Kâtip de elinde bir kâğıt tutuyor. İ-lan mı nedir? Okuyor da,.. Ama lâfları duyulmuyor. Mahkûma birşey sordu Reis Bey ve bir cevap aldı; kim bilir ne?... (Durak, uzun bakış) Eyvah!... (Durak, gözleri hep aynı noktada Birinci Gardiyana) Ne var, diye sormuyor musun?...

BİRİNCİ GARDİYAN — Sormuyorum!

İKİNCİ GARDİYAN — Masanın üstündeki iskemleye çıkardılar onu... İşaret ettiler, o da kendi kendisine çıktı. Bir saniye kaldı! Kıpti, ipi geçirip ağaca bağlıyor. (Çok heyecanlı) Sımsıkı bağladı. Saniye kaldı! Şimdi iskemleyi çekecek altından... Aman!...

(Uzaktan, taş zemin üzerine vurulmuş bir

58

tahta iskemle sesi...

Birinci Gardiyan, elleriyle yüzünü kapar.)

İKİNCİ GARDİYAN — (Deli gibi bağırır.) İskemleyi kendisi tekmeledi! Havada dönüyor!

PERDE

59

İKİNCİ PERDE

TABLO IV [Otel holü... Aynı...]

(Otel Kâtibi gişede... Gişenin ustune bir gazete sermiş ve ona abanmış, okumakla meşgul... Durak... Radyo hırıltısı...)

RADYODA KADIN SİKERİN SESİ — Şimdi, Baro Reisi büyük cezacımmn "Tarihte Adlî Hatalar" isimli konuşmasının dinleyeceksiniz...

(Otel Kâtibi tavrını bozmaz.)

RADYODA BİRİNCİ AVUKATIN SESİ — Muhterem dinleyicilerim!... Umumî efkâra yıldır-, rım gibi çarpan ve mektep çocuğundan yatalak ihtiyara kadar herkesin mevzuu haline gelmiş bulunan Nişantaşı cinayetindeki büyük adlî hatadan sonra, şimdi, tarihdeki adlî hataların gözden geçirilmesine...

(Otel Kâtibi, radyoyu kapatarak konuşmayı keser. Yine gazeteye dalar. Durak. Açılan çingiraklı kapı... Mübaşir gelir. Kapı açık. Mübaşir yürür.)

OTEL KÂTİBİ — (Başını gazeteden kaldırır) layrola, Mübaşir bey!

61

MÜBAŞİR — Geldi. OTEL KÂTİBİ — Gazete yazıyor. MÜBAŞİR — Bize resmen geldi... OTEL KÂTİBİ — Tebliğ etmeniz mi lâzım? MÜBAŞİR — Evet; adalet dairesine kadar gelip bilgi edinmesi lâzım...

OTEL KÂTİBİ — Uğradığı yok mu?

MÜBAŞİR — Hiç!

OTEL KÂTİBİ — Kim bakıyor yerine?

MÜBAŞİR — Kıdemli âza...

OTEL KÂTİBİ — Beş gündür otele de uğramıyor. Nasıl bildireceğiz?

MÜBAŞİR — Demek mekansızlar takımından oldu bizim Reis Bey!

OTEL KÂTİBİ — Onun gibi birşey.... Arada bir, iki büklüm, girip çıkıyor; sonra günlerce gözden siliniyor. Ne yaptığı, ne ettiği belli değil...

MÜBAŞİR — Ona çok dokundu mesele... Gerçek kaatil bulunup da, çocuğun yok yere asıldığı anlaşılınca, can evinden vuruldu.

OTEL KÂTİBİ — Vurulmayacak gibi mi? MÜBAŞİR — Öyle ama adliyede herkes ondan yana.. Hiç de haksız değilken, emekliliğini istemekle kendi kendisini haksız çıkardı, diyorlar. Kaatil belli olur olmaz, hemen izin alıp işten uzaklaşmasını da mânâsız buluyorlar.

OTEL KÂTİBİ — O çok azametli insandır; böyle birşeyi nefesine yedirebilir miydi?

MÜBAŞİR — Şimdi azamet nerde kaldı?...

Göze bile görünemiyor!..

OTEL KÂTİBİ — Halini bir görsen... Kasaptan af dileyen bir salhane koyunu sanırsın!...

MÜBAŞİR — Her neyse... Gelince söylersiniz. Acele bekliyorlar. Emeklilik muamelesini kessin... Ben gidiyorum. 62

OTEL KÂTİBİ — Yok, yok, bir kahve içmeden bırakmam.

MÜBAŞİR — Vakit öğleyi geçti. Daha yemek yemedim. Başka zaman... Allahısmarladık!

OTEL KÂTİBİ — Güle güle Mübaşir Bey; şöyle münasip bir zamanda gel de seninle dertleşelim!

MÜBAŞİR — Olur, olur.

(Mübaşir eliyle bir temennah işareti yaparak yürür, açık kapıdan çıkar. Mübaşir daha kapıyı kapatmadan merdivenden Taşralı Müşteri görünür. Yavaş yavaş iniyor. Çıngırak... Kapı kapanır.)

OTEL KÂTİBİ — (Hemen gördüğü Taşralı Müşteriye) Sana bir haber var!

TAŞRALI MÜŞTERİ — (İnerken) Ne haberi?

OTEL KÂTİBİ — (Gazetenin altından bir zarf çıkarıp gösterir) Bir mektup.

TAŞRALI MÜŞTERİ — (Yaklaşırken) Kimden?

OTEL KÂTİBİ — Zarfta, gönderenin ismi yok... Ama İstanbul içinden geliyor.

TAŞRALI MÜŞTERİ — (Gişenin önünde) Ben İstanbul'da kimseyi tanımam.

OTEL KÂTİBİ — (Zarfı uzatarak) Bak da anla!

(Taşralı Müşteri zarfı kapar, yırtar, mektubu çıkarır, bakar, sonra Otel Kâtibine uzatır.)

TAŞRALI MÜŞTERİ — Sen oku! El yazılarım sökmem ben...

63

(Otel Kâtibini alıp bir göz atar.)

TAŞRALI MÜŞTERİ — (Boş zarfı tuttuğu sol elini uzatarak) Çabuk oku! ~

OTEL KÂTİBİ — (Gözleri mektupta) Baba!... Gazetelerde ilânım okudum. Boşuna uğraşıyorsun! Eve dönmiyeceğim! Sıhhatim iyi... Bu sana yeter! Memleketine dön, işine gücüne bak, beni unut! İnat edersen, hepimiz için fena olur. Elâ-leme rezil olmayalım... Başka kafa taşıyanların, senden uzaklaşmalarını mazur gör!... Kaçak kızın...

TAŞRALI MÜŞTERİ — Gördün mü haspayı? Kuş sütüyle besle, okut, büyüt; sonra sana bu işi yapsın!... Başka kafa taşıdığını söylesin!

OTEL KÂTİBİ — Ben kızının hesabını vereyim mi sana?... O, dünyasını bulamıyor baba evinde... Açık hesap!... Kabahat kimin, bilemem!

TAŞRALI MÜŞTERİ — Sen, kızımın hesabını bırakıp, bar kızlarına harcattığın paraların hesabını versene!...

OTEL KÂTİBİ — Ne yapalım? Her tarafı aradılar, bulamadılar. Girmedikleri, çıkmadıkları delik kalmadı. Üç buçuk aydır oteldesin... Nasıl çalıştığımızı görmedin mi?

TAŞRALI MÜŞTERİ — Hiçbir şey görmedim. Yalnız para verdim; nerelerde harcandığını bilmiyorum.

OTEL KÂTİBİ — Üç aydır bütün mimli yerleri göz altında tutuyoruz. Bedava mı oluyor?

TAŞRALI MÜŞTERİ — Üç, aydır tavşanın uğramadığı yılan deliklerini güya kontrol ediyorsun; benden de boyuna para çekiyorsun! Mihlanıp kaldım otel köşelerinde... İşim alt üst oldu.

64

OTEL KÂTİBİ — Sen ver bakayım elindeki zarfı..- Görelim, mektubu nereden atmış?..

(Taşralı Müşteri zarfı uzatır. Otel Kâtibi pulun üstündeki damgayı dikkatle inceler.)

OTEL KÂTİBİ — Kadıköyü postahanesinden geliyor.

TAŞRALI MÜŞTERİ — Kadıköyünde, sarı çizmeli Mehmet Ağa...

OTEL KÂTİBİ — San çizmeli olsa, yine neyse!..

(Çıngırak sesi... Kapıdan birinci ve ikinci bar kızları gelirler. Çıngırak... Kapı kapanır. Kızların sırtlarında birer tayyör.. Halleri yorgun.. Taşralı Müşteri onlara döner.)

OTEL KÂTİBİ — (Gelenlere) Nihayet gelebil-diniz? Ne uzun şahitlik bu böyle? Üç saattir dışarıdasınız!

BİRİNCİ BAR KIZI — Sorma KâtipçigimL. Ancak saat 11'de sıra gelebildi. Sen, mahkeme kapılarında beklemek nedir, bilir misin?

OTEL KÂTİBİ — Anlat bakalım,nasıl oldu?

(Bar kızları orta yerdeki masanın iskemlelerine otururlar. Otel Kâtibi gişeden çıkıp sağ yanlarına gelir. Sol tarafta da Taşralı Müşteri...)

BİRİNCİ BAR KIZI — Bittik, bittik. Ayağımıza kara su indi. Herkesin gözü bizde... Oturacak yer yok... Koridorda dolaş dur!

OTEL KÂTİBİ — Ne olduğunu anlat!

BİRİNCİ BAR KIZI — Reis sordu: Sana hediye edilen mücevherden şüphelenmediniz mi?

65

Ne diye şüphelenecekmişim dedim: hiçbir çeşmeye, bize uzatılan el kadar desti dizmezler. Ben, destilerin iyisini, kötüsünü, çatlağını, sağlamlığını ne bilirim! Bana gelen, hırsız mı, Polis mi, sahtekar mı, tüccar mı, kaatil mi, memur mu, nasıl ayırdedebilirim ben!..

OTEL KÂTİBİ — Kıyak cevap!

BİRİNCİ BAR KIZI — Reis, kaatil için, bara kaç kere gelip gitti, dedi; dört beş kere, dedik. Dört beş kere karşılaşmakla bir mücevher hediye edildiği görülmüş müdür, dedi; daha neler görülmüştür, sarhoşluk hali bu, çantamıza fındık faresi koyandan, elmas koyana kadar neler görülmüştür, dedim. Sonra verdiği şey de öyle ahım şahım birşey değil ki.. Eski zaman modası bir iğne...

OTEL KÂTİBİ — Hepsi bu kadar mı?..

İKİNCİ BAR KIZI — Yok canım!.. Asıl can alıcı noktayı söylemiyor. Reis ona, mademki tutkundu, sana kalbini açmıştır, demez mi? Peşinden yağmur gibi sualler: Kendi yerine asılan masumun lâfını etti mi, Nişantaşı cinayetiyle alâkalı göründü mü, vicdan azabına benzer bir hali var mıydı?

BİRİNCİ BAR KIZI — Reis Bey, dedim: biz insanları dört beş kere görmekle değil, dört beş yıl beraber yaşamakla da tanıyanlayız. Bilme-raek, tanımamaktır bizim sanatımız.. Kimse bize içini açmaz, biz de kimsenin içini kurcalamayız... Öbür türlü işimize gelmez. (İkinci Bar Kızını gösterir) Öyle değil mi?

OTFL KÂTİBİ — Mesleğini bu kadar güzel anlatabilene aşkolsun!.. (İkinci Bar Kızını gösterir) Hocandan öğrendiğin belli.

66

İKİNCİ BAR KIZI — Bana da aynı müşteriye beraber konsumasyon yapıyoruz diye rolümü sormaz mı?

OTEL KÂTİBİ — Aman, bu güzel! Ne dedin?

İKİNCİ BAR KIZI — Bu kızın, yanından bir dakika ayrılmaz koruyucusuyum, dedim. Kime karşı diye sordular. Erkeklere karşı diye cevap verdim

OTEL KÂTİBİ — Anladılar mı bari?

İKİNCİ BAR KIZI — Erkek olurlar da anlamazlar mı?

TAŞRALI MÜŞTERİ — (Afallamış) Ben anlayamadım!..

OTEL KÂTİBİ — (Taşralı Müşteriye, ikinci

Bar kızını işaret ederek) Hanımefendi, tam bir erkek olduklarını anlatmak istiyorlar...

BİRİNCİ BAR KIZI — Bir de iri siyah kareli ceket hikâyesi çıktı. Bara gelişlerinde, böyle bir ceket geçirmiş mi hiç sırtına?.. Görmediğimi söyledim.

İKİNCİ BAR KIZI — Sonra, ifadelerinden öğrendik. Kaatil, çocuğu hiç belli etmeden, uzaktan uzağa kollamış... Unutulan anahtar kumar masasından alınca, eşini yaptırıp, eskisini kumarhanede bir köşeye atmış.. Cinayet günü de apartmana girmiş, çocuğun annesini görmüş, beni oğlunuz gönderdi, siyah kareli ceketini istiyor, demiş, almış... Gerisi malûm...

İKİNCİ BAR KIZI — İş meydana çıkararak savcı, bir el atışta bülbül gibi söyletmiş onu.. Elmasları da olduğu gibi bulmuşlar... Döşeme tahtasının altında... Kaatil, yalnız bir tanesi eksik, filân bardaki artise verdim deyince, başımıza işte bu belâyı sardılar.

67

OTEL KATİBİ — (Bar kızlarına) Ne belâsı, siz de!... Resminiz gazetelere geçiyor. Daha ne istiyorsunuz?

BİRİNCİ BAR KIZI — Aman istemem, aman

istemem! Eksik olsun!..

(Çıngıraklı kapı.. Yeldirmeli Kadın... İkinci çıngırak... Kapı kapanır.. Herkes ona bakar. Yeldirmeli Kadın iki adım atıp durur.)

OTEL KÂTİBİ — (Yeldirmeli Kadına) Yine sen misin, hanım? Bu defa istediğin ne?..

YELDİRMELİ KADIN — Yine Reis Bey!

OTEL KÂTİBİ — Eski çamlar bardak oldu artık... Reis Bey emekliye ayrıldı. İş yok!..

YELDİRMELİ KADIN — Benim işim başka!..

OTEL KÂTİBİ — Reis Beyin otele uğradığı da yok!....

YELDİRMELİ KADIN — Beklerim!

OTEL KÂTİBİ — Boşuna beklersin!

YELDİRMELİ KADIN — (Kapı tarafında bir iskemleye yerleşir.) Zaten boşuna bekliyorum.

(Çıngıraklı kapı. Felçli kız ve onu kolundan tutarak içeriye sokan köylü müşteri.. İkinci çıngırak.. Kapanan kapı.. Felçli kız tam sıhhat içinde yürür. Gözler, üzerinde... Felçli bir kızla, şehirliye özenen köy dilberisi kılığı...)

KÖYLÜ MÜŞTERİ — (Otel Kâtibine) Kızımı bugün taburcu ettiler. Hamdolsun hiçbir şeyi kalmadı.

OTEL KÂTİBİ — (Köylü Müşteriye) Tebrik ederim. Pek sevindik. 68

TAŞRALI MÜŞTERİ — (Köylü Müşteriye) Oh, oh... Şükürler olsun!

BİRİNCİ BAR KIZI — (Köylü Müşteriye) Çok memnun oldum. Ne de cici kız!

İKİNCİ BAR KIZI — (Köylü Müşteriye) Tam şafak vakti, kendin horul horul uyurken, bir daha masum kız traktöre bindireyim deme!

KÖYLÜ MÜŞTERİ — (İkinci Bar Kızına) Ne yapalım, abla; bizde işi kadın kısmı görür. (Otel Kâtibine) Bize bu akşam ikinci bir oda lâzım... Artık kız iyi oldu; yanında kalamam... Yarın bakalım ne olur; memlekete mi döneriz, ne yaparız?

OTEL KÂTİBİ — İşte o zor! Bütün otelde, ay-
. oda değil, tek boş yatak yok...

(Bütün başları döndüren sert bir çingirak sesi...Kapı açılır ve öylece kalır. Reis Bey... Kravatsız buruşuk elbiseli... Bir iki adım atar, kalabalığı görünce durur. Otel Kâtibi, ona doğru yürür, Yeldirmeli kadın doğrulur. Köylü Müşteri, felçli kızı bir iskemleye oturtur.)

OTEL KÂTİBİ — Hoş geldiniz, Reis Bey!

REİS BEY — Hoş bulduk.. Beni arayan oldu mu?

OTEL KÂTİBİ — Biraz evvel mübaşir geldi.

Emeklilik muameleniz neticelenmiş... Sizi adliyeden istiyorlar.

REİS BEY — Âlâ!...

YELDİRMELİ KADIN — (Ayağa fırlar) Reis Beyin vebalini şimdi emeklisi mi çekecek?

REİS BEY — (Yeldirmeli Kadına) Evet hanım, o çekecek..

69

YELDİRMELİ KADIN — Yargıtay, oğluma verdiğiniz cezayı tasdik etti.

(Reis Bey cevap vermez. Nazarlar Yeldirmeli kadında...)

YELDİRMELİ KADIN — Oğlum da bu sabah tımarhaneye kaldırdılar...

(Reis Bey donmuş.. Herkes dehşette...)

YELDİRMELİ KADIN — Ya evimizin hali?...

REİS BEY — Ne yapabilirim, hanım, bana bir yol göster!

YELDİRMELİ KADIN — Yolu buraya kadar getiren kimse, o gösterebilir..

REİS BEY — Beni niçin aramaya geldin?

YELDİRMELİ KADIN — Vicdan azabı çektiğinizi duydum. Çektiklerinizde benim de bir payım vardır diye düşündüm.

REİS BEY — Ne olacak?

YELDİRMELİ KADIN — Zehiri verdiğiniz gibi, pan zehiri de vereceksiniz!

REİS BEY — Yok ki vereyim... Olsa...

YELDİRMELİ KADIN — Var... Göstereceğim!..

REİS BEY — Göster!

(Yeldirmeli Kadın susar. Tereddütlü gözlerle etrafını süzer. Uzak durak...)

REİS BEY — Anlıyorum! Yabancılar seni rahatsız ediyor. Eskiden güya dürüstlüğümlü göstermek için seni herkesin yanında konuşmaya davet etmişim, Şimdi de dürüstlük iddiasında ne kadar sahtekâr olduğumu belirtmek için aynı şeyi istiyorum. Söyliyebilirsin! 70

REİS BEY — Varsın, zor olsun... Ben istiyorum! Artık soyundum! İçimi herkes görebilir.

(Yeldirmeli kadın, çantasından hızla bir kâğıt çıkarıp Reis Beye uzatır.)

YELDİRMELİ KADIN — Bu kağıdı, el yazınızla yazıp imzalıyacaksınız! Oğlumun avukatı, onu Yargıtaya gönderip tashih-i karar isteyecek... Oğlum kurtulacak... Tımarhaneden kurtulabilirse eğer...

(Reis Bey bir kâğıda kağıdı alır, göz atar başını kaldırır.)

REİS BEY — (Yeldirmeli Kadına) Beni suisti-male davet ediyorsun! Ama bilmeden hakikate götürüyorsun! Beni bir dakika burada bekler misiniz?..

(Reis Bey merdivene doğru yürür. Çıkmaya başlar. Yeldirmeli Kadın yerine oturur.)

KÖYLÜ MÜŞTERİ — (Otel Kâtibine) Benim odama bitişik oda. Reis Beyinki değil mi? OTEL KÂTİBİ — Evet... (Reis Bey merdivende durur. Döner.)

REİS BEY — (Otel Kâtibine) Ne var?.. Birşey mi istiyorsunuz?

OTEL KÂTİBİ — Kızı bugün taburcu olmuş da, odasına, yahut birbirine bitişik iki oda arıyor. Halbuki hiç yer yok...

REİS BEY — Benim odamı verin! Ben gece yokum!

71

KÖYLÜ MÜŞTERİ — Biz de yarın gitmeği düşünüyoruz.

REİS BEY — Mesele yok... Versinler.

KÖYLÜ MÜŞTERİ — Allah sizden razı olsun!...

(Reis Bey çıkar. Herkes birbirine döner.)

YELDİRMELİ KADIN — (Otel Kâtibine) Reis Beyde bu ne değişiklik? Koyuna dönmüş..

TAŞRALI MÜŞTERİ — (Felçli kızı gösterir.) Otele indikleri akşam, bitişiğinde ağlıyor diye sokağa attırmaya kalkıştığı kızı şimdi odasını veriyor!

OTEL KATİBİ — Bana da, merhamet idamlık suçtur, demiş ti.

KÖYLÜ MÜŞTERİ — Ya, ya!... Bana da merhamet için, ağızların iğrenç sakızı, dedi.

OTEL KATİBİ — (Yeldirmeli Kadına) Ona imzalatmak istediğiniz kâğıtta ne var?

YELDİRMELİ KADIN — Ben söyleyemem!

TAŞRALI MÜŞTERİ — (Yeldirmeli Kadına dikkatle bakar.) Siz kaç yaşlarında varsınız?...

YELDİRMELİ KADIN — Altmış beşi geçkinim...

BİRİNCİ BAR KIZI — (Yeldirmeli Kadına) Galiba okur yazarınız da... Konuşmanız mükemmel...

YELDİRMELİ KADIN — Biraz söküyorum. Eskisini daha iyi bilirim. Mahalle mektebinden...

OTEL KATİBİ — (Yeldirmeli Kadına) Reis Beye verdiğiniz kâğıdı siz mi yazdınız?

YELDİRMELİ KADIN — Avukat yazdı. Ben nasıl becerebilirim?

72

İKİNCİ BAR KIZI — (Yeldirmeli Kadına) Ama, tuttuğunu koparan soyundansmız!

YERLDİRMELİ KADIN — Benim marifetim değil... Çektiklerimin öğrettiği...

(Açık kapıda, siyah bir manto içinde, başı sarılı, hanım tavırlı ve giyimli, dadı...)

OTEL KATİBİ — (Dadıya) Hanım bu kaçınıcı geliş?... Size, Reis Bey Otele uğramıyor demedim TYİİ*?

mi?

(Bütün alâka, yeni gelenin üzerinde... Dadı kapıyı kapatır. Çıngırak...)

DADI — (Otel Kâtibine) Yalan söylüyorsunuz! Reis Beyi biraz evvel otele girerken gördüm.

OTEL KATİBİ — Demek ki, köşe bucak gizlenip oteli dikiz ediyorsunuz!

DADI — Kimbilir?

OTEL KATİBİ — Yalan söyleyen yok! Reis Bey uzun zamandır görünmüyordu. Şimdi bir aralık görüldü. Hep birden üstüne üşüşmeyin!...

DADI — O, benim gözümün nuru, suçsuz evlâdımı assın, sonra da üstüne üşüşmiyelim, ha?

BİRİNCİ BAR KIZI — (Dadıya) Ay, siz suçsuz asılan Nişantaşı cinayetinin sanığının?..

DADI — Dadısıyım... Sütanesi...

İKİNCİ BAR KIZI — (Dadıya bakarak) Hiç de dadıya benzemiyor. Adeta hanımefendi!...

DADI — Kırk sene evvel, küçükken yanlarına alıp büyüttükleri, öğrettikleri, yetiştirdikleri ve oğullarını teslim ettikleri emektar...

OTEL KATİBİ — (Dadıya) Olanlar olmuş... Reis Beyden ne bekliyorsunuz

DADI — Yüzünü görmek istiyorum! Gün ışığı-

73

gına çıkarabildiği yüzünü görmek istiyorum! Yüzüne tükürmek istiyorum

(Merdivende Reis Bey... Kimse dikkat etmez.)

OTEL KATİBİ — (Dadının üstüne yürür gibi) Hanım seni kim bırakır Reis Beyin yüzüne tükürmeğe?

REİS BEY — (Merdivenden inmiş, gişeye kıv-nılırken) Bırakın! Tükürsün!

(Herkes Reis Beye döner. Yeldirmeli Kadın ve Bar kızları ayağa kalkarlar. Oturan, yalnız felçli kız... Reis Bey, elinde, ortasından açık bir not defteri, uzakla bir noktada durur.)

REİS BEY — (Dadıya) Geldiğine iyi ettin! Ben de seni arıyordum!

DADI — Ne yapacaktın?

REİS BEY — Beni affetmeni istiyecektim.

DADI — Eğer ben seni affedersem, yeryüzünde suçu bağışlanmadık insan kalmaz!

REİS BEY — (Dadıya bir adım yaklaşır) Yeryüzünde suçu bağışlanmadık insan kalmaması için beni affet!

DADI — Gözlerime, kulaklarıma inanamıyorum! Sen o Reis misin?

REİS BEY— O adamım, ama o Reis değilim!

DADI — (Hayret ve nefret içinde) Yoksa bu, kendini kurtarmak için düşündüğün bir numara mı?

REİS BEY — Eğer böyle bir numara varsa bana, öğret, kurtulayım!

DADI — Allahısmarladık! Hiçbir şey yapmadan, hiçbir şey söylemeden gidiyorum. Keşke gel-

74

meşeydim. Masum evlâdım için döktüğüm göz yaşlarımı kirlettim.

(Dadı döner, kapıya doğru yürür.)

REİS BEY — (Dadının arkasından) Dadı, dur! Sana bir sözüm var!

(Dadı durur. Geriye dönmez.)

REİS BEY — Beni affetmeden mi gidiyorsun?

DADI — (Döner) Allaha başvur!

REİS BEY — Başvurdum. Onun affı senin-kiyle belli olacak...

DADI — Bende böyle bir kuvvet yok!

REİS BEY — Sende, astırdığım ve her gün beni ipe çeken masumun en yakını olmak gücü var...

Beni, onun ruhu için bir dakika bekle... Kabul edersen beraber çıkarız. (Yeldirmeli Kadına döner,

elindeki not defterini uzatır.) İstedığın kâğıdı imzalamadım, değmez! Onun yerine sana, hususî not

defterimi veriyorum. Hüküm sırasında, oğlun hakkındaki mahrem fikirlerim burada yazılı... Bu

defteri ele geçirmiş olun, yargıtaya gönderip tashih-i karar isteyin!... Umarım ki, başarılısınız.

(Ortasından açık not defterini uzatır.) Şu kıvrık sahifedeki not... Buyrun!

(Yeldirmeli Kadiri atılıp not defterini alır, kıvrık sahifeye bir göz atıp kapatır ve elinde tutar.)

REİS BEY — (Yeldirmeli Kadına) Orada diyorum ki: Ben bu çocuğun esrar satıcısı olduğuna dair

en küçük bir delil bulamadım. Aksine, onun her tavrından, hayret, dehşet ve masumiyet tüt-

75

tüğüne şahidim. Fakat, ancak en merhametsiz ce^ za ölçülerinin kurtarabileceği çürük bir cemiyette, paltosunun astarında esrar bulunmuş bir insanı temize çıkaramam. Bu yüzden bütün karşı delilleri reddediyor ve onu mahkûm ediyorum.

YELDİRMELİ KADIN — Aman Yarabbi; vicdanınız nasıl varmış?

REİS BEY — Notta dahası da var; Mahkûm ettiğim, o değil, mücerred fiildir. Ferde verdiğim ceza isabetsiz olabilir; cemiyete aradığım deva, i-sabetlidir. Varsın, bir kötünün bürünmesi ihtimali olan masumluk maskesini kullanılmaz hale getirmek için bin masum feda edilsin...

DADI — (Reis Beye) Sen bir canavarsın!

REİS BEY — (Dadıya aldırmadan Yeldirmeli Kadına) Canavarın bu notunu gönderin yargıta-ya!...

Hükmü bozmaları gerekir.

YELDİRMELİ KADIN — Siz bir melek olmuşsunuz!

REİS BEY — (Yeldirmeli Kadına) Not defterinin son sahifesinde, şimdi size yazdığım bir pusula var... Onu okuyunuz!

(Yeldirmeli Kadın hızla not defterini açıp pusulayı çıkarır, bakar, sökmeğe çalışır.)

YELDİRMELİ KADIN — (Birden başını kaldırıp haykırırcasına) Bize yirmi beş bin lira mı veriyorsun? Emeklilik ikramiyenizi bize mi bırakıyorsunuz?

(Herkeste büyük hayret.. Yeldirmeli Kadın, elinde defter, apışmış kalmış...)

REİS BEY — Ben size, yüksek sesle okuyun, haber verin, demedim!

76

YELDİRMELİ KADIN

mıyız?

Biz böylesine lâıyk

(Sükût... Durak... Dehşet... Dadı, boynu bükük, döner kapıdan çıkmak üzere yürür.)

REİS BEY — (Arkasından Dadıya) Beni yanma almadan, dinlemeden mi gidiyorsun?

(Dadı cevap vermeden yürür. Çıngırak.. Uzun durak... Kapı açık...)

YELDİRMELİ KADIN — (Not defterini çantasına koyarak gayet mahcup ve rikkatli Allahısmarladık, Reis Bey!

(Reis Bey, gözleri Dadının çıktığı noktada, cevap vermez. Açık kapıdan Yeldirmeli Kadın da çıkar ve kapıyı kapatır. Çingirak... Uzun durak.. Kimsede hareket yok...)

BİRİNCİ BAR KIZI — (Reis Beye) Hayret, şu taş yürekli dadiya!.. Siz benim, annemi, babamı kardeşlerimi astırmış, soyumu sop umu kurutmuş olsaydınız da, şu son halinizi görseydim, yine herşeyi bağışlardım.

REİS BEY — (Bitik) Bağışla kızım, hiç olmazsa sen bağışla!..

BİRİNCİ BAR KIZ — Benim bağışlanacak bir hakkım yok ki...

REİS BEY — Üzerimde tek hakkı olmayan tek insan göremiyorum bu dünyada... Hiç olmazsa sen bağışla!

BİRİNCİ BAR KIZI — Ailem, benim suçumu bağışlamadığı için bu yola düştüm ben...

REİS BEY — Onları da bağışla! (İkinci Bar Kızma) Siz de bağışlayın!...

77

İKİNCİ BAR KIZ — Ben, bütün insanlıktan tiksiniyorum! Ben de bu dünyada affedebileceğim tek insan göremiyorum!

REİS BEY — Affı anlayınca, kendinizden başka her insanı mazur göreceksiniz.

İKİNCİ BAR KIZI — Hayır! Kimseyi mazur göremem! Biz, hepimiz, bütün düşmüşler, evlerimizin, cemiyetimizin, dışımızdan gelen dürtüşlerin kurbanlarıyız! Sonra da onların hışmına uğ-ruyoruz! (Kendisini gösterir) Bakın, şu lise mezunu kıza! Onu böyle mi görmeliydiniz? (Hızla döner, Taşralı Müşteri ile Köylü Müşteri tiplerini gösterir.) Bir de şu zavallılara bakın! Onlardan daha basit iki örnek bulabilir misiniz? Biri, evinden kaçan kızını, kâh lanet okuyarak, kâh göz yaşı dökerek arıyor; öbürü de traktörden düşüp felç geçiren kızma şifa bulduğu için seviniyor. Sormalı!... (Taşralı Müşteriye) Kızını hangi sebep yüzünden kaçırdığını düşündün mü hiç?.. (Köylü Müşteriye döner.) Sen de, ortahk ağarmadan, canavarlara, inlere, cinlere karşı traktörde masum bir kız çalıştırmanın dehşetini hiç duymadın mı? (Reis Beye Döner) Ya büyük şehirlerin çocukları, kızları, babaları, anneleri?... Doğrusu ne, şimdi?... Babalar mı çocuklarını bağışlamalı, çocuklar mı babalarını?... Galiba en doğrusu, çocukların, babalarını asla affetmemesi... (Doğrulur, gözlerini Reis Beye diker.) Reis Bey! Beni fahişeliğe çeken her tesiri eliyle ittikten sonra, düştüğüm için, babam kovdu evden... Affedilmezlerden; onun için de affetmezlerden oldum. Affetmiyorum!

REİS BEY — İşte bu halinizle affedebiliyor musunuz? Marifet onda!... Aynı marifet babanıza da düşüyor. Başaşağı bir cemiyeti baş yukarı

78

edecek kudret, her tarafın birbirini'affetmesinde...

İKİNCİ BAR KIZI — Öyle mıncıklandım ki, erkeklerin elinde, kadınlığımı unuttum. Cinsiyet değiştirecek kadar kin ateşinde piştim.

REİS BEY — Hep, affı bilmemenin açtığı mesafeler... Herkesi bu hale birbiri getirdi. Herkes herkesi affetsin!...

TAŞRALI MÜŞTERİ — (Reis Beye) Ben de mi affetmeliyim? Kızımın terbiyesinde benim hiçbir suçum yok... Kaçan o...

REİS BEY — (Taşralı Müşteriye) Sen de affetmelisin! Dönmesi için de affettiğini bildirmelisin... Aklı erince, o da seni affetmeli... (Köylü Müşteriye) Sana gelince, affetmeyeceğin yalnız kendin!... Seni affedecek olanlar (Felçli Kızı gösterir) affetmekten bile habersiz... Senin traktörden düşürdüğünü, geceleyin bir milyon gözlü şehir ejderhası, her ân pencerelerden atıyor. (İkinci Bar Kızma doğru) Hepimiz birbirimizi affetmeliyiz. Dağları kaydıran bir zelzele olurken, birbirine sarılmış çocukların haline dönmeli değil miyiz? Nedir bu zelzele arsasında birbirimizin saçını yolduğumuz, ciğerini söktüğümüz?

(Sükût... Durak.. Reis Bey herkesi süzer.)

REİS BEY — Kalblerinizi değiştirin! Size hakikat gibi görünen şeylerin hemen değiştiğini görürsünüz.

İKİNCİ BAR KIZ — Kalb değişir miymiş istenince?..

REİS BEY — Dünyanın en sert ve en yumuşak madeni, kalb... Ateşini bulsun; hemen değişir.

79

(Çingirak sesi... Kapıda dadı... Edası gayet asil...)

DADI — (Kapıdan) Fikrimi değiştirdim. Reis Bey! Çıkalım! Yakınlarda bir tanıdığının evi var.. Orada konuşabiliriz,

(Herkes hayrette... Reis Bey, çarpılmış gibi...)

REİS BEY — Geliyorum, dadı teşekkür ederim.

— Işıklar kararır —

80

TABLO V

[Bitirim yerinde kahve ocağı... Çok eski taş [duvarlarından rutubet sızan, kubbe altı gibi bir Iyer.. Sekiz eşit çizgili bir kahve ocağı ve tezgâhı... Ortada hapisane penceresini andıran, kalın iemir parmaklıklı bir menfez... Solda ve dip çizgisine bitişik çizgi üzerinde, tokmaklı ve çinko kaplı yarı aralık bir kapı... Tahta bankolar, hasır İskeleler, yamrı yumru masalar...]

(Demir parmaklıklı pencerede şafağın ilk alâmetleri.. Reis bey, pencerenin altındaki banko üzerinde, ellerini iki açık dizinin arasına yerleştirmiş, başını eğmiş, düşünmekte... Kahve ocağında kumarhane garsonu, çay bardağını karıştırıyor. Yarı aralık kapıdan, zar sesleri, homurtular, uğultular, kumar tâbirleri geliyor. Kumarhane garsonu, elinde çay bardağı ocaktan çıkar.)

KUMARHANE GARSONU şmı! Şafak söküyor!

? Babalık! Kaldır

(Reis Bey, başını kaldırıp pencereye bakar. Kumarhane garsonu, elindeki çayı, şapırta-darak içmeğe başlar.)

REİS BEY — Tıpkı çocuğu astırdığım günün iği...

KUMARHANE GARSONU — O da burda,

81

hem de şu oturduğun banko üzerinde kaç şafak seyretti!

REİS BEY — Onun çile mirasçısı şimdi benim... Bütün bıraktıkları, malım...

KUMARHANE GARSONU — Sen onun gibi kumar oynamıyorsun! Eroin almıyorsun! Nasıl mirasçısı olabilirsin? Sabaha kadar, bu akrep yuvasında tıklıp kalmaktan muradın nedir? Hâlâ anlayamadık!

REİS BEY — Muradım akreplerle halleşmek, onları okşamak...

KUMARHANE GARSONU — Ne çıkacak bundan?...

REİS BEY — Yumuşayacaklar.. Ağlamayı öğrenecekler...

KUMARHANE GARSONU — (Çayını hopur-tadır) Akrepler ağlamayı öğrenecek ha!... Gülmeği desen neyse...

REİS BEY — (Tane tane) Akrepler ağlamayı öğrenecek... Taş öğrenir de ağlamayı, akrep öğrenmez mi?

KUMARHANE GARSONU — Neredeymiş ağlayan taş?

REİS BEY — Karşında... Ben!...

KUMARHANE GARSONU — Senin bu akıl ermez halini hoş görüyorlar ama, belli olmaz; yarın mahkûm ettiklerinden biri çıkıp gelir, seni benzetir burada... Öyle, kaybedenlere para vermen, arkalarına düşmen seni kurtaramaz.

REİS BEY — Onlar affetmeği bilirler. Biz bilemiyoruz!..

KUMARHANE GARSONU — (Saati cebine yerleştirir) Halbuki, ben satarsam iki bin lira alı-nm. Binini de sana veririm.

82

REİS BEY — İstemem!

KUMARHANE GARSONU — (Reis Beyin yanına oturarak kolunu onun boynundan dolar.) Sen ne tuhaf adamsın, yahu! Bir zamanlar, sertliğinden, karşında nefes alamazdık. Bak, ne kadar yumuşadm, nerelere kadar düştün! Sana acıyorlar yoksa. Acımasaydılar, boynuna ip takıp mahalle mahalle gezdirirlerdi.

REİS BEY — İyi ederlerdi/

KUMARHANE GARSONU — (Hayretle ayağa kalkar) Sahiden çok tuhaf adamsın be! Razi olmayacağı şey yok! Tek, biz yolumuzdan dönelim... Şimdi sen beni ne kadar okşasan, bağış-lasan, değiştirebilir misin? Bana tefeciliği, eroinciliği bırakabilir misin?

REİS BEY — Olur mu olur...

KUMARHANE GARSONU — Haydi , bir vaaz ver de dinleyelim!...

REİS BEY — Kürsüsüz, cemaatsiz vaaz olur mu?

KUMARHANE GARSONU — (Gösterir) Şu üç bankoyu yan yana getirip üstüne bir iskemle koyduk mu, al sana kürsü!... Cemaate gelince, vaazı duyan, parası biten, ciğeri yanan, içi burkulan, hep sökün eder, dinler. Sen başla bir kere!... (Kapıyı gösterir) Geçen akşam, içerdeki kumar masasına çıkışını unuttun mu?

REİS BEY — Coşmuştum o vakit...

KUMARHANE GARSONU — Yine coşarsın...

(Kumarhane Garsonu, üç bankoyu orta yerde yan yana bitiştirerek üstüne bir iskemle atar. Reis Bey, kendi bankosunda, hep aynı vaziyette, oturmakta... Pencerede şafak geliyor.)

83

KUMARHANE GARSONU — İşte kürsü... Çık üzerine!...

REİS BEY — Zorakiliğe değmez. Birşey kendi kendisine olursa olur.

(Aralık kapıdan kaatil gelir. Kürsüyü görünce hayretle bakar.)

KUMARHANE GARSONU — (Kaatile) Reis Bey nutuk çekecek... İyi ki geldin...

KAATİL — (Kumarhane Garsonuna) Paralan kaybettik! Nasıl kurtaracağız saati, yarın, öğle zamanına kadar...

REİS BEY — (Kaatile) Borcunu ben verir, kurtarırım!

KUMARHANE GARSONU — (Reis Beye) Akşam da saati yine senden alıp yine bana toka eder.

REİS BEY — İsteddiğini yapsın... Ne değeri var!...

KAATİL — (Reis Beye) Sen ne baba adamsın, Reis Bey! Babamdan görmediğimi senden görüyorum.

REİS BEY — Öyleyse sözlerime katlan, ne dersem yap!

KAATİL — Emret! Boynum kıldan ince...

(Kaatil dizlerini indirerek Reis Beyin yanında yere çömelir. Durak...)

KUMARHANE GARSONU — Başla Reis Bey vaazına!...

REİS BEY — (Kumarhane Garsonuna) Başlıyorum, merak etme!... O kadar özenerek kurduğün kürsüye de çıkayım istersen..

KUMARHANE GARSONU — Keyfîn bilir... 84

REİS BEY — Şimdilik yerim iyi... (İkisine birden) Çocuklar, insana acıyın! Kendinizden başka, kimsede suç aramayın! Eğer yankesici ciğerlerinizi söküüp götürmeğe geliyorsa, ciğerlerinizi muayeneden geçirin!... Ne suçu var, diye... Kadın, güzelliğini; banka, parasını; memur, insafsızlığını; kanun, idraksizliğini muayeneden geçirsin!...

(Yarı aralık kapıdan, iki bitirim yeri tipi gelir. Kaatil'in yanında yavaşça çömelip Reis Beyi dinlemeğe koyulurlar.)

REİS BEY — (Kaatile) Sen bu akşam kumarda beşyüz lira kaybettin, Düşün, bu parada ne kadar insan ve emek hakkı var... Eğer, bir hamal, sırtında elli kiloluk yükü bir kilometre ötesine iki buçuk

liraya taşırrsa, bu hamalın iki yüz kilometrelik emeği... Tam yedi yüz on beş ekmek parası... Bir hastahane dolusu insanın acısını dindirecek ilâç tutarı... Bayram sabahı, boynu bükük, bilmem kaç öksüzün kundura bedeli... Şu kadar kefen, yahut kundak bezi; bu kadar ah, vah, yahut oh, eh karşılığı... Çocuklar! Bütün bu hak sahiplerine acıyan, bütün bu emeklere içi sızlayan, parasını nasıl bir zara, bir kâğıda teslim eder? Düşüş niçin bey de, hepyek neden köle?... (Uzun durak... Bakınma...) Düşünmeğe kurcalamağa lüzum yok, çocuklar! Acımak düşünmektedir, acımak bulmaktadır. Acıyın, yeter!

(Durak... Kaatil ayağa kalkar. Müthiş bir takallus içinde...)

REİS BEY — Can taşıyan, yüreği atan her yaratığa acıyın! Ağzından kemiğini çaldıran köpeğe, her parçası ayrı ayrı kıvranan solucana, ta-

85

banı yanan çakala... Hepsinin üstünde insana; buruş buruş beyni, alını ve çenesiyle göz yaşları döken insana acıyın!

(Kaatil, bir sıçrayışta aralık kapıdan dalar. Bitirim yeri tipleri ayağa kalkar ve kaatilin arkasından bakarlar. Kumarhane Garsonu da, şaşkın kapıya doğru...)

İÇERİDEN KAATİLİN SESİ—Hey!!! Kumara paydos!!! Kaldırın oyunu, namussuzlar!!! Yakarım karşı duran!

(Müthiş sükût... Reis Bey ayağa kalkar. İçeriden yükselen karma karışık sesler ve homurtular...)

KUMARHANE GARSONU — (Reis Beye) Efeyi coşturdun! Belâlı bir işe girişti. İyi ki, patron burada değil.. Yoksa kan çıkardı.

İÇERİDEN KAATİLİN SESİ — Kahve ocağına gelin! Reis Beyi dinleyin! Yürüyün!

(Uzun durak... Reis Bey ilerleyip, sağda, Kumarhane Garsonun yanında yer alır. Yüzleri kapıya doğru... Geliş... Önde kaatil, arkasında yedi tane bitirim yeri tipi, sükün ederler. Solda kümelenme...)

KAATİL — (Kümenin önünden Reis Beye) Konuş baba! Sen ne dersen o olacak!..

REİS BEY — Kaatil! Sevgili oğlum! Sendeki merhamet istidadımı kimsede görmedim. Şu, içinin gizli tarafını, dışına çıkarabiliyor musun? Bütün mesele onda...

KAATİL — Ben sineğe bile kıyamam! Mecbur kaldım da öldürdüm....

86

REİS BEY — Nasıl öldürürsün?... Göz! Renk renk dünyaları, en yakın zerreyi, en uzak yıldızı gören göz... Ona nasıl toprak doldurursun? Kalb dediğimiz, bütün gücümüzü veren esrarlı tulumbayı nasıl kırar, parçalarsın? (Edası değişir) Bunları yapmayı bırak bir tarafa; bunları yapmak imkânı var ya; işte yalnız imkânı var diye nasıl döğünmez, yırtınmaz, tepinmezsin?... (Durak, bakınma) Gelin çocuklar, kumar masasına dizilip hep beraber ağlayalım!... Sebep mi istiyorsunuz? Çok!... Gündüzün bitişinde gece, düzlüğün berisinde ayrılık, ekmeğin ucunda açlık var diye katıla katıla ağlayalım!... Çocuklar; dünya bir göz yaşları evinden başka ne olabilir? Ağlayanlardan olmak dururken, üstelik ağlatanlardan olmak reva mı?

KUMARHANE GARSONU — Boş ver, Reis Bey; bu akşamki vaaz değil, dramcılık... Sen git de bir tiyatroya gir!

REİS BEY — Fena mı?... Ben de locadan bakanlara değil size, paradide oturanlara dram kesiyorum.

KUMARHANE GARSONU — Kesiyorsun ama, usturanın kör yüzü ile kesiyorsun!

(Kümede gülüşmeler.. Kaatilden başka herkes işi hafife almakta...)

KAATİL — (Şimşek gibi döner, kümeye yönelir) Kendinize gelin ipsizler!... (Kümenin birdenbire ciddileşip sustuğunu görünce Kumarhane Garsonuna döner.) Sen de ağzını açayım deme!... (Sağ eli pantolonunun arka cebinde) Dökerim barsaklarımıL. Bırak, Reis Bey dilediği gibi konuşsun!...

87

KUMARHANE GARSONU — (Kaatile) Sen meydanı boş buldun bu akşam!.. Reis Beyin lâflarından birşey anlıyor musun sanki?

KAATİL — Anlıyorum!

KUMARHANE GARSONU — Öyleyse halvet olun, baş başa konuşun!

REİS BEY — (Kaatile) Ver bana bıçağını!

(Kaatil hayretle Reis Beye döner. Arka cebinden bıçağını çekip bir kuzu itaatiyle Reis Beye uzatır. Reis Bey alıp cebine atar.)

REİS BEY — (Kumarhane garsonuna) Sen de ver! (Hareketsizlik... Uzun durak...)

REİS BEY — (Heybetle) Haydi ver!

(Kumarhane Garsonu, ceketinin sağ cebinden bir bıçak çıkarıp uzatır. Reis Bey, sağ eliyle alır.)

REİS BEY — (Kümeğe) Herkes versin! (Hareketsizlik, durak...)

KAATİL — (Kümeğe) Çıkarın bıçaklarınızı!.. Teslim edin!..

(Kümeden üç kişi bıçaklarını çıkarırlar, Reis Beye verirler. Resi Bey teker teker alır. Sağ elinde dört bıçak...)

KAATİL — (Kümeğe) Makinesi olan da versin!

(Kümeden biri ilerleyip ceketinin sol iç cebinden çıkardığı küçük tabancayı Reis Beye uzatır. Reis bey, bıçakları ceketinin sağlı

88

sollu iç ceplerine taksim ettikten sonra tabancayı alıp pantolonunun cebine yerleştirir. Sonra, ban koların üstüne çıkar. İskemleye kurulur. Herkes, afallamış gözlerle ona bakıyor.)

REİS BEY — Şöyle karşımda halka olun ba-I kalım; halka olun!

(Dokuz tane bitirim yeri tipi, Reis Beyin karşısında dizilirler. Kumarhane Garsonu Reis Beyin arkasına, sol yanma geçer. Kaatil sağ başa yalnız...)

REİS BEY — Çocuklar! Bu kürsüyü bana alay için hazırlayanın eline sağlık!.. Eski Reise yeni kürsü... Şimdi size öyle bir teklifte bulunacağım ki, ancak böyle, tepenizden bakan bir yere çıkmakla olabilir. Var mısınız teklifime?..

KAATİL — Varız, Reis Bey!

REİS BEY — Bir çete kuracağız! Reisiniz ben olacağım! (Sükût... Hayret tavırları... Durak...)

REİS BEY — Var mısınız?

KAATİL — Sen ne dersin varız!

REİS BEY — (Kaatile) Senin hastahaneden aldığın tecil .bitmek üzere, değil mi? KAATİL — Tam üç gün kaldı.

REİS BEY — Gününde git, teslim ol! Birkaç hafta sonra da meşrutî infaz hakkını kullan! Zindandan çık, bize katıl!

KUMARHANE GARSONU — (Reis Beye) Meraktan çıldıracağız Reis Bey, çeteye gelelim!..

REİS BEY — (Ortaya) Bu çete bir dernektir. Cemiyetler kanununa göre kurulacak.. Ve ne kadar hırsız, yankesici, dolandırıcı, kalpazan, kaatil,

89

ırz düşmanı, zehir satıcısı, kumarbaz, serseri varsa, hepsine birden kapılarını açacak...

KUMARHANE GARSONU — Ne derneği bu böyle?

REİS BEY — (Ortaya) Acıyanlar ve acımanlar derneği... İki taraf içice... Zaten ikisi de bir... Acımalıyız ki acıalım.. Onun için, hâkim, avukat, muharrir, profesör, tüccar, işçi, mühendis, doktor, sanatkar, her meslekten bizi kucaklıyanlara buyurun diyeceğiz Buyurun; acımayı, acımaya erişmeği cemiyete başlı başına şifa kabul edenler, kadromuzda birleşsin!.. İnsanlığa yeni kurtuluş yolu..

KAATİL — Ne iş göreceğiz bu dernekte biz?

REİS BEY — (Ortaya) Kaatilin tezgâhtar, hırsızın kasadar, dolandırıcının tahsildar olacağı işlere verileceksiniz. Bu dâva uğrunda, mağaza mağaza, fabrika fabrika, yazıhane yazıhane, gezip dolaşacağım. Saklı parayı çarpan yankesici, bakalım açıkça eline teslim edilene ne yapar? Korunamı vuran kaatil, görelim, bağrını açanlara neyeler?.. Şüphe usulünün beslediği kötülük, itimat sistemi önünde büsbütün mü şahlanır, dize mi gelir? Görelim!.. (Durak, bakınma) Ben diyorum ki, bu

gemiye devrilmekten kurtarmak için, yalpa ettiği tarafa abanmak lâzımdır. Ancak, bu türlü, kötülükleri bir taraftan öbür tarafa aktarabiliriz. Ne dersiniz çocuklar?

(Sükût... Durak...)

REİS BEY — Biliyorum; doktor reçetesi gibi birşey, bu lâflar... Siz de doktor değil, hastasınız! de dalgın yatan şuursuz hasta... Öyleyse ni-
oyluyorum bu lâfları? Anlaşılmayacak olduktan apnra?...

90

KAATİL — Pekâlâ anlıyoruz. Anlamamak da anlıyoruz.

REİS BEY — İşte onun için söylüyorum. Anlamadan sezmeniz, bilmeden duymanız, görmeden kapılmanız için söylüyorum. En derin anlayış budur. Kim anlamış ki, siz anlamayasmız? Onun için, üniversite kürsüsünde değil, bitirim yeri kahve ocağında konuşuyorum. Hastalıktan doktorluğa, cahillikten bilgiye geçince, en iyi hekim, en üstün âlim siz olacaksınız! Şimdilik işin yalnız alfabetini öğrenin; ilerisi okunmadan ezberlenecek cilt cilt kitap...

KAATİL — (Heyacanh) Öğret Reis Bey!...

REİS BEY — Gidin; akşamları, yamru yumru evlerin yılankavi sınırladığı kuytu mahallelerde dolaşan, oralarda, sokak ortalarında ağlayan çocuklar göreceksiniz; onlardan ağlamayı öğrenin!... Hastahane önlerinde, adliye koridorlarında, hapishane kapılarında, yazıhane eşiklerinde, maden kuyularında, tarla hendeklerinde... Daha nerelerde nerelerde?... Kansızlıktan kurumuş bir insanlık kaynaşıyor. Seyredin ve ağlamayı öğrenin! Bit pazarlarına uğrayın, oralarda yerlere serilen eşyaya bakın; ölen çocuğunun minicik kazağını satmaya gelenle, bunu düşürmeğe bakanın edalarına dikkat edin; ağlamayı öğrenin! Hiçbir şey yapamazsanız, kırlara çıkın, kuş yuvalarını bozmak için ağaçlara tırmanan haylazlara katılın; cıvıl cıvıl imdat isteyen yavru kuşları, sonra, havada kıvrımlar çizerek acı acı çığlık koparan anne kuşu görün; ağlamayı öğrenin! Yavrusunu ensesinden dişleyip selâmete götüren uyuz ve topal kediye baksanız yeter... Ağlamayı öğrenin! Sakın, öğ-renemeyiz, demeyin; ben öğrendikten sonra, siz nasıl öğrenemezsiniz?

91

(Durak. Kaatilin yüzünde korkunç bir tahassüs ve takallüs... Herkes Reis Beyin tesirinde, hareketsiz...)

REİS BEY — Annelerinizi düşünün! Yüreği yufka komşu hediyesi börekten, en hatırlı parçayı bir gazeteye sarmış, zindan kapısında sıra bekleyen, göz yaşının kudretini, demiri eritecek bir kezzap haline getiren annelerinizi düşünün!.. Ağlamayı öğrenin!...

(Kaatil elleriyle yüzünü kapayarak hüngür hüngür ağlamaya başlar... Herkes taş...)

REİS BEY — Ağlayın, çocuklar!.. Mazlumun, kendinde kıyılana, zalimin de kendinde kıydığına ağlayın! Mazlumun hesabı görülür; ya zalimin kaybettiği?.. Göz yaşma ulaşılmadıkça ele geçmez. Zalime daha çok ağlayın, çocuklar; zalimde beni ve kendinizi görün, ona daha çok ağlayın! Bir gözyaşı çetesi kurun, beni Reis seçin; ve insanlara göz yaşını öğretinceye kadar delik deşik edin onları bıçaklarınızla, kurşunlarınızla.. (Elini cebine götürerek bıçakları işaret eder.) Ama bu bıçaklarla değil, ıslak kirpiklerinizle... Bıçaklarınızı size, tavuk kesemez hale geldiğiniz zaman geri vereceğim. Duygunuz körleşecek olursa, sivri uçlarını hafifçe parmağınıza batırıp göz yaşını hatırlarsanız.

(Sükût... Kaatil hıçkırma hıçkırma sarsılıyor.)

REİS BEY — (Kaatile) Ağla, sevgili oğlum, kaatil, doya doya ağla ve tüy gibi hafifle!.. Senin yirmi beş yaşında bulduğunu, ben altmış beş yaşında aramaya başlıyorum. İşte aramızdaki fark! 92 Ne kadar ağlamalıyım ki, durmadan altmış beş sene göz yaşını dökmüş olayım?.. Çaresiz, sonsuzluk boyunca çaresiz.. (Ortaya) Gözümün önünde korkunç bir kaynaşma meydana peydahlanıyor.. Çocuklar ağlaşıyor, anneler koşuyor... Her taraftan, anne, oğlum diye çığlıklar geliyor...

(Kümede sessiz sessiz ağlayan, eliyle yüzünü örten birkaç kişi daha.. Kumarhane Garsonu arkasını döner. Uzun durak... Birden ve uzun bir ısıklık...)

KUMARHANE GARSONU — (Hemen dönerek) Erketecinin ışığı!.. Basıldık!..

(Yarı aralık kapı tarafından dış kapının devrildiğini anlatan müthiş taraka.. Yere devrilen kapının madenî sesi... Koşuşmalar.. Herkes, yarı aralık kapıya dönmüş, donmuştur. Reis Bey, oturduğu yerde, bir kaya.. Oda kapı tarafına bakıyor. Kumarhane Garsonu bir sıçrayışta ocağa atlar, o-radan küçük bir paket alır, yürür, yüzü kapı tarafındaki Reis Beyin sol cebine atar. Kimse birşey görmez. Ellerinde tabanca, içeriye giren polisler... En önde, tabancalı sivil komiser...)
SİVİL KOMİSER — (Elindeki tabancayı doğrultarak kümeye) Eller yukarı!
(Herkes ellerini yukarıya kaldırır. Reis Bey oturduğu yerde hareketsiz...)
SİVİL KOMİSER — (Reis Beye) İhtiyar Kurt; sen de galiba çetenin reisisin!
REİS BEY — Evet!

93

SİVİL KOMİSER — Ne derler sana?
REİS BEY — Bana Reis Bey derler...
SİVİL KOMİSER — İn bakalım Reislik kürsüsünden!
(Reis Bey inip Sivil komiserin karşısında yer alır.)
SİVİL KOMİSER zilin!
(Kümeye) Şöyle, sağa di-
(Bitirim yeri tipleri, başta Kaatil ve Kumarhane Garsonu, sağ tarafa dizilirler.)
SİVİL KOMİSER — (Polislere) Arayın üzerlerini! İhtiyarın üzerini ben arayacağımı.
(iki polis, arkalarında tabanca '- *-' üç polisle beraber sıranın önüne geçip iki baştan aramaya koyuldular. Sivil komiser, yanında bir polis, Reis Beye döner.)
REİS BEY — (Sivil Komisere) Siz zahmet etmeyin! Ben üzerimdekileri çıkarayım...
(Reis Bey, sivil komiserin cevap vermesini beklemeden, elini cebine atar ve silâhları yanındaki masının üstüne bırakmaya başlar.)
REİS BEY — (Tek tek bırakırken) Bıçak... Sustalı... Saldırma... Falçeta.. Kama...
SİVİL KOMİSER — Vay canına!... İhtiyar kurda bak!... Silâh deposu mübarek...
REİS BEY — (Arka cebindeki tabancayı çıkarıp masaya koyarken) Bir tane de tabanca..
SİVİL KOMİSER — (Reis Beye) Başka?... Başka ne var üstünde?

94

REİS BEY — Hiçbir şey! Size yarar birşey yok...
(Sivil Komiser, tabancasını cebine atıp, iki elini birden Reis Beyin ceket ceplerine daldırır. Sağ eliyle, Reis Beyin sol ceket cebinden küçük bir paket çıkarır. Paketi, üstünden tırnağıyla yırtıp bakar.)
SİVİL KOMİSER — (Avaz avaz) Eroin!!!
(Sıradaki polisler başlarını çevirip bakarlar. Bitirim yeri tipleri de bakar.)
SİVİL KOMİSER — Bitirim yeri derken tam da düşmüşüz eroin çetesinin üstüne!... (Tabancasını çekip Reis Beye çevirir.) Uzat ellerini, Reis Bey!...
(Reis Bey dimdik...)
— Işıklar kararır —

95

TABLO VI

[Hapishane Müdürünün odası... Aynı...]

(Masasında Hapishane Müdürü... Karşısında kaatil ve onun yanında Birinci Gardiyan.. Müdür, önündeki dosyaya bakıyor. Başını kaldırıp gözlerini Kaatile diker.)

HAPİSHANE MÜDÜRÜ — Hayır ola!... Üç gün evvel mi geliyorsun? Biz senin, ancak yakalanarak getireleceğini sanıyorduk.

KAATİL — Kendim geldim, Müdür Bey!

HAPİSHANE MÜDÜRÜ — Ya neden üç gün ' evvel geliyorsun?

KAATİL — Cezaevine dönüş yaklaşınca sıkıntı da yaklaşıyor. Bir an evvel döneyim tahliye hakkımı kazanayım, dedim.

HAPİSHANE MÜDÜRÜ — Ha, şu meşruten tahliye!... Bakalım iyi not alabilecek misin?

KAATİL — Sayenizde alırım.

HAPİSHANE MÜDÜRÜ — Seni yine Beşinci kısma veriyorum. Koğuşu idare edersin! Dikkat et; efeliğe paydos! En küçük sızıltı duymıyayım.. Hela duvarlarına kadar, her taşının not alıp bana rapor ettiğini bilirsin!

KAATİL — Merak etmeyin, Müdür Bey!

HAPİSHANE MÜDÜRÜ — Beşinci Kısımda her soydan tutuk ve hükümlü var... Âdem Babalardan milyonerlere kadar... Adamına göre, usta-

96
ca idare etmelisin! Hele şu meşhur Reis Bey var ya...

KAATİL — (Heyecanlı) Evet, biliyorum!

HAPİSHANE MÜDÜRÜ — Ne biliyorsun?

KAATİL — Gazetelerde okudum.

HAPİSHANE MÜDÜRÜ — İşte o!... Sekiz sütuna veriyor gazeteler... Belki o da gelir Beşinci Kısma... Dikkatli olmak lâzım...

KAATİL — Tevkif edilmiş mi?

HAPİSHANE MÜDÜRÜ — Bilmiyorum. Her halde edilir. (Dikkat edası) Senin Reis Beyle ne alâkan var? Kurcalamana sebep ne?

KAATİL — Hiç efendim!

HAPİSHANE MÜDÜRÜ — Yoksa onunla teşerrüf etmek için mi üç gün evvel teşrif ettin?

KAATİL — Aman efendim!

HAPİSHANE MÜDÜRÜ — Gözünü dört aç! Herşeyin haberini saniyesi saniyesine almalıyım! Haraç, eroin, esrar, kumar yok! Birinde şiş, bıçak gibi birşey çıksın da göreyim... Yeri köstebek gibi oycak, hiçbir yerde zula bırakmıyacaksın!..

KAATİL — Peki efendim!...

HAPİSHANE MÜDÜRÜ — İyi gidersen, boaya kalmaz, çıkarsın! Üç hafta sonra bildiririz Bakanlığa.. Düşün, tam üç sene kazanacaksın!

KAATİL — Teşekkür ederim, Müdür Bey!

HAPİSHANE MÜDÜRÜ — (Birinci Gardiyana) Götürün!...

(Kaatil ve Birinci Gardiyan dönerler, kapıya doğru yürürler.)

HAPİSHANE MÜDÜRÜ — (Kaatjlin arkasından) Kimsede saç görmeyeceğim!

97

(Kaatil ve Birinci Gardiyan durup Müdüre dönerler.)

HAPİSHANE MÜDÜRÜ — Sıfır numara ile bütün saçlar kesilecek.. Başta seninki.. Altı ay içinde iyi büyütmüşsün saçlarını... Hem de afili tarafından...

KAATİL — Estağfirullah efendim!...

HAPİSHANE MÜDÜRÜ — Seninkilere acıdım; madem ki yakında çıkıyorsun, kalsın...

KAATİL — Eksik olmayın!

HAPİSHANE MÜDÜRÜ — Haydi koğuşuna! (Birinci Gardiyan) Beşinci Kısım mâruzatçıları hazır mı?

BİRİNCİ GARDİYAN — Koridorda bekliyorlar.

HAPİSHANE MÜDÜRÜ — Gelsinler!

(Kaatil ve Birinci Gardiyan çıkarlar. Birinci Gardiyan kapıyı açık bırakır. Müdür, masasından duran bir kâğıdı çekip bakar. Açık kapıdan, önde İkinci Gardiyan ve arkasında karaborsacı, memur, yankesici, sahte hâkim, Birinci Adem Baba...)

HAPİSHANE MÜDÜRÜ — (İkinci Gardiyana) Yazsınlar listeye!...

KARABORSACI — Fakat mahkûmlarla beraber, birbirimizle kelepçeli ve yaya olarak gönderilmem feci olur. Geçenki gibi, otomobilim gelip alsa da iki jandarmayla gitsek; müsaade buyurulur mu?

HAPİSHANE MÜDÜRÜ — Orasını jandarma bilir.

KARABORSACI — (Gayet riyakâr ve hilekâr) Çavuşa jlae bir çift sözünüz kâfidir efendim!

98

HAPİSHANE MÜDÜRÜ — (Çatık kaşlarına ve yüzündeki sahte heybet çizgilerine rağmen, giz-
leyemediği bir himaye edâsiyle İkinci Gardiyana) Ayrı yazsınlar!..

KARABORSACI — (Eğilir) Şükranlarımı ar-zederim efendim!

HAPİSHANE MÜDÜRÜ — (Karaborsacıya) Yalnız, kadillakta birkaç kadın, hastane de bir sürü iş adamı; olmaz! Arada, Boğaza kadar uzanmalar, falan; dikkat!... Sonra eve haber gönderin, yemeklerinizi o kadar lüks tarafından tutmasm-lar... Biz müdürken gazoz içemiyoruz, siz İstakoz yiyorsunuz!

KARABORSACI — Emredersiniz efendim!

HAPİSHANE MÜDÜRÜ — (Başını memura çevirerek sert ve merhametsiz) Efendi! Sana yüz defa söylüyorum ki, dosyan gelmiyor işte!.. Ne yapalım, söyle!

MEMUR — (Gayet kırık ve ıstıraplı) Efendim! Yarın, kayıtsız şartsız, umumî bir af çıksa bütün hapishane boşalır mı?

HAPİSHANE MÜDÜRÜ — Tabii...

MEMUR — Fakat yalnız ben çıkamam!

HAPİSHANE MÜDÜRÜ — Neden?

MEMUR — Dosyam yok da ondan...

HAPİSHANE MÜDÜRÜ — Doğrudur! Ama ben ne yapayım?... Senin için müfettiş tevkif kesmiş, muamele de öylece kalmış... Ne arayanın var, ne soranın!... Birini bul, takip etsin!...

MEMUR — Seksenlik, yatalak bir annemden başka kimsem yok ki, takip etsin... Zaten dosyam gelse hemen tahliyem gerekir.

HAPİSHANE MÜDÜRÜ — Seninki hususî bir durum... Memurluğun çileleri bunlar.. Seni tu-
99

tan ben değilim ki; müfettişe bu hakkı veren, kanun... Hem böyledir, hapishane balık zokalarına benzer, iğnesi çabucak girer, kolay kolay çıkmaz. Talihine küs! (Karaborsacıyı gösterir.) Bak milyonere, hiç talihinden şikâyet ettiği var mı? (Yankesiciye yönelir.) Ulan; ben sana olur olmaz bahanelerle karşıma çıkma, gözüme görünme, demiyor muyum? (Elindeki kağıda bakar.) Bak, ne demişsin, gardiyana: Hususî maruzat.. Neymiş, herif, hususî mâruzâtın?...

YANKESİCİ — Baba! (Eliyle uzunluk işareti yapar.) Nah, bu kadar fareler arasında, aç susuz, sigarasız ne yapayım?

HAPİSHANE MÜDÜRÜ — Geber!...

YANKESİCİ — Geberdik zaten!

HAPİSHANE MÜDÜRÜ — Onun için böyle, işlemeli kazaklar içinde, iki dirhem bir çekirdeksin, değil mi? Ben devletin yerinde olsam senin gibileri flütle kuruturum.. Hem arama yapılırken, üstündeki sustalığı savcının cebine koy, hem de hücre cezasından, karşıma geç, sızlan! Dur bakalım, başına daha neler gelecek? Bir hüküm daha ye de gör!

YANKESİCİ — Ne gelirse gelsin," baba; ama sen beni o zift kuyusundan çıkar! On gündür içerdeyim.

HAPİSHANE MÜDÜRÜ — Günleri nasıl sayabildin karanlıkta?

YANKESİCİ — Gardiyan babalar sağ olsun!.. Kerem et, babacığım!

HAPİSHANE MÜDÜRÜ — Düşünürüz. (Sahte Hâkime) Gelelim size, Sahte Hâkim Bey! Marifetine devam etmek için izin istiyormuşsun...

SAHTE HÂKİM — Evet efendim!

100

HAPİSHANE MÜDÜRÜ - Bir dilekçe için elin Âdem Babasından on beş liralık arpa kâğıdını alırsın da ne yüzle izin istersin?

SAHTE HÂKİM — Bir Temyiz lâyihası on beş liradan aşağıya yazılır mı efendim?

HAPİSHANE MÜDÜRÜ — Lâyiha dediğin, baştan savma üç beş satır... Utanmaz mısın? Yargıtay ne der bu saçmalığa?

SAHTE HÂKİM — Efendim; ben sahte hâkimim ama, bulunduğum mahkemelerde verdiğim hükümleri yargıtay hep tasdik etti.

HAPİSHANE MÜDÜRÜ — Sahte Hâkim, o zaman doğru hüküm vermiş.. Bir de kendi hakkında hüküm versene!

SAHTE HÂKİM — Kendimi, ağır Ceza Reisi olmaya lâayık görüyorum!

(Karaborsacı ve Yankesici, gülümser. Memur ve Adem baba, apacı bir somurtuş içinde.. Hapishane Müdürü hissiz...)

HAPİSHANE MÜDÜRÜ — (Sahte Hâkime) Birazdan gerçek Ağır Ceza Reisini görürsün! O da senin özendiğin makamı bırakıp, eroin çetesi reisliğini tercih etti. (Adem Babaya döner.) Ne o? Yine dövüyorlar mı seni?

(Âdem Baba, çenesini buruşturup çocuk gibi ağlamaya başlar.)

HAPİSHANE MÜDÜRÜ — Kes sesini, berduş! (İkinci Gardiyana) Nedir çektiğimiz bu yarı delilerden?... Tımarhaneye göndeririz almazlar, tahliye ederiz, akşama yine damlarlar. Başımızın belâları!...

101

(Kapı açılır. Reis Bey... Arkasında elinde bir dosya ve bir kâğıt, Birinci Gardiyan.. Hapishane Müdürü Reis Beyi görür.)

HAPİSHANE MÜDÜRÜ — (Karşısındakilere pencerenin önünü göstererek) Şöyle geçin; Reis Bey geliyor!

(Hapishane tipleri, Müdür masasının sol tarafına geçerler. Reis Bey ağır ağır yürüyüp Hapishane Müdürünün karşısında durur. Birinci Gardiyan dosyayı ve üstündeki kâğıdı, Müdürün önüne koyar.)

HAPİSHANE MÜDÜRÜ — (Gözleri Reis Beyde) Safa geldiniz Reis Bey!

(Cevap yok...)

HAPİSHANE MÜDÜRÜ — Tenezzül buyur-muyor musunuz cevap vermeğe?

(Cevap yok...)

HAPİSHANE MÜDÜRÜ — (Birinci Gardiyana) Kim getirdi sanığı?

BİRİNCİ GARDİYAN — İki sivil memur..

HAPİSHANE MÜDÜRÜ — Neredeler?..

BİRİNCİ GARDİYAN — Koridorda.. İmza bekliyorlar.

HAPİSHANE MÜDÜRÜ — (Dosyanın kapağı. üzerindeki kâğıdı imzalayıp uzatır.) Al, götür!..

(Birinci Gardiyan, elinde kâğıt, çıkar. Hapishane Müdürü dirseklerini masaya ve ellerini çenesini dayamış, Reis Beye bakıyor. İkinci Gardiyan ue hapishane tipleri de aynı dikkatte...) 102

HAPİSHANE MÜDÜRÜ — (Eliyle sol tara-fındakileri göstererek) Koğuş arkadaşlarımız... Saf olmuşlar, sizi bekliyorlar... Takdim ederim!

(Reis Bey o tarafa bakmaz, cevap vermez. Uzun durak...)

HAPİSHANE MÜDÜRÜ — (Hep o vaziyette) Bitirim yerinde yakalanan, üstünde beş bıçak, bir tabanca, seksen gram eroin çıkan; bir zamanların ahlâk, kanun, prensip koruyucusu Reis Bey!...

(Cevap yok...)

HAPİSHANE MÜDÜRÜ — O heybet, celâdet,. adalet dolu sesinizi çıkamayacak mısınız?

(Reis Bey cevap vermez. Birinci Gardiyan gelir, kapıyı kapayarak Reis Beyin sağ gerisinde durur.)

HAPİSHANE MÜDÜRÜ — Hatırlıyor musunuz? İdamına hükmettiğiniz masumu astırdığınız gece, bana "onu susturmak, terbiyesiz diye paylamak küçüklüktür! demiştiniz. Sırtındaki Hapishane Müdürü zırhım âdi bulmuştunuz. Şimdi onun emir ve muhafazası altındasınız! Merak etmeyiniz; hakkınızda, aynıyle sizin eski prensiplerinize uygun olarak, en merhametsiz kanun ölçülerinden başka birşey tatbik edilmeyecektir. (Yere bakan Reis Beye, gayet sert) Sanık yüzüme bak!

(Reis Bey başını kaldırıp Hapishane Müdürüne bakar.)

HAPİSHANE MÜDÜRÜ — Bitirim yerinde

ne yapıyordun, söyle!

103

REİS BEY — Sualinize cevap vermek isterdim...

HAPİSHANE MÜDÜRÜ — Ver!

REİS BEY — Ne yapayım ki, kanunun makamınıza tanıdığı salâhiyetler arasında böyle bir suale hakkınız yok!

HAPİSHANE MÜDÜRÜ — Kimdeymiş bu salâhiyet?..

REİS BEY — Poliste, savcıda, hâkimde...

HAPİSHANE MÜDÜRÜ — Demek benim makamım bir polis memurununkinden de âdi...

REİS BEY — Hiçbir makam âdi değildir; âdi olan, insanlar...

HAPİSHANE MÜDÜRÜ — Yani ben miyim âdi?.

REİS BEY — İçinizin sorduğuna ben nasıl cevap verebilirim?

HAPİSHANE MÜDÜRÜ — En vicdansız zehir satıcısından daha sefil şekilde cebini satılık eroinle dolduruyorsun da yine kibriden, azametinden birşey kaybetmiyorsun!

REİS BEY — Size öyle görünüyor.

HAPİSHANE MÜDÜRÜ — Bakalım, savcıya, hâkime nasıl görünecek? (İkinci Gardiyana hapisane tiplerini gösterir.) Çıkarın bunları dışarıya!.. Koğuşlarına!..

(Hapishane tipleri, önde İkinci Gardiyan, çıkarlar.)

HAPİSHANE MÜDÜRÜ — (Dik dik baktığı Reis Beye) Paran var mı üzerinde?...

REİS BEY — On iki liram vardı; gardiyan aldı.

HAPİSHANE MÜDÜRÜ — Onu muhasebeye

104

yatırırlar; yerine on iki liralık bir arpa kâğıdı alırsın; arpa kâğıdı nedir, biliyor musun?...

REİS BEY — Hayır!

HAPİSHANE MÜDÜRÜ — Hapishanede para geçmez. Herkesin parası, hesabına yatar. Parayı gösteren pusulaya arpa kâğıdı derler. Mahkûmların taktığı isim...

REİS BEY — Güzel isim...

HAPİSHANE MÜDÜRÜ — Ama on iki lira çok az... Senin her gün bu kadar masrafın olur. Ne yiyip içeceksin?

REİS BEY — Birşey bulurum.

HAPİSHANE MÜDÜRÜ — Kimsen, bir bildiğin, tanıdığın, sana sahip çıkacak biri yok mu? REİS BEY — Kimsem yok...

HAPİSHANE MÜDÜRÜ — Eğer bu kadar sert, dikenli, ısırgan gibi el yakan bir insan olmasaydın, çoktan evlenmiş olurdu; yetmişmiş çocukların da olurdu şimdi...

REİS BEY — Çok doğru!..

HAPİSHANE MÜDÜRÜ — (Alaylı) Eğer salâhiyet çerçevemin içindeyse sana bir sual sorayım...

REİS BEY — Sualinizi bilmeden bir şey söyleyemem!

HAPİSHANE MÜDÜRÜ — (Karşısındaki, arkılığı sökük iskemleyi göstererek) Otur; otur şuraya da öyle!.. (Birinci Gardiyana) Sen çık, kapıda bekle! Çağırınca gelersin!

(Birinci Gardiyan çıkar. Reis Bey oturmaz.) HAPİSHANE MÜDÜRÜ — (Sert) Otur!

(Reis Bey oturur.)

105

HAPİSHANE MÜDÜRÜ — Yirmi beş bin liralık ikramiyeni, oğlunu haksız mahkûm ettiğin bir kadına vermişsin... Gazeteler günlerce işledi, durdu. Söyle bakalım, akıl işi mi bu?

REİS BEY — Değil!

HAPİSHANE MÜDÜRÜ — Ya ne işi?

REİS BEY — Kalb işi!..

HAPİSHANE MÜDÜRÜ — Sen kalb nedir, bilir misin?

REİS BEY — Yeni yeni, öğrenmeğe çalışıyorum.

HAPİSHANE MÜDÜRÜ — Paranı sokağa atarsın, meteliksiz kalırsın, sonra eroin ticaretine kalkar, zindana düşer, Âdem Baba yemeğine muhtaç olursun!... Bu mu kalb işi?..

(Durak.... Cevap yok... Karşılıklı bakışma...)

HAPİSHANE MÜDÜRÜ — Kalb işi değil bu akıl işi; ama aklından zoru olanın işi... Ben senin yerinde olsam, hâkimden, Akıl Hastanesine, muayeneye şevkimi isterim.

(Durak... Cevap yok...)

HAPİSHANE MÜDÜRÜ — Memleketin en meşhur adamı oldun! Emekliye ayrıldın aynalı gazeteler seninle meşgul... Hele bu son işten sonra, adm kimbilir nerelere ulaşacak? Herkes seni bir türlü gömdür; Melekten Şeytana kadar gidip geliyorsun! Ama, ne eski makamın, ne de yeni şöhretin söker burada... Sen burada, en âdi Âdem Babadan farksız bir sanıksın! (Durak) Her halde hapishanenin fıkara sınıfına Âdem Baba denildiğini biliyorsun...

REİS BEY — Biliyorum.

106

HAPİSHANE MÜDÜRÜ — Dışarı ile haberleşme yasak! Seni görmek isteyecek gazetecilere de çıkmayacaksın; seni çağırırsam bile gelmiyecek-sin! Anlıyor musun?

REİS BEY — Çok iyi anlıyorum. Teşekkür ederim!

HAPİSHANE MÜDÜRÜ — Ha, şimdi hatırıma geldi! Emeklilik maaşına ne oldu? Üç aylığını, on, on beş gün evvel almadın mı?

REİS BEY — Yedim!

HAPİSHANE MÜDÜRÜ — Kumarda her halde...

REİS BEY — Onun gibi birşey...

HAPİSHANE MÜDÜRÜ — (Koltuğuna yaslanır, baş geride) Benimle konuşmak istemiyor musun!

REİS BEY — (Ayağa kalkar, sandalyeyi sökük yerinden cepheye döndürür.) Koğuşuma girmek istiyorum!

HAPİSHANE MÜDÜRÜ — (Arkalığı sökük iskemleyi gösterir.) Hatırlıyor musun bu iskemleyi?

REİS BEY — (Gözü iskemlede) Hayır!

HAPİSHANE MÜDÜRÜ — Masum çocuğu, bana emir verip sırtına idam gömleğini geçirttikten sonra oturduğun iskemle!

REİS BEY — Öyle mi? Ne güzel nasip!

HAPİSHANE MÜDÜRÜ — Bundan sonrası da güzel olacak nasibinin... Hele, boşalttığın Reis Kürsüsünün karşısına bir geç; bakalım!...

(Hapishane Müdürü, masasındaki zile basar. Koridorlardan gelen zil sesi... Birinci Gardiyan gelir, masaya uzakça bir noktada durur.)

107

HAPİSHANE MÜDÜRÜ — (Birinci Gardiyana) Sanığı Beşinci kısma götür! (Reis Beye) Yatağın geldi mi?

REİS BEY — Yatağım yok!

HAPİSHANE MÜDÜRÜ — İsteyeceğin bir yer de mi yok?

REİS BEY — Yok!

HAPİSHANE MÜDÜRÜ — (Birinci Gardiyana) Beyler koğuşuna verin! Ne de olsa Reis Bey!.. Belki bir acıyan olur da şiltesinin birini verir. Olmazsa, Âdem Babaların ot minderlerinden yayarsınız. Giderken berbere de uğrayın!

BİRİNCİ GARDİYAN — Saçı yok ki efendim!

HAPİSHANE MÜDÜRÜ — Tepesi cavlak ama etrafında biraz saç var... Sıfır numara ile çepeçevre alsınlar. İstisna yapmadığımız belli olsun...

REİS BEY — Mutlaka lâzım mı?

HAPİSHANE MÜDÜRÜ — Mutlaka lâzım!.. Prensip, nizam, emir.. Benden iyi bilirsin! Bir devirde sana çıraklık etmeğe özenmez miydim?

REİS BEY — Saçı olmayan adamın saçını kesilir mi?

HAPİSHANE MÜDÜRÜ — İdam mahkûmu, bence, daha evvel ölse de ipe çekilmelidir. Bunun için, mümkün olsa, kafana saç eker sonra keserdim.

REİS BEY — (Mahzun bir istihza tonu) Öyleyse başıma bir peruka geçirtip kestirin! Nizâm yerini bulsun!...

HAPİSHANE MÜDÜRÜ — Bir zamanlar, herşeyden aziz tuttuğun nizâma şimdi hakaret edecek kadar düştün, ha! (Bağırır) Sefil riyakâr!

108

(Reis Bey cevap vermez. Birinci Gardiyan önüne bakar. Hapishane Müdürünün gözleri, yiyecek gibi Reis Beyde.. Kapı vurulur.)

HAPİSHANE MÜDÜRÜ — (Kapıya) Gel! (İkinci Gardiyan gelir.)

HAPİSHANE MÜDÜRÜ — Ne var?

İKİNCİ GARDİYAN — Efendim; Müdüriyet kapısında yaşlıca bir kadın tepinip duruyor.

HAPİSHANE MÜDÜRÜ — Kapının önü kalabalık mı?

İKİNCİ GARDİYAN — Bir sürü gazeteci, fotoğrafçı...

HAPİSHANE MÜDÜRÜ — Kimse kabul edilemez, demiyor musun?

İKİNCİ GARDİYAN — Diyorum; fakat kadın bağırıp duruyor. Mutlaka Müdür Beyi görmeliyim, hususî bir sözüm var, beni tanır, deyip duruyor.

HAPİSHANE MÜDÜRÜ — Kimmiş bu kadın? Sen tanıyor musun?

İKİNCİ GARDİYAN — Evet!.. İdam edilen çocuğun dadısı... Şu, vaktiyle sık sık gelip giden kadın...

HAPİSHANE MÜDÜRÜ — Anladım.. (Durak) Niçin geldiğini de anladım. (Reis Beye) Ne dersin; kabul edeyim mi?

REİS BEY — Çok isterim! Mesut olurum!

HAPİSHANE MÜDÜRÜ — Ben de istiyorum. Sana ne yapacağını görmek istiyorum. (İkinci Gardiyana) Git, seni Müdüriyetten istiyorlar, de usulca al, getir! Kimseyi gıcundurma! (Birinci Gardiyana) Sen de yardım et; resmî bir muamele süsü verin.

109

BİRİNCİ GARDİYAN — Peki efendim.

(Birinci Gardiyan çıkar. Arkasından İkinci Gardiyan... Hapishane Müdürü ayağa kalkar, Reis Beyin yanına gelir.)

HAPİSHANE MÜDÜRÜ — Kadını niçin kabul ettiğimi anlıyor musun?

REİS BEY — Evet...

HAPİSHANE MÜDÜRÜ — Ya, şimdi gelir, sana burada, hakaretlerin en ağırını ederse?

REİS BEY — Etsin... Haklıdır.

HAPİSHANE MÜDÜRÜ — Bu hakaretlerin altında kalır mısınız?

REİS BEY — Kahırım! Daha nelerin altında kalırım!

HAPİSHANE MÜDÜRÜ — Alnının damarı çatlamış senin.. Hiçbir söz sana dokunmuyor. Nereden nereye düşmek?... (Doğrulur) Her hakareti başlıklar mısınız?

REİS BEY — Başlıklarım! Sizinkileri başlıkladığım gibi...

HAPİSHANE MÜDÜRÜ — (Reis Beyin üzerine yürürcesine) Benimkileri başlıklamayıp da ne yapacaksın?

REİS BEY — Hiç!.. Herşey içimde olup bitecek...

(Durak... Hapishane Müdürü, Reis Beyi, gözleriyle baştan aşağı tartaklar.)

HAPİSHANE MÜDÜRÜ — Şu koca zindanda, senden daha mürâi, daha iki yüzlü, daha kirli, daha tiksindirici bir mahkûm bulanabileceğini sanmıyorum! (Durak) Çocuğunu astırdığın kadın gelsin de, sana ne mal olduğunu söylesin...

110

(Kapı açılır. Dadı... Arkasından Birinci Gardiyan... Dadı Reis Beyi görür görmez, bir kaplan gibi ona koşar.)

DADI — (Reis Beyin ellerine sarılmış) Reis Bey, Reis Bey! Canımdan sevgili evlâdımın acısından sonra seni bu halde mi görecektim? Evlâdımın acısından baskın bu hâl!..

(Dadı, Reis Beyin ellerine kapanmış, hıçkırık hıçkırık ağlar. Hapishane Müdür hayretten donmuş... Birinci Gardiyan, heykel gibi.)

REİS BEY — Ağlama Dadı; beni bu hale onun acısı düşürdü. Seninle ikimiz bir olduk. Kısmetse artık birbirimizden ayrılmayız... Halimize, karşılıklı ağlarız.

DADI — (Hıçkırıklarını boğarak doğrulur.) Sana bir yatak getirdim. Çocuğumun yatağıydı o... Yatar mısın?

REİS BEY — (Dehşet içinde) Dantelah yastık, işlemeli yorgan, hepsi yerli yerinde mi?

DADI — (Dehşet içinde) Nereden biliyorsun?

REİS BEY — Ondan...

DADI — Yatar mısın diye sordum. REİS BEY — Yatar mıym ne demek? Ancak onun içinde yaşayabilirim. Bana bir dünya getirdin, dadı, havası tükenen dünyama karşılık, yeni bir dünya.. Bana hayat getirdin...

DADI — Başka bir eksiğin var mı? Paran yoksa bırakayım...

REİS BEY — (Gözleri meçhul bir noktada) Herşeyim tamam... Altıma onun, yastığı dante-lalı, yorganı işlemeli döşeği serildikten sonra ne eksiğim olabilir? Herşeyim tamam, dadı!...

111

(Hapishane Müdürü, hayretten iki büklüm... Birinci Gardiyan bir ıstırap âbidesi... Dadı elleriyle yüzünü örter.)

PERDE

112

ÜÇÜNCÜ PERDE

TABLO VII

[Hapishanenin Beşinci Kısımında Beyler koğuşu... Cephe duvarı sol baştan gelerek ortada kesiliyor. Sağda biri cepheye amud, öbürü çapraz iki duvar... Sol duvar çaprazsız. Sağdaki düz ve çapraz iki duvara bitişik, çift yataklı birer ranza... Sağdaki ranzaların üstünde, tavana yakın, birer demir parmaklıklı, dört köşe, küçük pencere.. Sol duvarda, öbürlerinin aynı yine çift yataklı, ayrı bir ranza.. Ranzalarda elvan elvan yatak ve yorganlar.. Yalnız sağdaki ranzanın alt kısmında, açılmamış bir yatak dengi.. Ortada, iki tarafında birer banko, üstü beyaz muşamba kaplı bir masa.. Yarım cephe duvarının ortasında üst kısmı demir parmaklıklı, pencereli, demir kapı... Kapıdan ilerisi koridor...]

(Koğuşun sağ duvarlarındaki tepe pencerelerinden içeriye, batan güneşin projektörvâ-ri, huzmeleri dökülüyor. Demir kapı, içeriye doğru açık.. Kapıdan, tepesinden yeni demir parmaklıklı küçük pencereler bulunan koridor görünmekte... Sağ duvar ön ranzasının alt yatağına Karaborsacı oturmuş.. Arka ranzanın tepesinde, Memur, bağdaş kurmuş vaziyette... Altında sahte Hâkim, yatağına ilişmiş.. Öndeki masanın sağ başında, sağını Karaborsacıya vermiş. Yana çektiği

113

"Uf

banko üzerinde, kapıya doğru çaprazvâri oturan Reis Bey... Masanın sol başında ve ayakta Kaatil.. Kapı ile arka ranza arkasında, ayakta, Yankesici... uzaktan yanık bir türkü sesi.. Herkes düşünceli. Uzun durak...)

KARABORSACI — Reis Beyefendi; İkinci Kısmın meşhur Kürt Ibo'su bu... Her akşam aynı şarkıyı söyler. Sinir törpüsü...

(Kimse cevap vermez. Şarkı durmuştur. U-zun durak... Koridordan, elinde terazili tepsi, çaycı geçiyor.)

ÇAYCININ SESİ — Akşam çayı!.. Neşeli çaylar!.. O biçim!...

MEMUR — (Tepeden herkese) "Ya bu ses ne törpüsü?

KAATİL — (Reis Beye) Çay içer misin, baba?

(Reis Bey başını kaldırıp menfi işaret verir.)

KAATİL — Hapishanede en iyi arkadaş çaydır.

MEMUR — (Reis Beye) Karıştırıp içinceye ka-da zamanı unutursunuz.

KARABORSACI — (Kaatile) Ağa; bize altı çay emreder misin?

KAATİL — (Uzaktan Yankesiciye) Söyle!

YANKESİCİ — (Kapıdan, çaycının geçtiği istikamete doğru bağırır.) Çaycı! Beylere altı çay!...

(Yankesici, yerine döner. Kapının önünde Birinci Adem Baba ve kendi sınıfından iki tip...)

114

SAHTE HÂKİM — (Kapıdaki Âdem Babalara) Haydi dışarı, haydi dışarı! Çay lâfını duyunca hemen sokulursunuz! Dışarı!..

KAATİL ~ (Sahte Hâkime) Etme be Sahte Hâkim, kıyma fıkaraya!

(Çaycı, kapıdaki Adem Babaları iterek gelir. Doğru Reis Beyin önüne gidip tepsisindeki çaylardan birini masaya koyar. Sonra kaatile, yankesiciye, sahte Hâkime, Memura ve en sonra karborsacıya birer çay verir, döner.)

KAATİL — (Çaycıya) Âdem Babalara da ver!

(Çaycı, kapıdaki Âdem Babalara da üç çay verip, tepsisinde kalan son bardakla çıkar.. Âdem Babalar, ağızlarını şenhvete şapırta-datıyorlar.)

SAHTE HÂKİM — (Elinde çay, Kaatile) Şimdi görürsün numaralarını!...

KAATİL — Sende bu Âdem Baba düşmanlığı nedir, anlamıyorum! Arpanı onlar veriyor.

SAHTE HÂKİM — Bütün hapishanenin arpalığı onlar...

KAATİL — Gördün mü?

MEMUR — (Ranzadan sarkarak) Ben cevap vereyim: Milletler gibi.. Toplamı efendi, ferdi köle.. Kuvveti çokluğundan geliyor.

SAHTE HAKİM — (Başını kaldırıp Memura) Memur Bey! Sen bu aklınla nasıl oluyor da hiçbir enayinin basamıyacağı tongaya düşüyorsun?

MEMUR — Akla güvendiğim için...

(Durak... Reis Beyden başka herkesin çayı

115

dudaklarında... Derin sükût. Birden, koridorda kırılan bir cam sesi ve bir çığlık...)

ÇIĞLIK — Yandım Allah!

(Kaatil, çayını masaya bırakıp fırlar. Âdem Babalar, koridorda, sesin geldiği tarafa bakıyor. Kimsede hareket yok.. Reis Bey kaskatı.. Dışarda parlayıcı hıçkırık ve inlemeler...)

SAHTE HÂKİM — (Reis Beye) Hapishanede en âdi vaka... Birinin krizi tuttu; camı kırıp parçalarıyla vücudunu doğruyor.

KARABORSACI — Reis Bey ne anlar, eroin kirizinden, vücut paralamaktan... AnlatsanaL.

MEMUR — Ben anlatayım: Buna hapishane dilinde harman olmak derler. Eroinci zehiri bulamayınca krize düşer. Ölümünden öteye acı duymaya başlar. Bıçakla, jilette, bulamazsa cam kırıklariyle göğsünü şerha şerha doğrar. Böyle yapmadan, kana bulanmadan rahat edemez.

(Dışarıda ağlamalar, inlemelerle karışık homurtular. İtişme kakışma sesleri... Kapıdaki Âdem Babalar kaçıtır. Yalnız birinci Âdem Baba kalır ve yalvarıcı ahmak bakışlarla etrafı tarar. Birden,

uluya uluya koğuşa dalan çıplak göğsü kesik kesik, kan revan içinde ikinci Âdem Baba... Katil arkasından yetişip onu tutar çıkarır. Birinci Âdem Baba, Yankesicinin yanına sokulur. Durak...)

YANKESİCİ — (Reis Beye) Baba! Buna bir damla eroin verdin mi, iyi oldu, gitti!

116

MEMUR — (Reis Beye) Eroin, evvelâ sağlığı bozmak için alınır, sonra da düzeltmek için kullanılır ve bu hep böyle gider.

KARABORSACI — (Reis Beye) Öbür zehirler, eroin denilen sırtlanın yanında kuzu yavruları.. (Birinci Âdem Babayı gösterir.) İşte size eroin kurbanlarının başı!... Sorguya çekin, görün!

SAHTE HÂKİM — (Birinci Âdem Babaya) Söyle, yorgansız! Başkumandan olsan da krize düşsen, bir gram eroine vatanını satar mısın, satmaz mısın?

(Birinci Âdem Baba, kahkaha ve hıçkırık arası bir hırıltı ile sarsılır.)

SAHTE HÂKİM — Böyledir bu, Reis Bey, ya, ağlar, ya güler; ikisinde de can çekişir.

MEMUR — Anlatabildim mi, Reis Beyefendi, başta eroin sarhoşluğu, dalgası diye birşey yoktur. Onunla sağlığı harap edildikten sonra, yangını gazla söndürürcesine, yine onunla, bir ân için rahata kavuşulur. İşte o zaman vücudu saran rehaveti, kesikliği, sarhoşluk dalgası sanırlar.

(Reis Bey ayağa kalkar, Birinci Âdem baba yine hırıltılarla çırpınır.)

YANKESİCİ — (Birinci Âdem Babayı dürterek) Sus! Reis bey konuşuyor!

REİS BEY — Desenize eroin, insandan en aziz nimeti aldıktan sonra, onu yalandan iade etmenin saadeti!.. Her ân öldürüp, her ân diriltmek, sonra yine öldürmek marifeti!...

MEMUR — İşte eroin budur! REİS BEY — Desenize, ben de bunun satıcısı-

pn!.

117

KARABORSACI — Yok efendim; biz buna inanmadık Ağa bize anlattı herşeyi!...

REİS BEY — Zalimlikte, eroinle tam dengiz birbirimize...

KARABORSACI — Yok efendim, yok!

REİS BEY — Asilce öldürmek adalettir, bu zalimliğin yanında.. Bir de kirleterek, ufalıyarak öldürmek var.. Bu sanat, bir onda, bir bende...

(Kaatil kapıdan görünür. Birinci Adem Baba, boynunu bükmüş bekliyor.)

YANKESİCİ — (Kaatile) Ağa, Reis Beye eroini anlattılar.

KAATİL — Yeni düşenlere, efelerin, bıçak ucunda, bedava tarafından nasıl zorla verdiklerini de anlattılar mı? (Reis Beye) Bir kere alıştılar mı, tamam artık!.. Ticaretleri gırla...

SAHTE HÂKİM — (Reis Beye) Şimdi disiplin çok sıkı Cezaevinde... Zehir kolay bulunmuyor.. Anla vaktiyle buranın günde bin beş yüz, iki bin lira eroin ve esrar cirosu vardı. Günde bin lira efelerin cebinde.. Efeler arasındaki rekabetler, cinayetler de hep bu yüzden.. Ekmek kavgası...

REİS BEY — Ekmek kavgası!

KARABORSACI — (Reis Beye) Nasıl sokulduğunu bilerseniz, içeriye, şaşarsınız. (Kaatile bakar) Ağa anlatsın...

KAATİL — (Cebinden bir kibrit kutusu çıkarıp Reis Beye uzatır.) Bu kibrit kutusunun içinde, yarım gram eroin var, ferazâ.. Bulv->!

(Herkes dikkatle bakar. Yankesici gülümser. Kimse cevap vermez.)

KAATİL — (Elindeki kibrit kutusunu çenesi 118

hizasına kadar kaldırarak açar, evirir çevirir.) Yapıştırma yerlerindeki mavi kâğıtlar altında, kabarık noktalarda, göze çarpan yerlerde, filan, a-ramayın! (Kutunun kapağını çıkarıp iç kısmını uzatır.) Şu kutucuğun etrafındaki kuşak var ya; işte o kuşağın yapıştırılmak için üst üste gelen, daha da üstüne mavi bir zırh çekilen iki ucu arasında ve tâ dipte.. (Yankesiciyi gösterir) Bir de bizim Yankesicinin bir marifeti var, kendisi anlatsın..

YANKESİCİ — Bir arama gününde bizinkiler, dışarıda, sivil komiserin cebine, tam da zindan kapısından girerken, yirmi otuz gram eroini boca ettiler. Her taraf arandı, tarandı. Herkes tertemiz.. Tam çıkarlarken, ben birşey sormak bahanesiyle komiserin yanına sokuldum, tereyağından kıl çeker gibi, eroini çektim, aldım

SAHTE HÂKİM — (Yankesiciye) Nasıl da hiç koku almadılar?

YANKESİCİ — (Sahte Hâkime) Ben senin ciğerlerini alırım, yine duymazsın!

KARABORSACI — (Hayret ve dehşet içinde dinleyen Reis Beye) Daha neler, neler!.. Aynı renkten bir battaniye üzerinde, dışarda esrar sıvayıp silkmeler, sonra burada, içeride, tel fırçala-riyle onu süzmeler, ayıklamalar, neler neler!..

MEMUR — Burası mekteptir, Reis Bey!

SAHTE HÂKİM — Dışarıda bulamadığımız mektep, burada. Onun için ben, sahte diploma, sahte vesikayla hâkim tayin edildim ya...

(Sükût.. Uzun durak...)

KARABORSACI — Reis Beyefendi, birşey söylemek istemezler mi?

119

REİS BEY — İsterim! Diplomamdan utandığımı söylemek isterim.

MEMUR — Peki Reis Bey; mazur değil mi buradakiler?..

REİS BEY — Hep mazur.. Mazur olmayan benim diplomam..

SAHTE HÂKİM — Bizim burada bir Âdem Baba mahkememiz de var.. Arada bir toplanır, dâvalara bakar. Müdüriyetten de seyretmeğe gelirler. Öyle manzaralar görülür ki, Âdem Baba mahkemesinde, eğer komik Şarlo ona şahit olsaydı, çevirdiği bütün filimleri yakardı.

MEMUR — (Heyecanla doğrulur) Âdem Baba mahkemesinde herşey açık ve samimîdir. Başta karar verilir, sonunda gereği düşünülür. Reis kürsüden inip, sanığı bir temiz pataklar, sonra kürsüye çıkar, sanıktan müdafaasını ister. Sanık ne söylerse, Reis, sadede gel, der; darağacı gelir, saded gelmez.

SAHTE HÂKİM — Şahit, namussuzluk, vicdansızlık üzerine and içer. Leylekler muhakeme edilirken, bilirkişi raporu timsahlara yazdırılır.

MEMUR — (Daha heyecanlı) "İlah yoktur. İllâ Allah vardır" deseniz, Tanrıyı inkâr etti, derler. Bütün gece vicdan muhasebesine giriştikleri için uykusuz kalan hâkimler, ancak duruşmada uyuyabilirler. Kanuna inanan hâkim, emekliye, hâkime inanan mahkûm da müebbede ayrılır. Âdem Baba mahkemesinde adalet, hakkında ayrıca âmme dâvası açılmış, belli başlı bir sokağın "Cihan Yandı" lâkaplı meşhur kadınıdır.

KARABORSACI — Ah şu hapisane!.. Bütün malta taşlarını ben döşettim de yine yaranamıyorum. Rahat nefes alamıyorum!..

120

MEMUR — Bu da Karaborsacı milyonerin derdi!.. Cemiyet burada ters tarafından bütün bir devlet kurmuştur. Maarifi, iktisadı, dahiliyesi, hariciyesi, ulaştırması, tekeli, partileri, muhalifleri, muvafıklarıyla bütün bir devlet.. Hele Milli savunmasını bir görseniz hapishanenin!..

(Sükût.. Durak... Koridorda birkaç hapisane külhan beyinin, yumurta ökçeleriyle, rap rap yürüdüğü duyulur. Bunlar koşarcasına hızlı bir tempo ile açık kapının başına kadar gelip oradan dönmekte ve görünmemekte...)

MEMUR — İşte! Akşamüstü efelik namzetlerinin voltası başladı.

KARABORSACI — (Reis Beye koridoru işaret ederek) Şu koridorun ismi Malta; üzerinde gidip gelen efe namzetlerinin yürüyüşü de volta.. Mal-tada volta...

SAHTE HÂKİM — (Reis Beye) Onlar gezerken başkaları dolaşamaz maltada.. Kral ava çıkınca kimse yoluna dikilemez.

MEMUR — O kabilden.. Ama yasak bu iş!.. Müdüriyette karşı müdafaaları, şu; Uyuyamıyo-ruz, dolaşmaya, yorulmaya muhtacız!

SAHTE HAKİM — Ama maksatları ortalığa meydan okumak.. Onun için yasak.. (Kaatile bakar) Bakalım, bizim baş efe ne yapacak?

(Durak... Gözler Kaatilde... Volta devam ediyor. Kaatil hızla yürüyüp kapıyı geçer, hı-şımlı bir tavırla yürüyüş tarafına bakar.)

KAATİL — (Bağırarak) Hey; arslan postlu inekler!.. Voltanın yasak olduğunu bilmiyor mu-

121

sunuz? Haydi koğuşunuza; neredeyse sayım başlayacak!...

(Kaatil bakmakta devam eder.)

KARABORSACI — Koridor Âdem Baba şilteleri ile dolu..Basacak yeri nasıl buluyorlar, bilmem!

MEMUR — (Reis Beye) O kadar dolu ki, hapishane, merdiven basamaklarına kadar yatak...

(Sükût.. Durak.. Volta durmuştur. Kaatil döner. Pencerelerden giren güneş huzmeleri çekilmiş, alaca karanlık basmış...)

REİS BEY — (Ortaya) Lâmbaları ne zaman yakarsınız?

MEMUR — Biz yakamayız!.. Vakti gelince idare yakar. Düğmesi İdarede...

(Sükût. Durak.. Birinci Âdem Baba, kapıda hep aynı muztarip deli tavrında.. Karaborsacı, telâşla, yastığının altında bir şeyler arıyor.)

KARABORSACI — (Başını Kaatile çevirir.) Ağa! Yastığın altında bir parça balık yumurtası ile beş on marka vardı; almışlar!

KAATİL — Kim alır? Buraya bizden başka giren var mı?

KARABORSACI — Bilmem!

KAATİL — Şimdi çıkarırım onu ben!...

(Kaatil dimdik Yankesiciye bakar.)

YANKESİCİ — (Gülümseyerek Birinci Âdem Babayı gösterir.) Bunun işi olmasın!.....

122

KAATİL — (Birinci Âdem Babaya, gayet sert, haykır ar ak) Söyle Berduş, sen mi aldın?

BİRİNCİ ÂDEM BABA — (Krizi tutmuş gibi hıçkırıklarla sarsılarak) Ben aldım, ben aldım!

KAATİL — Çıkar!

BİRİNCİ ÂDEM BABA — Yok, yok!

(Birinci Âdem Baba sar sıla kıvranır.)

KARABORSACI — (Kaatile) Vaz geç ağa, vaz geç! Bu deli, ne zaman kim yaptı diye sorulsa, ben yaptım, der. Bir parça balık yumurtası ile beş on markadan ne çıkar?...

KAATİL — (Birinci Âdem Babaya) Söyle diyorum sana! Karışmam!

BİRİNCİ ÂDEM BABA — Ben aldım, ben aldım!

MEMUR — Bırakın Allahaşkına.. Herifin, yediği dayaklardan aklını bozduğunu bilmiyor musunuz?

SAHTE HÂKİM — (Reis Beye) Bakın, Reis Bey! Köyünde, tarla yüzünden bir cinayet olmuş.. Sen de varsın, demişler.. Yokum, demiş.. O kadar dövmüşler ki, suçü üstüne almak zorunda kalmış.. Şalvarının içine kedi doldurup, kedilere vura vura ayıp yerlerine saldırtarak çıldırtmışlar adamcağızı.. Şimdi Amerika'da bir suç olsa da, sen mi yaptın diye sorsalar, ben yaptım, diyor. Ne dersiniz?

REİS BEY — Onu tâ içimde görüyorum; içimi görür gibi görüyorum! (Birinci Âdem Babaya) Adem Baba! Sen yapmadın, ben yaptım! Rahat et!

(Birinci Âdem Baba, katıla katıla ağlar. Herkes donuk, herkes hareketsiz... Alaca karanlıkta yüzler daha silik...)

123

MEMUR — Daha neler, Reis Beyefendi; ben Memur efendi, burada bir müfettişin tevkif kesmesiyle yatıyorum. Bir yolsuzluk sorgusunda ters cevap verdim diye... Dosyam olmadığı için de hesaba çekilemiyorum. Yılanlı kuyuda kıyamete kadar otur, dur!...

KARABORSACI — Ya bendeniz?.. Küçük bir fatura üstündeki dikkatsizlik...

SAHTE HÂKİM — (Reis Beye) Burada herkesin, kendisini temize çıkarması âdettir. Bazıları da suçunu kabul edecek kadar insaf gösterir. (Yankesiciyi işaret eder.) Bakın, bizim Yankesici hiç lâf ediyor mu? Ben de suçunu kabul edenlerdenim, doğrusu!.. Sahte tarafından, aylarca Hâkimlik ettim; devletin parasını aldım, hükümler kestim. Ama, verdiğim kararların hepsi kanuna uygundu.

REİS BEY — (Ortaya) Bu hapishanede ne kadar suç, zulüm varsa, hepsini yapan benim!.. Boşuna yorulmayın! Yerinizde olsaydım, Reis Beyi linç ederdim.

(Reis Bey, bitik bir tavırla, sendeliyerek bankoya oturur.)

KAAATİL — (Ortaya) Cevap vermeyin; Reis Bey çok yorgun, bitkin.. Görmüyor musunuz; Yeter tıraşlarınız!.. (Reis Beye) Baba, şimdi sayımdan sonra (Soldaki tek ranzanın alt somyasında duran dengi gösterir.) Yatağına uzanır, başını dinlersin! Serelim mi yatağını?..

REİS BEY — Hayır oğlum; ben sererim. Zahmet olmasın..

KAATİL — Hiç sana iş gördürür müyüz?.. (Ellerini uzatır) Bizim genç ellerimiz dururken...

124

REİS BEY - O yatağı, benim ihtiyar ellerimden başkası açamaz. Yapma.

KAATİL - Sen bilirsin, Baba!.. Eline bir de teşbih veririm. Çeker oyalanırsın!..

REİS BEY-Çeker, oyalanırım!.

(Uzun durak... Artık gölgelerden başka birşey görünmüyor.)

MEMURUN SESİ - (Acıklı) Çek teşbihini, ağa, çek!.. Bakalım zamanın sonuna erişebilir misin? (Durak...)

KARABORSACININ SESİ - Hapishanenin en korkunç zamanı işte bu vakittir, akşam vakti...

(Uzun durak... Birden, tepedeki, tavana yapışık lâmba yanar. Koğuştta ve koridorda büyük ışık...)

KAATİL - (Ortaya) Allah kurtarsın!..

KARIŞIK SESLER - Allah kurtarsın!..

SAHTE HÂKİM - Oh, dünya varmış!..

MEMUR - Bu mu, olan dünya?..

KARABORSACI - Reis Bey! Hapishanede âdet, lâmbalar yanar yanmaz, Allah kurtarsın, demektir.

KAATİL - (Ranzadakilere)Haydi dışarıya; sayım başlıyor! Şimdi gelirler.

(Karaborsacı kalkar, Memur, zahmetli bir tavırla ranzadan iner. Sahte Hâkim, nazlı nazlı, doğrulur. En önde Yankesici, teker teker kapıdan çıkıp, arkaları ko-

125

guşa doğru, koridorun görünen kısmında sıraya gi -rerîer . Reis Bey oturuyor. Birinci Adem Baba bekliyor.)

KAATİL - (Birinci Adem Babaya) Çık dışarı!.. Yerine!.

(Birinci Âdem Baba, iki büklüm, çıkar, kaybolur. Kaatil büyük bir sevgi Kaatil büyük bir sevgitavrı ile Reis Beye döner.)

KAATİL - (Gayet içli) Baba, sen burada otursan da birşey söylemeğe kalkarlar. İstersen sıraya giriver.

REİS BEY - Elbette girerim! Bana söyleceklerir

KAATİL - Bana ne edebilirler? Sana birşey söylemlurum. Bu yüzden üç gün evvel koştum zindana.

REİS BEY - Bir oğlum olsaydı, ben de kötürüm o şeydi; elini elim, ayağını, ayağım, dilini dilim diye kul-lansaydı da oğlum, kendisinde ayrı bir hayata yer vermeseydi, yine senin kadar yakınım olamazdı.

KAATİL-Ağlatma beni, baba! Canım sana kurban! .

REİS BEY - (Koridoru gösterir) Haydi çikalım..

(Reis Bey yürür, koridora çıkar. Arkası kapıya doğru, sıradakilerin ikisi arasına girer. Reis Beyi görenler, saygı ile yer verirler. Kaatil sağ tarafa saparak, sıranın görünmeyen ucuna doğru yürür...Uzun aralık...Açılan demir kapıların ciğer törpüleyici sesleri, gıcirtuları geliyor.)

KORİDORDAN KAAATİLİN SESİ — (Kuman-\a) Dikkat!!!

BİRİNCİ GARDİYAN SESİ — Allah kurtarsın, arkadaşlar!...

SIRANIN BİR AĞIZDAN SESİ — Sağ ol!!!

— Işıklar kararır —

127

TABLO VIII

[Mahkeme salonu.. Önde ve ortada, cepheye doğru sanık parmaklığı ve oturma yeri.. Biraz daha önde ve sağda, küçük, şahit parmaklığı.. Şahit parmaklığının sağ ilerisinde ve en önde iki basamakla çıkılan savcı kürsüsü... Savcı kürsüsünün kesik noktasından başlaması gereken hâkimler kürsüsü, sahnenin dışında kaldığı için görünmüyor. Giriş kapısı sağda.. Solda, büyük pencere önünde avukat masası.. Cepheye, bir parmaklıkla ayrılmış anfi şeklinde, dinleyiciler yeri...]

(Sanık parmaklığı içinde ve ayakta, Reis bey.. Kravatlı... Gerisinde, sağlı, sollu iki jandarma... Solda, avukat masalarında, Birinci ve İkinci Avukatlar.. Kapıda Mübaşir... Sağda, kürsüsünde, savcı.. Dinleyiciler yeri tıklım tıklım dolu.. Ön sıralarda, Dadı, Kaatil, Kumarhane Garsonu, Hapishane Müdürü, Yeldirmeli Kadın, Taşralı Müşteri, Köylü Bitirim yeri tipleri, Sivil Komiser ve her sınıf ve kılıktan renk renk insan.. Ön plânın sağ ve sol uçlarında gazete fotoğrafçıları.... Görünmeyen bir yerde çalışan daktilo makinasının sesi... Daktilo makinası durur. Reis Bey, cepheye görünmeyen hâkimlere karşı...)

GÖRÜNMEYEN HÂKİMİN SESİ izah ediniz!

128

Bu tezi

REİS BEY — Merhamet!.. Lügat kitabında bir kelime! Onu öğretmek.. İnsanlara acımayı belletmek.. Acımanın usullerini, ana mektebi programına eş yürütmek... Bütün cemiyeti mahşer arsasına benzer, bir acıma ve bağışlama zemininde toplamak, oradaki bir milyon bacalı, bilmem kaç milyon çarklı merhamet kombinasında çalıştırmak.. (Durak) İnsanda kötülük iktidarını döve döve pekleştirmek yerine, hohluya hohluya yumuşatmak, insanı kötülüğe iktidarsız kılmak..

GÖRÜNMEYEN HÂKİMİN SESİ — Buna bir hayâl mi, hezeyan mı, ne gözle bakıyorsunuz?

REİS BEY — Kaskatı bir gerçek gözüyle bakıyorum! Boyuna fedakârlık, durmadan fire isteyen, hattâ sermayeyi tehlikeye atan bir gerçek.. Fakat uğrunda kaybedildikçe, kazancının büyüklüğünü gösteren, yalanı meydana çıktıkça doğruluğu sağlamaşan bir gerçek.. Ben, bu gerçeğe kurbanım!...

GÖRÜNMEYEN HÂKİMİN SESİ — Şu halde kanun, ceza ölçüsü, hak ve adalet tevzii lüzumsuz. Öyle mi?

REİS BEY — Öyle değil!.. Bunlar, doktorun, cerrahın çare kalmayınca bütün bir uzvu budamaya mecbur olması gibi, iç tedavi üstünde tedbirler.. Böyle bilerek, ona göre kanun, ona göre mahkeme, ona göre ceza ölçüsü, hak ve adalet tevzii... (Durak) Hususiyile...

GÖRÜNMEYEN HÂKİMİN SESİ — Evet?... devam ediniz?

REİS BEY — Ona göre aile ve cemiyet terbiyesi.. Masallarda, karıncaları ezmemek için, ayağına çingiraklı nalin giyen adam yerine, incecik mânaları ezmiyeyim diye, toprakta basacak yer

129

bulamıyan çilekeş insanların topluluğu.. İçtiği suyu, olduğu gibi göz yaşma çeviren insanların cemiyeti...

(Savcı öfkeyle ayağa kalkar. Yüzü, hayalî hâkimlerde.... Sağ ve sol ön kısımlarda yana flâşlar...)

GÖRÜNMEYEN HÂKİMİN SESİ — Söz Savcıda!... Buyurun!

SAVCI — (Görünmeyen mahkeme Reisine doğru) Efendim! Sanık bir zamanlar yüksek makamınızı işgal etmiş ve kanun ölçülerindeki şiddetiyle tanınmış bir insandır. Bu ulvî makam ve şahsiyetten, bitirim yerlerinde, ipten, kazıktan kurtulma kimseler arasında eroin çetesi kurmağa kadar düşen bir insanın, şimdi karşınızda, kurtarıcı edâsiyle felsefe dersi vermeğe kalkışması, ayrı bir şenaattir. Mahkemeye kanaat gelmesi bakımından, bu kadarının yeter görülmesini ve esasa geçilmesini dilerim.

(Durak.. Birinci Avukat ayağa kalkar. Savcı oturur.)

BİRİNCİ AVUKAT — (Görünmeyen Mahkeme Heyetine) Şiddetle reddederiz! Savcı, mahkemenin hak ve salâhiyetini tasarruf etmek istercesine davranıyor. Eğer mahkeme, sanığın; sanık sanılan büyük şahsiyetin fikirlerini, inanışlarını, bu inanışlardaki samimîlik derecesini sonuna kadar inceliyecek ve bu türlü kanaat getirecek olursa, o-nun bitirim yerinde ne aradığını, neye çalıştığını ve bu yolda neleri göze aldığını anlayacaktır. (Heyecan) Bütün dünya; kanunun ve hâkim

kürsüsünün hakkını tam verdikten sonra, insandaki gizli ruh maktalarına, iç hakikate eğilen, onu arayan, onu aramanın işkenceli hayatını yaşayan bir kahraman karşısındadır. Yepyeni bir fikir ve kahraman.. Başkanı bulunduğum baro, şu anda bu yepyeni adalet kahramanını azizleştirmek için formül ararken, (gösterir) O, yükselişini, (gösterir) Ağırceza Reisliği makamından yuvarlanıp en hakir (gösterir) sanık iskemlesine düşmekle belirtiyor. Bu nokta, dâvamızda, Hâkimdeki hakkaniyet duygusunu en derin mikyasta cezp ve davet edici, başlıca incelik mihrakıdır. (Savcıya döner.) Âmme müdafiliği makamına, dikkat ve dirayet tavsiye ederim.

SAVCI — (Yarı doğrulur, ellerini kürsüsüne dayar.) Muhterem avukata, müvekkilinin Ağır-Ceza Reisliği zamanındaki bir cümlesiyle karşılık vereceğim: Hakikatin açık ve kaba tecellisi hakkını ararken, gözlerimizi gizlilikler ve incelikler âlemine çekmek, bir mevhum uğrunda bir malûma kıymaktır ki, en şenî fikir cinayetidir. (Sertleşen ton) Bizi daima, işlenen korkunç suçun cüz-zamlı suratına bakmaktan kaçırın bu edebiyat esnaflığını bir yana bıraksınlar ve görünürdeki suçun, görülmesi mümkün bir izahı varsa onu ortaya döksünler!...

GÖRÜNMEYEN HÂKİMİN SESİ — Söz sanıkta!...

REİS BEY — Savcıya hak veririm! Benim dış manzaramı, çevrelemek için şenaatten başka ke-Hme bulunamaz. Mazurdur! Eğer mahkeme de böyle görürse, aynı özrü kendisine de tanırım. Bir zamanlar işgal ettiğim (Gösterir) Hâkim kürsüsü karşısında konuşmaya ve sorulara dosdoğru cevap vermeğe kendimi mecbur tuttuğum için, dilimi döndürüyorum. Aslında, içimdeki saiklerin. dışarıya çıkmaya, dile gelmeye ve kendisine hak istemeğe mecali yoktur. Bitirim yerine gidişim ve orada, cebimde birtakım silâhlar ve seksen gram eroinle tutuluşum, kanuna güven verici şekilde izah edilemez. Kimseyi de, cebime eroin indirmiş olmakla suçlandıramam. Gayet mahcup ve ümitsiz bir şiveyle söyleyeceğim tek şey, benim bu hareketi, ne nispette yapabilmeme imkân bulunduğunun takdirini istemekten ibaret.. (Durak) Dünyada gelmiş ve gelecek cinayetlerin en büyüğü halinde, azametli hak fermanı ile haksız yere astırdığım çocuğun arkasından..

(Arkada Dadı hıçkırmağa başlar. Dinleyiciler ve herkes, Reis ve jandarmalar müstesna, başlarını ona çevirirler.)

GÖRÜNMEYEN HÂKİMİN SESİ — Devam ediniz! (Dadı, hıçkırıklarını mendiliyle gömerek susar.)

REİS BEY — Üzerime çullanan vicdan azabı, tesellimi kurbanımın muhitinde arayışım, bitirim yerine dadanışım, en vahşi kalbleri eşeleyip oralarda gömülü gizli kıvılcımları bulmaya davranışım, merhamet tezim, af görüşüm, dağları eritecek kudrette olsa da kanunun kılını kıpırda-tamaz. Takdir ederim. (Savcıya bakar.) Başta Savcı, takdir edenleri de bağrıma basarım. (Görünmeyen Hâkimlere) Eğer dinlenen bitirim yeri şahitleri, dilleri döndüğü kadar, af ve merhamet dâvasının ortaya çıkmasına sebep olmasalardı, onu ben açmıyacak, bu noktadan özür aradığın1 hissini vermiyecektim. Olan oldu; ve Savcının ifadesiyle, bütün bu edebiyat esnaflığına yol açıldı.

Yalnız kendilerine tek bir karşılıklı bulunmak isterim: Benim vaziyetime karşı benden naklettikleri söz, kelimesi kelimesine benimdir gına, bugünkü sanığın değil, dünkü Reis Beyin gözüdür. Eğer beni, benim eski anlayış ve usulümle mahkûm ettireceklerse, ben zaten onun mahkûmuyum, ayrıca hükme değmez; yok eğer, beni bugünkü halim içinde gördüklerini iddia ediyorsa ona da taşıdıkları göz yetmez! Masum çocuk bapa^mahkemede, "Bu dünya dört köşe değildir Reis Bey." demişti. Ne tecellidir ki, şimdi de Savcı, beni benim o günkü gözümle, dört köşe bir yavanlık içinde görüyor! Ne söyleye-bilirim?.. Benim, en kalpsiz ölçülerle çocuğu adım adım darağacma sürüklediğim demlerde, hattâ idam sehpasının dibinde, (Elini savcıya uzattı.) Yine bu Savcı, benim merhametsizliğimden tiksinti ve çocuğa karşı merhametle doluydu. Şimdi bana merhamet duymamakta haklıdır. İşin, esas hakkında savcılık mütalâsma ve benim müdafaama kaldığı şu anda, bütün söyli-yeceklerimi tamamlamış bulunuyorum. Artık, sizin işiniz hükmetmek, benimki de affetmek olacak..

SAVCI — (Yerinde zıplarcasına) Mahkemeyi mi affediyor?

REİS BEY — Böyle birşey söylemedim. Sadece işim bu olacak., dedim. İşimi yasak mı edecekler? Hem... Affedilmekten korkuları mı var?.. Ben affedilmekten korkuyorum! Onun için kendime, sonsuz bir af vazifesinden başka iş tanımıyorum!

SAVCI — (Ayakta Mahkeme Heyetine) Şu af masalını nihayete erdirmek için küçük bir sualim var: lütfen sorulsun. Bitirim yerinde sanığın cebinde, eroini bir başkası atmış olsa yapan da adaletin eline geçse, kendi hesabına bağışlar mı suçunu?

REİS BEY- Hemen bağışlarım. Hem de suçu kendime yakıştırarak. Benim ciğerim eroin deposu, cebime birkaç gram atmışlar, ne çıkar ?

(Birinci avukat hakimlere doğru parmağını kaldırıp müsaade verilmeden ayağa kalkar. Savcı oturtur.)

BİRİNCİ AVUKAT-(görünmeyen hakimlere) şimdi de mücerred hak bakımından sanığın kendi aleyhindeki beyanını reddetmek zorundayız! Ben eminim ki (sol eliyle dinleyiciler tarafını gösterir) demin teker teker huzura çıkıp şahitlik eden ve şu anda karşınızda sıralı bulunan bitirim tipleri arasındadır suçlu! ... Bıçakları ve tabancayı Reis Bey'in bitirim yerinde doğru yolu göstermek maksadıyla topladığını, kendi şahıslarını koymaksızın söylediler ama eroine ait hiçbir ipucu vermediler; bilmiyoruz dediler. Bu tiplerin yalancı şahitlikten ve izinsiz silah taşımaktan haklarında takibat açılmasını ve bu vesileyle eroin işinden sorguya çekilmelerini talep ederim. Müvekkilimin, tahkikatın genişletilmesine lüzum olmadığı yolundaki isteği de bu akımdan reddedilmelidir.

(Avukat oturur)

GÖRÜNMEYE HAKİMİN SESİ- Sanık! İsteğinize aykırı olan bu görüşe ne dersiniz?

REİS BEY- Asla derim! Asla bu zavallılar hakkında takibata lüzum yoktur! Ortada ne yalancı şahit var, ne de izinsiz silah taşıyan... Benim, ferd ferd silahları onlardan topladığıma dair bir ifadem olmadı. Kimseye suç yükleyeme ve benim hesabıma yüklenmesine razı olamam. Hakimlikteki görüşüme zıt olarak, nice şeyle beraber bugün anlıyorum ki, boş bir toprakta ararcasına suç aranmaz. Ancak meydana çıkarsa görülür. Hakim suç alıp satan ve cirosu ile öğünen bir borsa simsarı değildir. Belki ideal bir cemiyete işsiz bir fener bekçisi..zaten silah işinin ne değeri var ki, şahitlik edenlerin bu noktada kısırılmaları isteniyor. Bütün mesele eroinde.. onu da hiç kimse bilmiyor. Ben de bilmediğimi söylüyorum ama cebim biliyor. Bu vaziyette cebimle aynı bilgiye sahip olarak beni dinlerken vicdanı tutuşan bilgisizliğime acıyan biri varsa, benim hesabıma mutlaka bağışlanacağını, fakat kanun hesabına muhakkak kısırılacağını bilerek kendi kendisine ortaya çıksın..

SAVCI-(İzinsiz doğrulur) İşte, af ve merhamet rejiminin , insandaki kötülük iktidarını ortadan kaldıracağı tezine ne güzel fırsat.. Göstersinler marifetlerini ve temize çıkarsınlar.Mahkeme bir tecrübe laboratuvarı değildir ama bu noktada tecrübeyle kanuni takdir hakkının icabı birleşiyor. Buyursunlar! Yapamazlarsa, hem tezleri masal, hem kendileri sahtekar, hem de suçları sabittir.

REİS BEY-(Gözleri daima görünmeyen hakimde) Bu ne acındırıcı mantık beni bir an masum farz edebilir misiniz ? Farz etmek de ne demek? Her sanığı, suçu sabit oluncaya kadar masum kabul etmeğe mecbur değil misiniz? Hangi masum, masumluğunu ispat için suçluyu bulmakla mükellef tutulabilir? Hangi cinayet zanlısına "Kaatil sen değilsin, olanı bul ve kurtul!" denile-bilmiştir? Ya suçluyu bulmakla doğrudan doğruya mükellef Savcı Beyin vaziyeti?.. (Durak) Sonra ve en acıklısı: Benim af ve merhamet tezimin, suçluyu bulmak veya bulmamakla ne ilgisi var?.. Af ve merhamet bir dedektif kaidesi midir, suçluyu tutmak için, bir ökse mi; yoksa başta yine Savcı bey bulunmak üzere, her suçlunun arkasından gelen, sıcacık bir anne kucağı mı, bir örtü mü?

SAVCI — (Hâkimlere doğru çok sert) Artık, kelime oyunu ve mantık hokkabazlığında, mahkemeye bir sirk havası üflendiğini söyleyebiliriz. Biz, ona durduğu yerde suç yüklemiyoruz ki, "Git gerçek suçluyu, bul yoksa suçlu sensin!" demiş olalım!.. Suçunu, gözle görülür, elle tutulur

şekilde, şerefli hâkim cübbesinin altına giydiği öz ceketinin cebinde bulduk. Ondan sonra, başkasını aramaya lüzum yokken, kendisine bir fırsat veriyor ve o kadar güvendiği tezine bir tecrübe meydanı açıyoruz.

REİS BEY — Benim af ve merhamet tezim, o-lur olmaz tecrübelerden affedilecek kadar merhamete lâyıktır. Beni istedikleri gibi çürütebilirler. Yardımcılarıyım! Fakat tezimi çürütmeğe kalkmalarını, anneden aziz bir mânaya karşı cinayet sayarım!

SAVCI — (Gözleri hâkimlerde, eli sanıkta, öfke ve heyecanın son haddinde) Şimdi beni, mânevi anne kaatilliğiyle suçlandıran bu korkunç seciyenin.. Evet vaktiyle yine savcısı olarak yanında çalıştığım bu korkunç seciyenin, yine anne kaatili zanlısı masum çocuğu sephaya gönderirken, demin işaret ettiği gibi, kanuna, vicdana, herşeye zıd hatırlıyorum da, karşınızdaki oynanan rolü vasıflandıracak kelime bulamıyorum! Merhametten bahsediyor, öyle mi?... Merhamet ekmek olsa da bütün aç insanlığa dilim dilim dağıtılsa, payına hiçbir şey düşmeyecek olan lânetli budur!

(Savcı ateş saçan gezleriyle sanığa bakıyor.

Reis Bey, gözleri görünmeyen Hâkimlerde,
dimdik bir vekar içinde.)

GÖRÜNMEYEN HÂKİMİN SESİ — Oturunuz efendim!

(Savcı oturur.)

GÖRÜNMEYEN HÂKİMİN SESİ — Sanık!

Cevap veriniz!

REİS BEY — (Tonu rikkat ve şefkat dolu) İşte bu noktada muhterem Savcı ile aramızda hiçbir görüş ve anlayış farkı yok!.. Dosdoğru görüyorlar! Nefsimi hırpalamakta, ben bile bu sözlerden daha parlağını bulamazdım. Lütfettiler! Herkesin, nefisini lanetlemesi ve dışarıdan gelecek lânetlemelere katlanması hesabına da, benim af ve merhamet görüşüme uygun konuştular. Âdeta, tezimi ispat eden bir yardımcı unsur, nefsimin vekili vazifesini gördüler. Ben herkesi bağışlamaya, herşeyi merhamete layık görmeğe ne kadar hazır-sam, kendini bu kanunun tek istisnası kabul etmeğe aynı nisbette bağlıyım. İnandığım dâvanın yanında, biraz evvel şahsımı da temize çıkarır gibi görüldüğüm için af dilerim! Benim anlayışıma göre her fert, baş ucuna, "suçlu benim, herkes suçsuz!!!» levhasını aşmalıdır ama, kendisi dururken, başka kimsede bu levhayı aramamalıdır.. Yoksa kendi levhasını düşürmüş, tepelemiş olur. Hele bende, herkesin katiyen suçsuz olduğu ve nefisini katiyen suçsuz bilmesi gerektiği kanaati, şahsıma ne yapsalar değişmez. Ben, acınma liyakatinin bu türlü dışına çıkmış bir lânetliyim!.. İçime sorarsanız (Savcıya döner.) Savcı adam öldürürken okşar; bense okşarken öldürürüm. İnsanın, kendisinde temiz, başkasında pis gördüğü, her iş bende tersine dönmüştür. Gözümde, başkalarının bütün pisleri temiz, benim bütün temizlerim pis oldu. Düşünün; acımaz olmakta nerelere ulaştım ben!... Benim böyle olmam, acımanın değerini düşürmez; yalnız bana acımanın değerini düşürür. (Acı acı) Bana kimse acımasın!... Sonra ona acımazlar; hali ne olur?...

(Gerilerde hıçkırık sesleri.. Dadı ve Kaatil, ağlıyorlar. Uzun durak.. Bütün salon donmuş...)

REİS BEY — Bir hale geldim ki, bütün mantık ve nisbet hesaplarını kaybettim. Hapishanede, Berduş diye anılan bir Âdem Baba, hocalık etti bana.. Evet, Amerika'da bir cinayet işi ense dünya çapında bir ses bütün insanlığa sorsa: Kaatil kim?.. Benim diye bağırabilirim.. Soğuk kış geceleri, köprü altında yatan çıplakların vebali benim boynumda, gömleğimin yakasında.. İsterseniz çareme Adlî Tıp baksın; fakat bir hastahaneye gir-sem de, kan kanseri çeken sapsarı hastalar görsem, onları bu hale ben mi getirdim, diye düşünüyorum. Ben ne yaptım; uykuda, baygınlıkta, annemin karnında, babamın karnında, hangi cinayeti işledim, hangi mukaddesi kirlettim ki, kendimi, gelmiş gelecek bütün fenalıkların tek sorumlusu biliyorum. Beni görünce havalanan serçe, kaçırılan göz, çekilen perde, buruşan surat, bana beni hatırlatıyor. (Durak) Dışında ne arıyorlar; içime doğru suçluyum ben.. Yapmadıklarımın, işlenmediklerimin de suçlusu.. Bir de kalkmış, belki kendimden birine, ondan öbürüne geçer, bir merhamet yangını çıkar, bütün ülkeyi sarar diye, tımarhanelik bir

hayâlin peşine düşmüş, gidiyorum. Bunun için de en verimli tarla diye, kaatillerin, hırsızların, eroincilerin yuvasını seçmiş bulunuyorum. (Durak) Öldürdüğüm, kanun emanetini yağlı ip diye boynuna geçirip boğduğum masumun hayâli beni oraya sürüklüyor, i-şe oradan başlatıyor! (Durak, düşünce) Yine o hayâlin çektiği sihirli nokta mıdır, nedir; nefsimde tek pay vermemesi gereken tezimin ilk hisse iste-yicisi olarak karşınıza ben çıkıyorum! Ve ben bu noktada tezimin yalancısı, sahtekârı, istirmarcısı oluyorum! Ben nasıl acınacak adam olabilirim?... (Durak) Merhamet, harikulade birşey; içinde hayat kaynayan kazan.. Eğer ona uzanan eller arasında benim kan dolu avuçlarım olmasaydı... (Durak) Reis Beyefendi; (Eliyle ceketinin yakasına yapışır.) Ceketim benimdir, cep ceketime aittir, eroin de o cebin malıdır. Ben suçluyum! Bana acıamak, merhamete mevzuunu kaybettirmek olur. Bana acımayınız ki, bundan böyle acıyabüe-siniz!..

(Geride bir hareket.. Kaatil ayakta ve yüzü karmakarışık..)

KAATİL — (Görünmeyen Hâkime doğru avaz avaz) Ben koydum! Reis Beyin cebine eroini ben koydum! Suçlu benim!

(Herkes donar. Patlayan flâşlar.. Kumarhane Garsonu elleriyle yüzünü kapar. Reis Bey dönüp Kaatile bakar. Avukat, Savcı, herkes jandarmalardan başka herkes, gözlerini Kaatile mıhlamış..)

GÖRÜNMEYEN HÂKİMİN SESİ — Yaklaşınız, yaklaşınız!

(Kaatil dinleyici parmaklığından yıkılırca-sına çıkar. Yürür, şahit parmaklığı önünde durur. Yürürken, üst üste fotoğraf flâşları parlar. Reis Bey, görünmeyen hâkimlere dönmüştür.)

REİS BEY — Yalan söylüyor, muhterem hâkimler!... Beni seven tek insan, o.. Oğlumdan yakın... Babasını kurtarmak için yalan söylüyor, başka çare bulamıyor. Suçu yalandan üstüne aldığına katiyen inanınız ve onu affediniz! Zindanda, başımın altında, kanımı içtiğim masumun dantelalı yastığı var, üstümde yine onun işlemeli yorganı.. Bir de (Gösterir) bu kaatilin, her gece üstüme yorganı çeken ve almımdaki teri silen merhametli parmakları.. Kendisini feda ediyor, biliniz!

(Kaatil ağlar. Dadı ağlar, Yeldirmeli Kadın ağlar, Bar Kızları ağlar, dinleyiciler arasında bir çoğu yüzünü kapar. Birden Kumarhane Garsonu başını kaldırır, ayağa fırlar.)

KUMARHANE GARSONU — (Bulduğu yerden yüksek sesle) Asıl suçluyu istiyorsanız, benim! Benim eroin sattığımı herkes bilir. Baskın olunca, eroini kahve ocağındaki yerinden alıp Re-^{is} Beyin cebine attım. Onu aramazlar sandım.

(Kumarhane Garsonu, davet beklemeden parmaklıktan çıkıp, ağır adımlarla Savcının önüne kadar gelir.)

KUMARHANE GARSONU- (savcıya) Teslim oluyorum!

— Işıklar kararır —

TABLO IX [Otel holü.. Aynı.]

(Sabah vakti.. Otel Kâtibi, Birinci ve İkinci Bar Kızları, Taşralı ve Köylü müşteriler. Orta yerdeki masanın üstünde bir teyp dönüyor. Herkes teype doğru iki büklüm.. Bar kızları gündüz elbiseli ve ciddî kılıklı..)

TEYPTRE REİS BEYİN SESİ — Göklerin merhamet dolu olduğuna inanıyorum. Bizse, umacı korkusuyla yorgan altına kaçan çocuk gibi, nefsimizin beton çatısını tepemize çekmiş, yaşamayı öldürüyoruz! Yağmurun yalnız suyunu toplayabi-liyoruz; ruhandan uzağız! Halbuki ne güzel isim koymuşlar ona: Rahmet.

(Teypte kapı çingırağı, kadın ökçelerinden çıkan sesler...)

TEYPTRE OTEL KÂTİBİNİN SESİ — Bizim Bar Kızları, Reis Bey; siz devam edin!...

TEYPTRE RESİ BEYİN SESİ — O kadar geç mi oldu vakit?

TEYPTTE BİRİNCİ BAR KIZININ SESİ — Çok geç, Reis Bey; bizim dönüş vaktimiz.. Sabah oluyor!

TEYPTTE REİS BEYİN SESİ — Bakın, çok geçin arkasından nasÜ bir, çok erken başlıyor! Kainat nizamı.. Merhala&t için de aynı şey... Kinin. 142

zulmün de başında ve sonunda merhamet nöbet bekliyor. Otur kızım, otur ve beni dinle!.. Sen jde kızım, ha, şöyle.. Ne diyordum? Rahmet.. Âlem, bu temel üzerinde.. Eğer toprağa, tohuma, hattâ kire, lekeye merhamet olmasaydı, su olur muydu? Rengi merhamet, sesi merhamet, pırıltılı, şırıltılı su... (Sesi coşar) Ne duruyorsunuz? Sökün sahte su borularını, ev ev merhamet şebekesini kurun! Tepelerindeki çatıları da yıkın, göklerle temasa geçin!.. O zaman göreceksiniz ki, acı su borularından kendi kendisine tatlı su akacak ve başlar üstünde güneşe yol veren kubbeler yükselecek...

TEYPTTE İKİNCİ BAR KIZININ SESİ — Siz sabaha kadar uyumadınız mı Reis Bey?

TEYPTTE REİS BEYİN SESİ — Uyumadım, kızım! Suda kaynayan yengeç gibi, sabaha kadar Kâtibin karşısında ıslık çaldım durdum. Merhamet bestesi... Ah bu besteyi bir tutturabilsek, yakan bir şarkı halinde gırtlak yivlerine bir kazıya-bilsek!.. Benim istediğim, güneşin merkezindeki merhamet... Kuzuları da, yılanları da ısıtan merhamet... Isıtın, daha ısıtın!... Yılan şimşekleşin-ceye kadar ısıtın!... Görürsünüz; nasıl şimşek bir anda parça parça yere dökülür, sonra nasıl çizgi çizgi yumaklanıp bir kuzu olur! O ânı bulmaya bak! İş onda..

TEYPTTE OTEL KÂTİBİNİN SESİ — Reis Bey! Bu fikirlerinizi kitap halinde çıkarmayı düşünüyor musunuz?

TEYPTTE REİS BEYİN — Ben yazmayı değil, yaşamayı seviyorum. Çocuk bana, buz çölünde yol alıyorsunuz, dedi. İdam sehпасı altında, perdesi düşen göz... Görmez mi? Hepimiz, bütün insanlık, buz çölünde yol alıyoruz! Güneş şehri arkamızda,

143

karanlık beldesi önümüzde.. Git, gittiğin kadar!.. Aldığımız nefesler bile, hançerden, sipsivri kayalar şeklinde donuyor. Buz üstüne nakış nakış yonttuğumuz eserler, buzdan gururları ile bizi büsbütün buzlaştırıyor. Bakarken gözle bıçaklıyoruz, dinlerken kulakla boğuyoruz, koklarken burunla zehirliyoruz. Damak kirletiyor, el solduruyor, düşünce de kalb halvetinde ırza geçiyor. Bütün bunların kanunlarını bilmiyoruz da, kanun çıkarmağa kalkıyoruz. Birşey olmasın diye mi, olsun da yapılmasın diye mi?.. Sen kaplanı yetiştir, besle sonra pençe atıyor diye boynuna kement at, ipe çek!... Yazıktır kaplana, gūnahtır kaplana!... Kanunu, birşey ortadan kalsın, yapılamaz olsun diye değil, bizim başka türlü yaptığımızı, bazıları bu türlü yapmasın diye çıkarıyoruz.

TEYPTTE OTEL KÂTİBİNİN SESİ — Bütün bunlar merhametle mi düzelecek?

TEYPTTE REİS BEYİN SESİ — Merhamet, hiçbir şeyin kendisi değil, su gibi, toprak gibi, hava, ateş gibi, herşeyin temeli.. Onu getirin, kuracağı iklimde iyi'nin ölü bitkileri dirilsin, kötünün de diri bitkileri ölsün.. (Durka) İş fazla fikire kaptırmayalım.. Savcı Bey haklı.. Merhametin ukalâsı olmak, merhametsiz olmaktan beter.. Papazların yaptığı gibi, sadece edebiyatçısı olmak da, onu harcamak... Yalnız duyalım, duygusunu aryalım, hayatını yaşayalım!... Çocuk bana, mühürlü kalbinizin bir gün açılmasını dilerim, dedi. Kalbim bütün dikişlerinden yırtıldı; yine mühürü istediğim gibi açılmıyor. Beş dakika uyusam, merhametsiz uyanıyorum. Yediğim yemeğin ilk lokmasında merhametli, son lokmasında zalimim!... Ne yapayım ki, bütün kin ve gazez duygunı, kendime, bütün af ve merhamet hissimi dünyaya çevirebileyim?.. Ne etsem, nefsim arkamdan onu salyasiyle kendikine göre mayalandırıp yutuyor, besleniyor. Hem benim nefsimi kıracak hem de rahmetinden hiçbir şey kaybetmi-yecek sistem!.. Onu arıyorum! Büyük meydanına heykelimi dikmek yerine, leşimi katır iskeletlerinin yanma atacakları merhamet cumhuriyeti nerededir? Bütün sınıflara paydos! Dünyayı, hastalarla hastabakıcılarından ibaret iki sınıfa bölecek ve (1) numaralı odaya, Atom âlimlerini ve politikacıları yan yana yatıracak anlayışa yol var mıdır? Yalnız acıyanlar ve acmanlar sınıfı... iki, yahut iç içe tek smif... Gerisine paydos!... Merhamet, merhamet; gerisine paydos!.. Çocuk bana, ağlayabilseydiniz anlayabilirdiniz, dedi. Ağladıkça anlıyorum, ağladıkça anlıyorum. Çocuk bana, sizi ruhum bu dünyada ve ötelede adım adım takip edecek, dedi. Ölülerin

dilinden anlayan varsa yalvarsm: Aman, Reis Beyi bırakma, elini onun kolundan çekme, onu götür, onu erdir!...

(Otel Kâtibi teypin düğmesini çevirip onu durdurur.)

OTEL KÂTİBİ — Böyle gidiyor, gecenin birinden sabahın altısına kadar...

BİRİNCİ BAR KIZI — (Otel Kâtibine) Hiç de farkında olmadık. Nereye saklamıştın makine-yi?...

OTEL KATİBİ — Biz sanatımızı biliriz.

İKİNCİ BAR KIZI — (Otel Kâtibine) Reis Bey de farkında değil, öyle mi?...

OTEL KÂTİBİ — Tabii değil...

BİRİNCİ BAR KIZI — (Otel Kâtibine) Sen şimdi bu lâfları "Cemiyet" gazetesine satsan dünyayı alırsın! Arkasından koşuyorlar da, Reis Beyden kelime alamıyorlar!

İKİNCİ BAR KIZI — (Birinci Bar Kızına) O, sanatını bilir!

OTEL KÂTİBİ — (Ortaya) Siz bu lâflardan ne anladığınızı söyleyin!... •

TAŞRALI MÜŞTERİ — Bana çok dokundu!

KÖYLÜ MÜŞTERİ — Ben merhamet lâfından başka bir şey anlamadım. "

İKİNCİ BAR KIZI — Zaten herşey o lâfın üstünde ayol!..

BİRİNCİ BAR KIZI — Bana bir müzik gibi geldi sözleri...

İKİNCİ BAR KIZI — (Ortaya) Hârika adam!... Cüceler memleketinde dev... Alışılmış lâfların, fikirlerin, birkaç gök tepesinden bakıyor. Yazık ki, özlediği besteyi, kendisinden başka kimseye ezberletemeyecek!..

BİRİNCİ BAR KIZI — (İkinci Bar Kızına) Seni, bardan çıkarmaya kandırdı diye mi?.. Ne olacak halimiz?...

İKİNCİ BAR KIZI — Şimdilik, otelde güzel güzel oturuyoruz. Kendimize geldik. Bekleyelim...

OTEL KÂTİBİ — (Bar kızlarına) Üç gündür, hanım hanım, akşam yatıp sabah kalkmak, sizi âdeta değiştirdi...

TAŞRALI MÜŞTERİ — Ah, ah!..

OTEL KÂTİBİ — (Taşralı Müşteriye) Ne diye ah çekiyorsun, hemşerim!..

TAŞRALI MÜŞTERİ — Hâlâ bir haber yok!

OTEL KÂTİBİ — (Taşralı Müşteriye) Bu kadar bekledin; birkaç gün daha bekle!..

TAŞRALI MÜŞTERİ — Reis Beyin tılsımlı

146

ilânından bir şey çıkmadı. Gazetelerle, onu suçlu bulmadığımı ve bulmayacağımı ilân ediyorum da yine görünmüyor.

İKİNCİ BAR KIZI — (Taşralı Müşteriye) Gelir. Bekle!

BİRİNCİ BAR KIZI — (Ortaya) Ne tuhaf dünya bu!... (Taşralı Müşteriye gösterir.) Bu, memleketine götürmek için, İstanbul'da kaybolan kızını arar; (Köylü Müşteriye gösterir.) Bu da, kızını iyi edip memleketine götürdükten sonra, İstanbul'da kaybolsun gibilerden, peşine takar, yine getirir, başı boş bırakır.

KÖYLÜ MÜŞTERİ — Reis Bey, kız ne isterse yap, demeğe getirmede mi?

İKİNCİ BAR KIZI — (Köylü Müşteriye) Böyle demeğe getirdi ama kızını traktörden düşürüp iyi ettikten sonra, yine getir, şehirde düşür, demeğe getirmede.

KÖYLÜ MÜŞTERİ — Ne yapayım?.. Tutturdu, ille bir iki hafta İstanbul, diye.. Keşke, İstanbul nedir, görmese bilmeseydi. ?

OTEL KÂTİBİ — (Köylü Müşteriye) Burada insanı, daha fena etmek için iyi ederler.

BİRİNCİ BAR KIZI — (Köylü Müşteriye) Nerede şimdi; ne yapıyor?

KÖYLÜ MÜŞTERİ — Sinema sinema geziyor!

BİRİNCİ BAR KIZI — Sabah sabah?...

KÖYLÜ MÜŞTERİ — Biraz dolaşayım, dedi.

İKİNCİ BAR KIZI — (Köylü Müşteriye) Niçin beraber gezmiyorsunuz?

KÖYLÜ MÜŞTERİ — Beni istemiyor!

İKİNCİ BAR KIZI — O saf, o masum tavırlı kız?..

147

TAŞRALI MÜŞTERİ — Merhametin ilk neticesi...

OTEL KÂTİBİ — Son neticesinde iş!...

TAŞRALI MÜŞTERİ — İnanamıyorum! Kafam almıyor!..

(Çıngırak.. Açılan kapıda, şık ve zarif, bir genç kız.. Kaçak kız... Eli kapıda... Taşralı Müşteri donar. Herkes ona döner.

TAŞRALI MÜŞTERİ içinde) Kızım!..

(Kaçak kıza, heyecan

(Kaçak kız hole ve oradakilere bir göz atıp dışarıya çıkar. Taşralı Müşteri kala kalmıştır.)

OTEL KÂTİBİ — (Taşralı Müşteriye) Koş arkasından. Buraya girmek istemedi!..

(Taşralı Müşteri koşarak kapıdan çıkar. Çıngırak.. Kapanan kapı.. Seyirciler birbirine döner. Otel Kâtibî teypi masadan kapıp gişeye götürür.)

BİRİNCİ BAR KIZI — (İkinci Bar Kızına) Benim, Reis Beyin bir sihirbaz olduğuna inanacağım geliyor.

İKİNCİ BAR KIZI — Sadece inanmış adam.. Onun için inandırıyor...

BİRİNCİ BAR KIZI — O kadar ki, neredeyse, beni köye gönderip hamur yuğurtacak..

İKİNCİ BAR KIZI — Kendisi de beraber gelsin; neresi olsa giderim. Ne iş olsa yaparım!

(Otel Kâtibî, teypi gişenin arkasına saklamış, dönmekte...)

148

OTEL KÂTİBİ — O hiçbir yere gidemez. Gazeteler, ajanslar, radyolar hep onunla meşgul.. Avrupa gazeteleri bile.. Duyduğuma göre, Avrupa'dan davetler geliyormuş.. Bakalım, baro ne yapacak. Dün toplantı halindelermiş..

BİRİNCİ BAR KIZI — (Otel Kâtibine) Ne olacak yani?.. Eski vazifesine mi dönecek?..

OTEL KÂTİBİ — Olamaz! Bir kere emekliye ayrıldı. Zaten kendisi kabul etmez. (Gözü giriş kapısının buzlu camında) Geliyor, gölgesinden tanıdım.

(Hepsi toplanır. Yüzler kapıya doğru.. Kapı açılır.. Çıngırak.. Reis Bey.. Kılığı düzgün.. Çıngırak.. Kapı kapanır.)

REİS BEY — (Ortaya) Sabahlar hayr olsun!..

İKİNCİ BAR KIZI — Hayırlı sabahlar, Reis

Bey!..

REİS BEY — (Ortaya) Kapının önünde, kızını arayan tüccarı, genç bir hanımla gördüm. Kızı mı?..

OTEL KÂTİBİ — Evet efendim! Biraz evvel geldi. İçeriye girmedi.

REİS BEY — (Ortaya) Adamın halini görseniz.. Kızı gökten düşmüş gibi... (Gişenin önündeki bir iskemleye çöker.) İnsan, sahip olduğu nimeti, tam elinden çıkarken anlıyor. Nemiz varsa her ân gittiğini ve yeniden geldiğini farzedip ona göre davranamaz mıyız?.. İflasımızı anlar, ağlamaktan başka çare bulamazdık. (İkinci Bar Kızına) Baban seni bekliyor, kızım!

İKİNCİ BAR KIZI — (Heyecanlı) Ne diyorsunuz Reis Bey; görüştünüz mü?

REİS BEY — Oradan geliyorum.

149

İKİNCİ BAR KIZI — Çok yorulmuş olacaksınız!

REİS BEY — Evinizin yokuşu biraz sert...

İKİNCİ BAR KIZI — Ya anlayışı?...

REİS BEY — Gayet yumuşak.. Baban, Reis Bey, bunu siz mi söylüyorsunuz, dedi. Evet, dedim. Gelsin, dedi.

BİRİNCİ BAR KIZI — (Reis Beye) Ben ne olacağım, Reis Bey?

İKİNCİ BAR KIZI — (Birinci Bar Kızına) Sen benim yanımda kalacaksın! Ailen dağıldı. Bakacak kimsen yok!

REİS BEY — (İkinci Bar Kızma) Ona acıyacak mısın?

İKİNCİ BAR KUZ — Elbette acıyacağım! Acımiyor muyum?

REİS BEY — Acımıyorsun! Acımak annelerin ilmi.. Birbirine acımanız ve acımayı öğretmeniz için, ikiniz de anne olmaya bakın! (Kızların hayretine bakıp coşar) Size, anne olmaya bakın diyorum, beni anlıyor musunuz?

İKİNCİ BAR KIZI — (Başı hafif önünde)

Evet, Reis Bey!

REİS BEY — (Köylü Müşteriye) Sen de kızımı al, köyüne dön! Yoksa, onu felçten kurtardığına pişman olabilirsin; bir polisle, mahalle karakoluna girerken gördüm onu.. Git, bak!..

(Köylü Müşteri hızla çıkıp gider. İki çingirak sesi...)

OTEL KÂTİBİ — (Reis Beye) Ne olmuş Reis Bey; kızın başına birşey mi gelmiş?

REİS BEY — Mühim değil.. Manzara karpos-talları kadar malûm şekil.. Biri onu sürüklemek
150

istemiş, o da bağırması..

OTEL KÂTİBİ — Reis Bey! Herkes sizden bir pay alıyor! Yedi senelik kapıcınıza göstereceğiniz yol?...

REİS BEY — Senin nasibin, kiremitlerinde

merhamet kumrularının dem çektiği, (İşaret eder) otel ismi verilen bu insanlık sergisinde gözcülük.... Daha ne istiyorsun. Gelene, geçene bak, düşün, ağla!...

OTEL KÂTİBİ — Ya siz Reis Bey? Beraber değil miyiz?

REİS BEY— (Ortaya) Değiliz galiba!.. Ben, ömrümün sonunda meczupların hayatına özeniyorum. Her köyün, kasabanın bir meczubu vardır ya; hanı, hamamı, pazarı gibi, o yere mahsus.. Böyle birşey olmak istiyorum. Meydanlarda trafik polislerinin yanma geçip, boynumda bir hafta, dikilmek istiyorum: İnsanlar, durun! Acımayı bilmeyen geçemez; (Otel Kâtibine) Beraber olabilir miyiz?

(Kapı açılır. Çingirak.. Yeldirmeli Kadın.. Kapı açık kalır. Karşısında Reis Beyi görür görmez, saldırırcasma üstüne yürür. Otel Kâtibi ve Bar kızları dikilirler.)

YELDİRMELİ KADIN — Reis Beyciğim, Reis

Beyciğim!

REİS BEY — Birşey mi var?

YELDİRMELİ KADIN — Oğlum kurtuldu! Biraz evvel.. Tahliye karan geldi!

REİS BEY — Çok sevindim!

YELDİRMELİ KADIN — Oğlum, gelinim, torunlarım eve gittiler. Ben doğru size koştum.

REİS BEY — Çok sevindim!

151

YELDİRMELİ KADIN — Gözünüzdeki yaştan belli. O para ile bir marangoz atölyesi açacak oğlum.. Tezgâhını kurar kurmaz ilk işini size yapmak istiyor. Ne isterseniz?

REİS BEY — Çok sevindim!

YELDİRMELİ KADIN — Bizi kırmayın! Boynunuzu bükmeyin!

REİS BEY — Bir kutu yapsın.. Erlerin, tahta, kırmızı vernikli bavullarından...

YELDİRMELİ KADIN — (Mahzun) Ne yapacaksınız onu?

REİS BEY — Çamaşırlarımı koyacağım! Artık bir yerde oturmak istemiyorum! Varılamaz bir sıra var gözümde.. Onu arıyacağım!..

YELDİRMELİ KADIN — Neresi orası?

REİS BEY — Ağlayanların vatanı..

(Açık kapıda Dadı.. Reis Bey ona bakarak irkilir, heybetle ayağa kalkar. Uzun bakışma.. Bar kızları, gözleri Dadıda, Reis Beyin karşısında ve merdivenin dönemeç tarafındaki sandalyalara ilişirler. Otel Kâtibi ve Yeldirmeli Kadın, ayaktalar.. Bakışma devam ediyor, çingirak.. Kapı kapanır. Dadı yaklaşır durur.)

REİS BEY — Ne haber, Dadı?

DADI — İzmit'ten geliyorum! Evi hazırladım!

REİS BEY — Artık ben yersiz, yurtsuz takı-mımandım. Zaten ömrüm boyunca bir evim olmadı...

DADI — Bundan sonra olur. Sana oğlumun odasını hazırladım.

152

REİS BEY — Gelemem, Dadı! Saadetin bu kadar büyüğünü kaldıramam! Bırak, tek kardeş, çocuk, dost sesi duymaz bir taş ocağında geçen ömrüm, yine orada tükensin!

DADI — Kardeşin olurdu, yemeğini pişirir, çamaşırlarını yıkardım. Seni hiç rahatsız etmeden bir gölge gibi girip çıkardım. Ağladığın zamanlar, ben de bir kenarda, sessizce sana uyardım.

REİS BEY — (Hiçkırıklarla patlar.) Altmış beş senenin ördüğü buz kozasından çıkıp güneşine kavuşabilmem için, oğlunu astırmam mı lâzımdı? (Durak) Bana sahiden acıyor musun, Dadı?

(Dadı cevap vermez.)

REİS BEY — Acıyorsan bırak çekeyim! Benim halimi değiştirmeye çalışmak, bana acıma-maktır! Bana acıyın, yani acımayın! Bana acımı-yarak acıyın!

DADI — Dinlenmeye, kendini bulmaya muhtaçsın! Benimle gel! Bu defa ben istiyorum!

REİS BEY — Kendimi bulmak mı?.. Oğlunu mezardan çıkarıp bir daha astırmam için mi?..

DADI — Evham içindesin! Seni İzmit'teki evin odasında, yatağına oturmuş, oğlum bekliyor. Bir de böyle farzet! Onu kırar mısın? Ona acımaz mısın?

REİS BEY — (Deli gibi) O beni bağışlar mı? Bana acır mı oğlun?.. Ne biliyorsun?..

(Yıkılıcak gibi açılan kapı.. Çılgılık basan çingirak.. Hızla giren Kaatil. Koşarak Reis Beyin yanına gelir, bileğine yapışır. Kapı

153

açık kalmıştır.)

KAATİL — Yürü, baba gideceğiz!

-REİS BEY — Nereye?

KAATİL — Hapishaneye!

(Sükût... Durak.. Reis bileği Kaatilin elinde...)

OTEL KÂTİBİ — (Kaatile) Söylesenize ne olduğunu! Reis Bey bekliyor!..

KAATİL — (Bileğini bırakarak Reis Beye) Mahkûmlar ayaklandı! Âdem Baba korkusundan öldü! Ölüsünü avludaki ping - pong masasının, hani şu idamda kullanılan masanın üstüne uzatıp, merhamet, merhamet diye bağıyorlar. Reis Bey gelsin, derdimizden o anlar, diyorlar. Bir merhamet lâfı çıkıyor ağızlarından; bir Reis Bey, narası.. Jandarma havaya ateş edip duruyor. Savcı orada.. Beni ziyaret yerinde gördü, seni alıp getirmemi söyledi. Koş, zavallılara anlat! Bu ayaklanmaya sebep senmişsin!

REİS BEY — Zorla istenir, alınır mı merhamet? Aldıkları merhamet mi olur? Gidi, merhamet dâvası!.. Sana da mı acııyorlar? Sen de mi bana acı mıyorsun? (Durak) Demek sebep benmi-şim?

KAATİL — Gidelim Baba, biz onlara acıyalım?

REİS BEY — Haydi oğlum, gidelim!..

(Açık kapıdan giren bir sürü insan.. Önde, Baro Reisi birinci Avukat, arkasında İkinci Avukat... Daha arkada iki baro âzası.. Gazete fotoğrafçıları... Çingirak.. Kapı kapanır...)

154

Birinci Avukatın elinde, ince, uzun bir paket.. Ayaktakiler açılarak gelenlere yol verir. Bar kızları kalkıp, yan yan merdiven tarafına geçerler. Birinci Avukat, elinde paket, Reis Beye yaklaşır. Gazete fotoğrafçıları sağ ve sol taraflarda mevzi almışlardır. Kalabalık, Reis Beyle kapı arasında ince bir yol bırakacak şekilde sıralı... Dadı ve Kaatil, arkaları vitrine doğru, cephede ve ön sırada... Birinci Avukat elindeki paketi açıp, meydana ince uzun bir mahfaza çıkarır.)

BİRİNCİ AVUKAT — (Reis Beye, hitap edâ-siyle) Muhterem Reisim! Adalet anlayışına, fikirlerinize ve hayatınızla getirdiğiniz yeni mana, memleketimizden başlayarak, dünya çapında bir hâdis olmuş. İnsanlığa baş döndürücü bir yükseklik getirdiniz! Bu hâdiseyi değerlendirmek borcunu yüklenen baromuz, günlerdir süren mü-zarekeler ve münakaşalar sonunda sizi fahrî Başkanlığa seçmiş bulunuyor. (Elindeki mahfazayı açıp içinden madenî, dala benzer birşey çıkar.) Bir kitap üzerinde defne dalı şeklinde, adaletle merhanetin sarmaş dolaş ahengini belirten bu altından sembolü de dâvanıza ve muzaffer çilenize bir karşılık üzere takdim ediyorum. Baro

Başkanı, aynı zamanda avukatınız ve dostunuz olarak, bu vazifeden, mesleğimin en büyük şerefini duyduğumu bildiririm!

(İşleyen flâşlar.. Reis Bey, başı yukarıda, hissiz, kıpırdamıyor. Birinci Avukat, altın sembolü, muhafazasız olarak Reis Bey'e uzatır. Reis Bey, donuk bir hareketle onu alır. Mahfaza Birinci Avukatın elinde...)

155

REİS BEY — (Birinci Avukata) Muhterem efendim! Ben bir zaferin değil, bir bozgunun temsilcisiyim! Eğer bir yükseklik gösterdimse, bu çıkış hissi veren bir inişten geliyor. Uçurum dibinde biten bozgun!... Uçurumlar dağ, dağlar uçurum olmalı ki, ben kahraman olabileyim.. Böyle bir zafer armağınının lâyıık değilim ben... Onu alamam!... Sonra inişimi, inişimde bulduğumu kaybederim. Beni affediniz! Ararsanız, lâyıık olanını da bulursunuz...

BİRİNCİ AVUKAT — Onun kime lâyıık olduğunuzu tesbit iktidarı da, bizden ziyade sizde.. Biz, sizin örnekleştirdiğiniz mânaya veriyoruz bu armağanı... Eğer sizden başka bir lâyıık olanı var-sı siz bulunuz! O her türlü sizin...

(Uzun durak... İşleyen flâşlar.. Reis Bey, e-linde altından kitap ve dal, öylece kalmış... Gözleri aranıyor. Vitrin tarafındaki ön sırada Kaatil; görür.)

REİS BEY — Kaatil, oğlum!

KAATİL — Efendim, baba?

REİS BEY — (Elindeki dalı uzatarak) Al, bu sana yakışır!

KAATİL — Hiç alabilir miyim? Nasıl olur?...

REİS BEY — Hani sen benim hiçbir sözüme karşı gelmezdin?

KAATİL — (Ağlar gibi) Bu öylesi mi?

REİS BEY— (Birinci Avukata Kaatili gösterir.) Onun yolu, benimkinin aksine, aşağıdan yukarıya doğru,... O benim aksime, merhamet dâvasının lâfazanı değil, kendisi!.. (Kaatile döner, elindeki dalı uzatır.) Sana yakışır al!

156

(Kaatil, hayret içinde, korka korka dalı alır. Herkes çarpılmış... Çıt yok...)

REİS BEY — (Dadıya) Gelemiyorum, Dadı!... Göz yaşlarım kurur diye korkuyorum! İndiğim kuyunun dibinde yaşamak istiyorum! Arada bir, kuyunun ağzına gelip bana seslensen daha ne isterim!..

(Durak.. Dadı ağlar. Reis Bey bakar.)

REİS BEY — (Birden kaatile dönerek) Haydi evlâdım, merhamet isteyenleri susturmaya gidelim! Sonra bir kenara çekilip, biz de susar.... Yalnız ağlarız!

(Reis Bey yürür, önündekiler yolu genişletir. Elinde altın sembol, Kaatil arkasında.... Herkes yüzünü kapıya dönmüş... Açılan kapı.. Çıngırak... Kapı açık... Kaatil de çıkar... Kapanan kapı.... Çıngırak...)

PERDE

(1960)

157

NÂMI DİĞER PARMAKSIZ SALİH

ŞAHISLAR

HADDEHANELİ SALİH
YUSUF
MACİDE
FABRİKATÖR ALİ
SEMRA
NACİ BEYEFENDİ
SÜLÜN AHMET
ŞANJÖR İSMAİL
PRENS SAFA
ANTİKACI İHSAN
DOKTOR H AYREDDİN
İŞÇİ MARKO
YABANCI KRUPYE
GÖBEKLİ VE KELLİ FELLİ ADAM
ÇIPLAK KAFALI PUROLU TİP
MADMAZELFOFO
TELLÂL NIKO
TÜTÜNCÜ EMİN
GÜZEL KARABET
KÖMÜR SAÇLI VE GÜLER YÜZLÜ KADIN
FİŞ MEMURU KAPICI
FRAKLILAR — SMOKİNLİLER — KOYU ELBİSELER — TUVALETLİLER

BU PİYES İSTANBUL ŞEHİR TİYATROSUNUN 1948 -1949 " MEVSİMİNDE TEMSİL EDİLMİŞTİR.

BİRİNCİ PERDE

[Beyoğlu'nun iç mahallelerinde eski ve kagir bir evin ilk katında büyücek bir sofa. Karşıda ve ortada, sofanın merdivenlere açılan camlı kapısı. Kapının camları buzlu. Camlı kapının sağında ve solunda, ortalama, birer kapı. Sol yanda ve ortada, üçüncü bir kapı. Sağda üzerlerinde iki siyah battaniye asılmış iki pencere. Sofanın tam ortasında yeşil çuha örtülü, büyük ve beyzi bir masa. Masanın etrafında, ortasındaki başka, öbürleri aynı tipte olmak üzere 13 iskemle. Sağdaki pencerelerin önünde, beyaz patiska örtülü uzunca bir kerevet. Camlı kapı ile solundaki kapı arasında, pis ve harap bir konsol ve üzerinde dökük yaldızlı, küflü bir ayna. Aynada eski zaman kılıklı, hasır şapkalı, pala bıyıklı gümüş bastonlu erkekler ve korseli, yelpazeli uzun etekli kokanalar ibaret aile fotoğrafları, aşk kartpostalları, yürek resimleri vesaire... Konsolun üstünde, rakkaslı, eski bir saat.. Duvarlarda, kara kalemle ve gayet acemice büyütülmüş, konsoldaki resimler cinsinden aile fotoğrafları...]

(Heddehaneli Salih ve Naci Beyefendi, yüzleri bize doğru, masanın arkasında ve yan-yana, masanın ortasındaki boş sobaya bakıyorlar. Yaşlı bir züppe kılığındaki Naci Beyefendi, eğilip bir iskemleye abanır. Masayı, tavana asılı ve etrafı huni şeklinde siyah bir kâğıtla sarılı, büyük bir ampul aydınlatıyor.

Masanın üstünde ve bir kenarında, marpu-çu yılankavi yeşil çuhada kıvrılan bir nargile... Camlı kapının arkasında da keskin bir ışık.. Naci Beyefendi, iskemleye abanmış vaziyette, başını Salih'e çevirir.)

SALİH — Bana Haddehaneli Salih derler, nam-ı diğer Parmaksız Salih... Bizim sözümüz sözdür!

NACİ — Öyle Salih Bey amma, söz başka, iş başka...

SALİH — Bizim sözümüz işin sözü... Başka lâf bilmeyiz ki, biz....

NACİ — (Abandığı iskemleden elini sobaya doğru uzatır.) Gel de şu kutuyu, kimse görmeden, yahut şüphelenmeden masadan kaldır; sonra yine o diye tıpatıp benzeri bir kutuyu masaya koy!

SALİH — Bu iş ya göre göre olur, yahut kimse görmeden... Göre göre olanı (arkasındaki camlı kapıyı göstererek) dışarda bir gürültü çıkartıp polis geliyor şüphesini verdikten sonra (Söylediklerini aynıyle tatbik ederek anlatır) kutuyu kapmak ve konsolun çekmecesine atmakla olur. (Salih kutuyu kapmış, konsolun hızla açtığı ikinci çekmecesine atmış ve çekmeceyi sürüp Naci Beyefendiye dönmüştür.) Bir de bakarsınız ki, dışardaki gürültü, bir takım sulu ve sarhoş müşterilerin patırtısından başka bir şey değilmiş... (Yine tariflerini tatbik eder.) Hemen çekmeceyi açar, kutuyu çıkarır, sırası gelenin önüne koyarsanız. (Masaya koyduğu kutuyu gösterir.) Fakat bu, artık eskisi değildir. Eskisi, konsolun gözündeki delikten üçüncü göze atılmıştır. İkinci çekmecenin kenarında bekliyen, bu öbürünün tıpatıp aynı kutu da,

164

içindeki düzme kâğıtlarla, yine o diye müşterinin önüne gelmiştir. Nasıl?

NACİ — Mükemmel, amma?

SALİH — Hemen o saniyede konsolun çekmecesini açıp baksalar da birşey anlayamazlar. Kutuyu oraya saklıyan el, çekmecenin dibindeki deliği, tahtasını çabucak yerine sürerek kapatır. O-rada eskisi diye herkesin yutacağı yeni kutudan başka hiç bir şey kalmaz.

NACİ — Çok beğendim amma...

SALİH — Dahası var.. Kutudaki kâğıtlar, evvelden ve rahat rahat tertiplendiği için, bütün desteye istediğiniz şekli verebilirsiniz. Evvelâ dört beş el kâğıtları tomban olarak düzenler ve pas vereceğiniz adama tam o kadar el kala yeni kutuyu meydana çıkarırsınız. Yeni kutu meydana çıkınca başlar o adam banko etmeğe... Kendisine kadar herkesi düşürür. El kendisine gelince de sekiz dokuz el geçer, dünyayı kazanır, kimse de şüphelenmez.

NACİ — Dedim ya, fevkalâde, amma biz bunu tatbik edemeyiz.

SALİH — Neden?

NACİ — Bizim kulüpte herhangi bir korku yoktur ki, kutuyu kaldırmak için bir vesile icat edelim. Böyle bir sebep ancak (eliyle etrafı gösterir) böyle tripolarda makbuldür. Bizim aramızda^ hep büyük, nüfuzlu insanlar var.

SALİH — Tripo deyip hor görmeyin bizi! Bize de, en ipsiz sapsız adamların yanında, en itibarlı, şerefli insanlar gelir. Kumar bu, bilmez misiniz, doktoru ve ilâcı olmıyan hastalık...

NACİ — Öyle, öyle!... Hani şu kimse görmeden kutuyu değiştirmek nasıl oluyor?

165

SALİH — Pek sağlam bir yol değil o.. Bir elektirik arızası uydurup cereyanı kesmek, peşinden, bir iki saniye içinde, kutuyu değiştirip yenisini koymak... Amma bundan çok kişi uyuz olur.

NACİ — (Hayretle) Uyuz olur ne demek?

SALİH — (Gülümser) Yani şüphelenir (Kollarını giymeden omuzlarına attığı ceketini düzelterek) Afedersiniz, malûm ya, biz efendi ile it arası insanlarız. Çoktandır, ipsiz sapsızlarla düşse kalka onların dilini kapmışım.

NACİ — Bana ikinci şekil daha uygun görünüyor. İnsan bunun için, belli başlı saatte, şehrin o mıntıkaya ait cereyanını bile kestirebilir. (Eliyle para sayar gibi yapar.) Bundan haber verin! Küçücük bir ustabaşmm işi... Üç beş saniye elektrikler kesilmiş, ne çıkar?

SALİH — Birşey çıkmaz amma, kurnazlar bu

dolmayı çabucak yutmaz.

NACİ — Yok efendim; kutu bir kere değişince üstünde kibrit yakıp onu gösterir, böylece bir kat daha emniyet davet ederiz. Sonra da bütün şehirde elektrik kesildi diye şüphe ihtimalini büsbütün ortadan kaldırırız. Enfes, enfes! Ne Krupye-nin palamut yerleştirmesi, ne de başka birşey...

En güzeli, bu!

SALİH — Mademki işler içinde en kolayını beğendiniz, öyleyse bizim Krupye Sülün Ahmede ihtiyacınız kalmaz.

NACİ — Yok, yok, o yine gelsin.... Vaziyeti idare etsin, ikinci kutuyu gündüzden o tertiplesin, elektrikler sönünce o değiştirsin, yenisini koysun... Krupyeliği o zaman başkası yapar. Kutu değişir değişmez Sülün Ahmet parolayı verir, ben de hemen çakmağımı yakıp kutunun yerli yerinde

166

durduğunu herkese gösteririm.

SALİH — Hayır, çakmağı siz yakmayın! Kazandıracığınız adama üç adam mesafede oturacak bir kafa vardır herhalde elinizde!

NACİ — Kafa da nesi?

SALİH — Düzenbazın hesabına oyun oynayan sahte kumarbaz... Oyuncu gibi görünüp böyle hileleri kolaylaştıran beyefendi.

NACİ — Tabii var böyle bir adamımız...

SALİH — İşte, kutu tam onun önüne gelince lâmbalar sönsün... Kutunun değiştiğine dair parolayı alır almaz çakmağı o yaksm\ hemen kutuya sarılsın, kutunun emniyette olduğunu belli etsin.. Zaten el verir vermez o adam parasını kaybedeceği için kimsenin hatırına birşey gelmiyebilir.

NACİ — Enfes, enfes!... Palamut işini aklım almamıştı. Bu enfes! Herkesin gözü Krupyenin ellerine bakarken desteye bir palamut nasıl yapıştırılır?

SALİH — En sağlamı palamuttur amma, yine

siz bilirsiniz. Eğer sizin Beyefendileriniz bunu yerse, hiç mesele yok, o zaman en iyisi bu!.. Sülün Ahmet'e bile ihtiyaç yok ya, istiyorsunuz madem, gelsin.. Yakışıklı, kibar tavırlı, kurnaz çocuktur doğrusu.. Onbeş yaşmdanberi adamım... Yüzünüzü kara çıkarmaz.

NACİ — Evet, evet gelsin... Hisseniz, daima palamut içindeki kadar dolgundur. (Beş parmağını açar.) Tam beş tane binlik!...

(Cephe nin sağ yanındaki kapı açılır, Mad-mazel Fofu girer. Elinde, bir tepsinin ortasında bir kadeh likör...) NACİ — (Madmazel Fofu'ya bir göz attıktan

167

sonra Salih'e bakarak devam eder.) Elverir ki, iş yerine gelsin, biz de sır saklamayı bilelim...

SALİH — Sır saklamak bizim sanatımız... (î-lerliyen Madmazel Fofu'ya) Nasıl Madmazel, bizim ağzımızdan sır kaçır mı?

(Altmışlık, kokona tipli, müstekreh denecek derecede çirkin Madmazel Fofu, kırtarak başını sağa ve sola sallar ve Salih'in sözüne karşı böyle bir ihtimali poretesto eder.)

NACİ — (Madmazel Fofu'ya) Aman, zahmet ettiniz, ben hiç likör sevmem, zahmete lüzum yok, hemen gidiyorum.

(Naci, telâşlı madmazel Fofu'dan ve muhitten tiksini miş bir hareketle iskemlelerden birindeki şapkasını ve eldivenlerini alır. Madmazel Fofu, elinde likör tepsisi, olduğu yerde kalmıştır.)

NACİ — (Salih'e) Allahaismarladık! Malûm günü unutmayınız! Sülün Ahmet'i göndereceğiniz saat de malûm.. O gün üstüne başına çok dikkat etsin ve herkese gayet hürmetkar davransın.. Aman, argo kelimeler istemem. Siz ona icabeden talimatı verirsiniz. Allahaismarladık!

SALİH — (Gülümseyerek Naci'ye) Güle güle, güle güle...

(Naci Beyefendi çıkar. Camlı kapı kapanır kapanmaz, sol yanındaki kapı açılır: Üst baş karışık, Semra.. Salih Semra'ya şaşkın gözlerle bakar.)

SEMRA — Of, kart züppe nihayet gidebildi!

SALİH — Sen burada miydin? Madmazelin gündüz işi daha paydos olmadı mı?

SEMRA — Saat daha 10... Hiç senin buraya 11 den evvel geldiğin var mıydı? Gündüz işi burada 10'a kadar sürer. Bilmiyor musun?

SALİH — (Madmazel Fof'o'ya döner.) Yoksa başka kızlar da var mı evde?

(Madmazel Fof'o başıyla menfi işaret verir. Semra ilerler.)

SEMRA — (Salih'e) Merak etme, kimsecikler yok. Bizimki dokuza kaldı. Ben daha giyinip fırlı-yamadan sen geldin; yanında da Akdeniz Yat Kulübü müdürü ve murahhas âza Naci Beyefendi. Neydi onunla böyle sıkı fıkı baş başa vermen, gizli plânlar kuracak تنها köşelere çekilmen?... Patladım doğrusu.. Eğer herif beni kulüpten tanı-masaydı basıp geçecektim önünüzden.

SALİH — Konuştuklarımızı duydun mu?

SEMRA — Hiçbir şeyin farkında değilim, merak etme! (Tatlılaştır) Sorsam söyler misin?

SALİH — Söylemem! (Madmazel Fof'o'ya) Ver şu likörü de içsin deli kız!

(Madmazel Fof'o yürüyüp likörü Semra'ya verir. Semra bir dikişte çeker)

SALİH — (Gözleri Semra'nın hareketlerinde) Demek gündüz bu iş, gece de kumar, ha? Gündüz tanımadığın erkeklere sarıl, gece de tanımadığın kartlara.. Ne âlâ!

SEMRA — (Gözlerini faltaşu gibi açan sahte bir öfkeyle) Beğenmedin mi yoksa?... Sen benim İstanbul'un en yüksek sosyetesine girip çıktığımı bilmiyor musun? En büyük kulüplerde âza değil miyim ben? Arada bir Madmazel Fof'o'nun gündüzleri

169

bir odasını kirahyoruz diye kıymetten mi düşüyoruz? Sen her gece onun bütün evini kirahıyorsun ya!

SALİH — (Güler) Doğru! Doğru söze ne denir?

SEMRA — (Daima öfkeli) Amma sen, başka bir maksatla bitirimcilik yapmak için kirahıyormuşsun, bana ne? Hem ben senin bataktanenin en iyi müşterilerinden değil miyim? Gündüz kazan akşam Parmaksız Salih'e toka et! Sonra da onun tenkitlerini dinle! Şimdi ağlarım ha! (Sesi değişir) Ben de senden bu gece için bir parça kredi açmanı bekliyordum. Bugün biraz yolsuzum.

SALİH — Ha, şöyle yola gel! Kumarbazlar; bütün çakalları, enayileri, acıbademleri, nanemol-lalariyle şimdi hep birden düşerler. İstersen kal, onları bekle! Bir ellilik oynayabilirsin benden.

SEMRA — (Gözleri hayranlıkla Salih'de) Bana bak, Haddehaneli! Hani şöyle böyle elli beşine geliyorsun amma, her halinle erkeksin vesselam.... Benim yaşımda bir kız sana âşık olsa hiç şaşmam.

SALİH — Ellilikten bir kuruş ileriye paso!

SEMRA — (Yine öfkeli) Vay; bunu, vereceğin uğursuz ellilik için mi söyledim sandın? Tuh, senin gibi çakal geçinen enayilerin suratına! Siz, bütün erkekler, efendisi, külhanbeyi, kadından ne anlarsınız? (Madmazel Fof'o'ya) Gel benim Mad-mazelim, odaya geçelim de hem ben hazırlanayım, hem de seninle kumarbazlar gelinceye kadar bir pasyans açalım... (Madmazel Fof'o'nun koluna girip onu sol yandaki açık kapıya doğru çekerken Salih'e) Bak, ben bir gün senden nasıl intikam alacağım!... Sen artık moruk sayılırsın, geç! Şu, oğlun, 22 senedir görmediğin, kaybettiğin oğ-

170

lun bir elime geçse de onu baştan çıkarsam.. Her

halde senin gençliğine benzer.

(Salih bu sözlere karşı kaskatı kesilir. Semra ve Madmazel Fof'o, kol kola, karşılıklı kırıtarak yürürler. Salih dehşetler içinde...)

SEMRA — (Yürürken Madmazel Fof'o'ya) Madmazelciğim.. Beni, herkesle böyle argo konuşan bir serseri zannetme sakın! Ben her muhitin diline uymayı bilirim. En yüksek sosyetelerde konuşmamı bir dinleseniz... Değil mi efendim?

(Semra ve Madmazel Fof'o sol yandaki açık kapıdan girip kaybolurlar. Kapı tekrar kapanır. Salih hep o vaziyette.. Birdenbire tam 10'u gösteren saattan, su şırıltısı gibi, boğuk boğuk seslerle bir eski zaman havası gelir. Salih masaya çöker, elinde nargilenin mar-pucu, gayet hassas ve dalgın, bu havayı dinler. Camlı kapı açılır: Sülün Ahmet, Şanjör İsmail.. Salih o tarafa bakmaz: Sülün Ahmet, dalgın duran Salih'e merakla yaklaşıp.)

SÜLÜN AHMET — Merhaba patron! Bu akşam erken başlıyoruz!

SALİH — (Nargilesini fokurdatarak) İyi!

SÜLÜN AHMET — Şanjör İsmail'le hemen geldik. Müşteriler yolda.... Hasta Kumarbaz da geliyor. Yanında, galiba çok yüklü bir adam...

SALİH — İyi, iyi!

SÜLÜN AHMET — Ne o, patron? Pek dalgınsın bu akşam... Bir düşündüğün mü var?

SALİH — (Kendi kendine söyler gibi) 22 senedir yüzünü görme, 17 senedir ara, izine rasgelme; 171

ne olacak bu işin sonu?

ŞANJÖR İSMAİL — (Sülün Ahmet'e) Oğlunu düşünüyor! (Salih'e) Durup dururken yine kim pirelendirdi seni, patron?

SALİH — (Sol yandaki kapıyı gösterir.) İçerideki kaltak.. Semra mıdır, nedir işte o.... Canım bunların hepsi bahane.. Çocuk, bir kazık gibi ciğerlerime kakılı... İçimden çıktığı mı var ki?...

SÜLÜN AHMET — Bir gün, Patron ummadığın yerde, ummadığın saatte karşına çıkıverir. Hiç merak etme!

SALİH — (Başını Sülün Ahmet'e çevirir.) Sülün Ahmet, oğlum! Madmazel Fofonun odasına gidelim. Oyuncular gelinceye kadar bir iş konuşacağız. (Ayağa kalkar.) Çok ince bir iş... Bir yerde bir adam kesecekler, kasaplığını bİ7 yapacağız. (Şanjör İsmail'e) Sen de hazırlan, gereileri idare et!

ŞANJÖR İSMAİL — Başüstüne patron!

SALİH — (Sülün Ahmet'e) Gel!

(Salih Sülün Ahmet'i omuzundan kavrayarak cephenin sağ yanındaki kapıya doğru yürür. İkisi birden girerler. Onlar içeriye doğru yürürken, İsmail cebinden çıkardığı bir anahtarla konsolun birinci çekmecesini açar. İçimden iki avuç dolusu bir sürü fiş çıkarıp masanın üstüne döker. Sonra tekrar açık çekmecenin yanına gelir, geride kalan birkaç fişi de alıp masaya atar. İsmail'in elinde yine çekmecedan aldığı siyah bir torba vardır. Yanyana dikilmiş üç cep şeklinde ve iki tarafı uçkurulu, siyah bir torba.. İsmail bu torbayı, cepleri önüne gelecek şekilde beline

172

bağlayıp, üç çeşitli fişleri ait olduğu cebe yerleştirmeye başlar. Orta yerdeki kapının buzlu camları üzerinde, simsiyah ve başı açık bir insan gölgesi. . Kapı hususi bir tarzda vurulur.)

ŞANJÖR İSMAİL - (Başını kapıya çevirmeden) Ne var Eşref Ağabey?

EŞREF AĞABEYİN SESİ- Geliyorlar yavaş yavaş...

ŞANJÖR İSMAİL - Gelsinler.

(Gölge camlardan silinir. Şanjör İsmail hemen masadan nargileyi kaldırıp bir köşeye atar. Konsolun birinci çekmecesinden bir evrak sepeti içinde birşeyler çıkarıp masaya koyar: Sepet, ambalajları açılmamış altı deste yeni kâğıt, küçük ganyot kutusu... İsmail bunları krupye mevkiinde boş sabo ile yanyana tanzim eder. Hareketleri fevkalâde süratli... Camlı kapı açılır: Elinde bir paket, Prens Safa...)

ŞANJÖR İSMAİL - (Kapıyı kapatan Prens , Safa'ya) Vay, Prens'im, buyursunlar!

PRENS SAFA - (Gayet azametli) Mahsus müşterilerden evvel geldim. Seninle biraz işim var.

ŞANJÖR İSMAİL - Ayna gibiyim desene... Yine mangiz değil mi?

PRENS SAFA - (Elindeki paketi masaya bırakır.) Bırak şimdi maskaralığı! (Ceketinin iç cebinden çıkararak) İşte sana bir tabaka, bir stilo... (Pantolonunun sağ cebinden çıkararak) Bir kutu lüks Amerikan sigarası... (Masadaki paketi uzatır.) Bir de Skoç viskisi... Bunların hepsine birden ne verirsin?

173

ŞANJÖR İSMAİL - Tabaka ile stilo malûm; senden fazla bizim malımız... Beşerden on lira... Sigaralar bediyen olsun... Viski eğer sahici ise, haydi 20 lira da ona diyelim...

PRENS SAFA - Zalim tefeci! 100 liralık viskiye 20 lira, ha! Dilediğin bara götür, 60, 70 lira al!

ŞANJÖR İSMAİL - Bizim piyasamız, bu... Şimdi 30 askeri alır, oyununu oynarsın. Kazandın, ne âlâ! 40 lira verir mallarını geri alırsın. Olmadı, yarın öğleye kadar 40 lira getir, yine al mallarını geriye!

PRENS SAFA - Ver parayı hain, ver! Çabuk ver, kimse gelmeden.

ŞANJÖR İSMAİL - Dur bakalım, Prens! Şu viskiyi bir görelim. (Paketi çekip kâğıdını yırtarak bakar.) Mükemmel, sahiden Skoç... Tıpası da açılmamış. Herhalde içi çay dolu değil. Bilirsin ki kül yutmayı sevmem. Al bakalım şu 30 lirayı!

(Şanjör İsmail, belindeki torbadan, bir yirmi beşlik, bir de beşlik fiş çıkarıp Prens Safa'nın önüne atar. Prens Safa paraları şimşek gibi kapar, cebine indirir.)

PRENS SAFA - İki gece evvel Akdeniz Yat Kulübünde olanları duydun mu?

İSMAİL - (Torhasındaki fişleri sayarak)Yoo-oo\..

PRENS SAFA- Tam 18000 lira ganyot... 2000, 3000, 5000, banko! Bizim zavallı Hasta Kumarbaz 7000 kaybetmesin mi? Bir mensucat fabrikatörü ' "14000 aldı.

174

ŞANJÖR İSMAİL — (Daima fişleri y Kim bu Hasta Kumarbaz dedikleri çocuk? Nerede buluyor bu parayı? İşi gücü ne?

PRENS SAFA — Esrar... Ne ismi belli, ne ^ismi.. Yalnız para dağıtıyor, işte o kadar.

ŞANJÖR İSMAİL — (Sağ elindeki fişleri hc,. vadan akıtarak sol eline geçirir.) Bu akşam bizj de.. Yanında da çok yüklü bir adam varmış...

(Soldaki kapı açılır, giyinmiş ve taran/niş Semra görünür.)

PRENS SAFA — Semracığım, burada miydin?..

SEMRA — Yine mi sen, Prens hazretleri?

PRENS SAFA — Beğenmedin zahir... İki gece evvel Akdeniz Yat kulübünde şan verdik.

ŞANJÖR İSMAİL — Kuzum, Semra abla, nasıl alıyorlar böyle adamları kulübe?

SEMRA — (Masaya doğru yürür) Herif baş belâsı... Meteliği yok, ötekinden berikinden işleye işleye öyle bir sermaye devşiriyor ki, oyun Kıyamete kadar sürse parası bitmez. Tanısın tanımasın herkes babasının uşağı, her yer babasının evi. Gözü bu kadar pek bir adamla rezalet çıkarmayı kim ister?

PRENS SAFA — Semra, dikkat, ileriye gidiyorsun!

SEMRA — (Şanjör İsmail'e) Kulüpte bizim Hasta Kumarbazdan, ona birkaç kere burda rast-geldi diye tam 300 lira istedi. Adamcağız da binlerce lira kaybederken bu parayı verdi.

ŞANJÖR İSMAİL — Öğrenebildin mi bu çocuğu? Kulüpte âza mıymış?

SEMRA — Öğrenemedim. Aza değilmiş...Âza-

175

dan bir fabrikatörün misafiri olarak geliyormuş. İşin tuhafı, bütün parasını bu fabrikatöre kaybetti. (Doğrulur, başkalaşır) Ben size birşey söyliyeyim mi çocuklar, ben bitiyorum Hasta Kumarbaza! Çocuk, harika!... (Bir an sessizlik, Şanjör İsmail'e döner) Şanjör, ver şu cebindeki zarları da Prensle bir barbut atalım.

ŞANJÖR İSMAİL — Burada zar yasak. Had-dehaneli Salih'in evinde barbut oynanır mı? Adam bu yüzden parmağını kaybetti.

(Camlı kapıda gölgeler... Kapı açılır: Yusuf arkasında fabrikatör Ali... Semra, Yusuf'la fabrikatör Ali'yi görünce keskin bir hayret edâsıyla sarsılır. Kapıdan sıra ile bir sürü-kumarbaz girer: Tellâl Niko, Tütüncü Emin, Doktor Hayrettin, Güzel Karabet, Antikacı İhsan, İşçi Marko.... Yusuf ve fabrikatör Ali, masanın sağ kenarından dolaşarak en ön plâna gelirler, masaya uzakta ve ayakta olup bitenleri seyre koyulurlar. Prens Safa ile Yusuf uzaktan selâmlaşırlar.)

SEMRA — (Yanındaki Prens Safa'nın kulağına doğru) Hasta Kumarbazın yanındaki, mahut mensucat fabrikatörü değil mi?

PRENS SAFA — (Gözü hep Yusuf'la fabrikatörde. Semra'ya bakmadan ve belli etmeden) Ta kendisi.. Belli etme.

(Gelenler arasında, Yusuf la Ali'den başka herkeste bir kaynaşma.. Krupyenin sc^na bir iskemle farkla Prens Safa oturur. Yanında Tütüncü Emin, onun yanında Doktor Hayrettin ve onun yanında Tellâl Niko, Semra Krupyenin gerisinden dik dik Yusuf a

176

bakmakta... Krupyenin solunda sırasıyla İşçi Marko, bir boş sandalya farkıyla Antikacı İhsan, Güzel Karabet ve en sonra yavaş adımlarla ilerliyerek Semra oturur. Şanjör İsmail gidip gelmekte ve müşterilerin oturmasını kolaylaştırmaktadır. Soldaki kapı açılır. Madmazel Fofu, daima sırtı, hiçbir tarafa bakmadan ve kimseye selâm vermeden dosdoğru Krupyenin sağındaki boş iskemleye yerleşir. O anda cephenin sağındaki kapı açılır. Haddehaneli Salih ve arkasından Sülün Ahmet görünürler. Haddehaneli Salih, fabrikatör Ali ile Yusuf a doğru ilerler. Sülün Ahmet hızla Krupyenin yerine geçip oturur. Kumarbazların oturuş şekli, beyzl masanın sağ ve sollu iki kavsini kaplı-yacak tarzdadır ve masanın ön kısmı iki boş iskemleyle beraber, açıktır.)

SÜLÜN AHMET — (Açılmamış kâğıt destelerini sağlı ve sollu müşterilere fırlatarak) Buyurun Beyler, kâğıtları açalım! (Müşterilerden birkaçı yeni desteleri açarken, Salih Yusuf un yanına gelir, birbirlerinin elini sıkırlar. Masada kâğıtları hazırlama faaliyeti. Müşteriler şanjör İsmail'e pura uzatarak fiş almaktadırlar. Semra yerinden kalkıp Şanjörün kulağına bir şeyler söyler. Şanjör başıyla bir tasdik işareti çakar ve torbasından Semra'ya iki yirmilik fiş verir.)

YUSUF — (Salih'e) Size, Akdeniz Yat Kulübü âzasından fabrikatör Ali Beyi getirdim. Kumarın her şeklini görmeye pek meraklıdır. (Fabrikatör Ali'ye) Size de takdim edeyim: İstanbul'un kumar şahı meşhur Haddehaneli Salih Bey...

SALİH — Nam-ı diğer Parmaksız Salih.

ALİ- Niçin Parmaksız Salih?

SALİH- (Şehadet parmağı kesik olan sağ elini gösterir) Bir zamanlar zar tutmayı öğrenmiştik. Binlerce, onbinlerce lira kazandık. Bir gün bir dolama çıktı parmağımızda...Geçti amma, parmağımıza tuhaf bir şey oldu. Artık bir daha zar tutamadık. Bütün paramızı kaybettik. Biz vurduk satırı üstüne. Yara kangrene çevirdi, kestiler.

YUSUF- İlk defa öğreniyorum, müthiş !

SALİH- (Gözleri parmaksız elinde) bakın siz, Yaradan'ın işine. Sen misin zar tutan, ara güvenen, bir sivilceyle parmağından o hüneri alayım da gör. Yarın öldüğü zaman, Haddehaneli Salih'in cenazesini kumarbazlar kaldıracak. İneyle...

ALİ- İyi amma siz, hem kumarhane işletiyor, hem de kumar hakkında iyi propaganda yapmıyorsunuz !

SALİH- Aman efendim, bunları bilmeyene kumarbaz mı denir ? kumarbaz, vücudunu çeken bataklığı herkesten iyi bilir, amma yine batır. Mahkumdur. Bile bile lades !

YUSUF_ Çok doğru söylüyor. Salih Bey mert adamdır. Onun tabiriyle söyleyeyim, harbi konuşur.

(Sülün Ahmet muntazam bir istif halinde gelmiş olan altı deste kağıdı iki eliyle kavrayıp masanın sağ ve sol taraflarına uzatır. Ayaktakiler krupyeye bakarlar.)

SÜLÜN AHMET- (kağıtları uzatırken) kart pas beyler, oyun başlıyor. Kart pas beyler, var mı karıştıracak olan?

DOKTOR HAYRETTİN- (Sülün Ahmet'e) İyidir, çok sık bir tarak vur bakayım.

SÜLÜN AHMET- (önüne aldığı kağıtlara gayet ince bir tarak vurmaya başlayarak) baş üstüne doktor bey !

ALİ- (Salih'e) Kim bu doktor bey ?

SALİH- Şey...

YUSUF-(Salihin sözünü keser, doktora arkasını çevirir) Güya doktor, işi gücü yok, şark vilayetlerinde gezip saf Anadoluluları kumarda yutmamış. İşçinin de biriymiş. Bu turnede kazandığımı gelir, böyle tripolarıda kaybedermiş. Kendisi hilekar amma harbi oyunu sevdalısı. Görüyor musunuz şu kumarı ?

ALİ-Ya burada da hile yaparsa ?

YUSUF-(Gülümser, Salihin yüzüne bakar) Hiç olur mu, burada insana hile yaptırır mı ?

ALİ- (sezdirmemeye gayret ederek) ya şu, başta oturan iğrenç kadın kim ?

YUSUF- (bir göz atıp arkasını döner) Madmazel Fofu ! ev sahibi... her defa elinde 1 lira satar, her defa on beş el geçer. Her defa 9 açar, kırıtır, krupye gösterir, sonunda da her defa kaybeder. Parayı, onun elinde satan başkaları kazanır... o da bir kumar hastası.

ALİ- olur şey değil ! .. pek cazibeli bir yer burası. Camların üzerinde bu battaniyeler de ne ?

SALİH- Işık sızmasın diye... Gelin alıcılara karşı...

ALİ- Gelin alıcılar mı ?

YUSUF- Anlayamadınız mı ? Polisler !

(Sülün Ahmet, tarakladığı kâğıtları solun-dakine kestirip kutunun içine yerleştirir, Madmazel Fofu'nun önüne sürer. Madmazel Fofu, krupyeye tek ve küçük bir fiş uzatır.)

SÜLÜN AHMET — (İstihkar edici bir tavırla ve yüksek sesle masaya) Bankoda 1 lira var, beyler.

İŞÇİ MARKO — (Krupyeye yirmi beşlik iki fiş atar.) 50 de benden sat!

SÜLÜN AHMET — (Fişleri alır) 51 lira var!

DOKTOR HAYRETTİN — Banko!

(Madmazel Fofu, sağ elinin iğrenç biçimli şahadet parraağıyle kutudan kâğıtları teker teker çıkarıp verir. Krupye, doktorun kâğıtlarını ona uzatır.)

DOKTOR HAYRETTİN — (Kâğıtlarına bakarak) Kart! (Madmazel Fofu, kâğıtlarını Krupyeye doğru açar, sırtır.)

SÜLÜN AHMET — (Haykırır) 9...

(Doktor Hayrettin kâğıtlarını sepete fırlatır, krupyeye önündeki fişlerden 51 lira atar.)

SÜLÜN AHMET — Madmezel Fofu'nun 2 lirası var!

(Madmazel Fofu yine sağ elinin şahadet parmağını kaldırıp liranın birini işaret eder. Sülün Ahmet 1 lirayı Madmazel Fofu'ya geri verir.)

İŞÇİ MARKO — (Krupyeye tek liralık üç fiş atarak) Al gaynotunu! Hepsini sat!

180

SÜLÜN AHMET - (3 lirayı gaynot kutusunun kumbara deliğinden atar.) 101 lirası var. 1 lirası Madmazel Fofu'nun.

DOKTOR HAYRETTİN - Banko!

YUSUF - (Yanındaki Salih ve Ali'ye) Durun yahu! Ben de şu masada bir yer alayım.

(Madmazel Fofu kâğıtları hep aynı eda ile kutudan çıkarırken. Yusuf, işçi Marko ile antikacı İhsanın arasındaki boş iskemleye oturur. Salih'le Ali daima ayakta, masayı seyretmekte.)

DOKTOR HAYRETTİN - (Küçücük kâğıtlara aralarına saklanır gibi bakar.) Kart!

SÜLÜN AHMET - (Alık alık bakman Madmazel Fofu'ya) Çevirin, Madmazel!..

(Madmazel Fofu kâğıtları çevirir , kâğıtlara bakar.)

SÜLÜN AHMET - 9... yine 9...

krupye

(Madmazel Fofu sırtır ; Doktor Hayrettin kâğıtlarını sepetin içine atar, cebinden iki ellilik çıkarıp önündeki 1 lira ile beraber Krupyeye fırlatır. Sülün Ahmet, ellilikleri, arkasında duran Şanjör İsmail'e başını çevirmeden ve sol omuzunun üstünden uzatır. Şanjör, yıldırım hızıyla 3 tane yirmi beşlik ve 5 tane beşlik fişi masaya atar. Sülün Ahmet, önündeki paranın 1 lirasını yine Madmazel Fofu'ya iade eder. Sonra paraların içinden 5 lirayı gaynot kutusuna atıp mevcut parayı saymaya başlar. O ana kadar, Madmazel Fofu'nun açtığı 9 masada durmak tadır. Krupye meşgulken işçi Marko uzanıp

181

Madmazel Fofonun iki kâğıdını alır ; kâğıtlara, sanki hayran, şöyle bir bakar, sonra onları sepete atıyormuş gibi yapıp el çabuklu-ğuyla ceket kolundan içeriye sızdırır ve elleri ni çeker. Hâdiseyi kimse görmemiş, yalnız Salih farketmiştir. Salih, işçi Marko'ya doğru bir iki adım atmak üzere davranıp yine olduğu yer de kalır. Marko da, yaptığı işin Salih tarafından görüldüğünü anlamış ve korkusundan donmuştur.)

SÜLÜN AHMET - (Bağırarak) Yüz ve yüz, iki yüz... 5 lirası yok, 195... 1 de Madmazel Fofonun... Tam 196 lira var!..

(Masada sessizlik, tereddüt...)

SALİH - (Birdenbire arkasını masaya çevirerek fabrikatör Ali'ye döner.) Biz o kadar harbi konuşur ve oyunu öyle harbi oynatırız ki, burada ne yapılırsa yapılsın, sonunda en doğru racon kesilir.

ALİ - Harbi oyun hilesiz oyun mu demek?

SALİH - Evet!

(Salih masaya döner ve eliyle işçi Marko'yu gösterir. Marko da bu hareketi görür. Krupye hâlâ paraya müşteri aramaktadır.)

SÜLÜN AHMET - 196 lira var, beyler! Yok mu banko diyen?

Salih - (Arkası masaya dönük. Âli'ye) İşte bu adam, işçi Marko! Tramvayda, vapurda, otelde kumarda işçi... Fakat her kolposunu yakalar, işçiliğine engel oluruz.

? (Marko kendisinden bahsedildiğini anlamış şaşkın gözlerle bakılmaktadır. Birden soluna bakar. Yusuf iki kolunu masanın üzerinde çaprazvari kavuşturmuş ve sol eliyle sağ omuzunu kavramış, sol kolunun

182

ceket yeni Marko'ya gelecek şekilde, masayı seyretmektedir. Marko, korkunç bir süratle sağ elini uzatıp kendi sol kolundan kâğıtları alır ve Yusufun sol kolundan içeriye atar. Yusuf hiçbir şeyin farkına varmaz.)

ALİ — (Salih'e) Doğrusu, korktum, ben bu insanlardan (Yusufa bakarak) Aşkolsun bizim arkadaşına...

SÜLÜN AHMET — Haydi beyler, banko diyelim!

SALİH — (Ali'ye) Kimdir arkadaşınız? Biz ona Hasta Kumarbaz diyoruz ama, kimdir bilmiyoruz!

ALİ — İsmi söylemeye mezun değilim!

SÜLÜN AHMET — Haydi beyler, cesaret!

DOKTOR HAYRETTİN — (Krupyeye) Sat benden de 100 lira!...

SÜLÜN AHMET — Aman doktor bey, biz 196 ya müşteri bulamıyoruz! Pekâlâ, 296 lira var!

YUSUF — (Yüksek sesle) Banko!

(Herkes hayretle Yusufa bakar. Doktor Hayrettin'in gözleri Yusufa mıhlı...)

YUSUF —? (Tekrar ederek) Banko!

(Yusuf, sol elini omuzundan çekip kolunu masaya koyarken, Doktor Hayrettin, birdenbire irkilir.)

SÜLÜN AHMET — (Madmazel Fofo'ya) Banko dediler, verin kâğıtları!

DOKTOR HAYRETTİN — (Yerinden fırlar.) Durun, kâğıtları vermeyin! (Yusufa) Beyefendi! Sol kolunuzun içindeki kâğıtları lütfen gösterir misiniz?

(Herkes taş kesilir. Madmazel Fofonun, bir kâğıdın sadece yarısını kutudan çıkarmış ve öylece kalmıştır. Dudaklarında bir ölü sırıtışı... Yusuf korkunç bir hayretle Salih'e ve Ali'ye bakıyor. Salih müthiş adımlarla masaya doğru ilerler.)

SALİH- (Semra'nın yanından masaya dayanarak Doktor Hayretine) Ne oluyor, ne var ?

DOKTOR HAYRETTİN- Beyefendinin sol kolunda saklı bir çift kâğıt var. Şimdi uzaktan gözlerimle gördüm. Sıvasın kolunu , bakınız.

SALİH- (Öfkeli) Olamaz böyle bir şey, kuzu gibi para dağıtan, ismi hasta kumarbaz diye çıkan, en temiz müşterilerden birine iftira ettiremem. İşçi Makro değildir bu bey ! (Marko'ya) Yoksa sen mi bir halt karıştırdın ? Marifetini görmedim sanma !

DOKTOR HAYRETTİN- Ben diyorum ki bu bey kolunu sıvasın ve hakikat hemen anlaşılın...

(Yusuf birden, büyük bir asabiyetle ceketinin yenlerinden tutar. ceket kolunu, düğmesi patlayan gömleğiyle beraber, dirseğin yukarısına kadar sıvar. meydana çıkan çırılçıplak kol... kolun üstünde, yan yana dört çizgi halinde, dört çizgi lekesi... kartlar ceketinin kolunda kaldığı için meydana çıkmamıştı.)

YUSUF- (Doktor Hayretine doğru) Gördünüz mü ?

SALİH- (Deli sesiyle) Durun !

(Salih kaplan gibi masanın üzerinden Yusuf'un kollarına atılır, bu kolu sımsıkı kavrar, mecnun dikkatiyle kolun üstündeki yanık lekelerine bakar.)

SALİH- (Hep aynı sesle) Ne bu yan yana dört tane çizgi ? dört yanık lekesi _

YUSUF- (Şaşkın) Küçükken olmuş... ben dört yaşındayken... ütünün ızgarasına yapışmışım... düşmüşüm de...

SALİH-(Yusuf'un kolu daima ellerinde haykırır) Ayağa kalk !

(Yusuf, dehşetler içinde ayağa kalkar. Semra, güzel karabet ve antikacı ihsanayağa fırlayıp birer adım geri çekilirler. Salih'e yol verirler. Salih, yusuf'un kolu daima elinde, ona yaklaşır)

SALİH- (Yusuf'a) Söyle kaç yaşındasın ?

YUSUF- Yirmi yedi yaşındayım, tam yirmi yedi...

SALİH- Yirmi yedi mi, tam yirmi yedi ha?...

YUSUF- (Sert) Evet ! Ne oluyoruz kuzum, neler dönüyor ?

SALİH- Hasta kumarbaz, ismin nedir, ismin ?

YUSUF- Yusuf... Yusuf Salih!..

SALİH-Yusuf Salih.. Öyleyse adaşız!...

YUSUF-Evet, adaşız !

SALİH-Mesleğin?

YUSUF- Avukatım...

(Biran sessizlik ve hareketsizlik... Salih Yusuf'un kolunu bırakır. Bütün kuvvetiyle Yusuf'a bir tokat atar. Yusuf neye uğradığından habersiz, eli yanağında, büsbütün ezilmiş, bitmiştir. Masada ve ayakta, herkes, sinmiş, şaşırmış, donmuş...)

SALİH — (Ağlar gibi) Yusuf Salih bey, sizi tokatladığım için af dilerim. Herhalde siz, kumarhanelere düşecek bir insan, değilsiniz. (Eliyle göstererek) İşçi Marko'ların, Antikacı İhsanların, Prens Safa'larm, Doktor Hayrettinlerin, Sülün Ahmetlerin (Elini göğsüne yapıştırır) Haddehaneli Salih'lerin arasında işiniz ne? Ya bu hali babanız duyarsa ne yapar? Sizi tokatlamaz, sizi öldürmez mi? Kim sizin babanız?

YUSUF — Babam, yirmi iki sene evvel, ben beş yaşındayken ölmüş...

SALİH — Ya bir gün hortlar da karşınıza çıkarsa?

YUSUF — (Birden patlar) Fakat bana anlatın, nedir bu komedi, anlatın!...

SALİH — Kâğıtlar kolunuzun içinde.. Onları oraya mutlaka İşçi Marko attı. Enselenmemek için... (Marko'ya) Söyle Marko, Öyle mi?

MARKO — (Gayet korkak) Patron, affet!

SALİH — Affetmek mi? Sana bu namussuzluğu yaptığın için bütün paramı, pulumu değil, canımı versem yine azdır be!..

(Kimse birşey anlayamaz. Herkes hayretten birer deli.. Fabrikatör Ali anî bir kararla yürüyerek Yusuf'un koluna girer.)

ALİ — (Yusufa) Haydi kardeşim, çıkıp gidelim bu batakhaneden! Hiçbir şeyi anlamıya, cevaplandırmaya değmez!

(Fabrikatör Ali, Yusufu hızla camlı kapıya doğru çeker, sürükler.) 186

SALİH — (Arkasından fabrikatör Ali'ye) Durun, beyefendi, yalvarırım, bir saniye bekleyin! (Fabrikatör Ali ile Yusuf, arkalarına bakmadan çıkarlar. Camlı kapı, açık kalır. Salih iki büklüm, arkası bize yüzü camlı kapıya doğru.. Merdivenlerden, koşarcasına inil-diğini anlatan paldır küldür sesler.. Müthiş bir tarrakayla kapanan sokak kapısı.. Salih geriye döner... Yüzünde ıstırapla saadetin iç içe mahşeri...)

SALİH — (Kendisine hayretle bakan kumarbazlara) Arkadaşlar! Hepiniz kutunun içindeki kâğıtları istediğiniz gibi alın... İsteddiğiniz kadar açın! Ben kaybedeceğim, Şanjör İsmail ödiyecek.. (Şanjör İsmail'e) Sana, yarın ödiyeceğim, hayat sigortamın taksiti diye verdiğim paradan başka ne varsa üzerinde, ortaya dökübilirsin!

SEMRA — (Birdenbire ilerler, kollarını Salih'in boynuna dolar.) Haddehaneli Salih! Ne oluyor, çıldırdın mı yoksa? Söylesene! Herkes meraktan çatlıyacak!

SALİH — (Gözleri uzaklarda) Söylemem!
Söylemem.

PERDE

187

İKİNCİ PERDE

[Yusuf un Kadıköyü'nde, Mühürdar kıyıları tarafında oturduğu modern köşkte ana salon... Karşıda çok uzun bir mustatil şeklinde, salonu âdeta baştan başa kaplayan bir pencere... Pencerede, harikulade zarif ve kıymetli perdeler.. Sağ ve sol yanlarda ve ortada, karşı karşıya, aynı tipte, püskürme kristal camlı ve beyaz boyalı iki kapı... Kapılardan sağdaki, evin methaline, soldaki de iç odalardan birine açılıyor. Salonun tâ ortasında, büyük pencereyle karşı karşıya ve ona muvazi, arkasından gördüğümüz şahane bir ka-nape.. Kanapenin arkasına bitleştirilmiş küçük bir masa ve masada bir abajur... Kanapenin arkasındaki masanın etrafında ve ön plânda, sağlı sollu güzel ve stil koltuklar.. Kanapeyle pencere arasında da karşılıklı iki koltuk.. Bir köşede yüksekçe bir puf... Duvarlara dayalı birkaç küçük masa, vitrin, vesaire... Sol tarafta bir kolon abajur.. Ortada ve ön plânda büyük bir acem halısı.. Eşyada, salonun büyüklüğüne nisbetle besbelli bir seyreklik vardır.]
(Salon kapkaranlık ve kimsesiz.. Eşya hayal meyal görünüyor. Yalnız soldaki camlı kapının içinden gelen zayıf ve pembe bir ışık... Karşıdaki büyük pencerede, İstanbul'un en güzel ve açık bir gecesini köprü istikametinde gösteren pırıl pırıl bir manzara... Birkaç saniye sessizlik ve hareketsizlik.. Sağdaki

189

tfi

duymaz; ne bitirim yerinde, ne de başka bir yerde... İnan! (Halıyı kucaklamıya hazırlanarak) Haydi Allahısmarladık!

YUSUF — Dur! Senden bir ricam daha var.

(Antikacı İhsan durur. Yusuf ona yaklaşır.)

YUSUF — Bana bir ellilik daha verebilir misin? Lâzım!...

ANTİKACI İHSAN — Ne tuhaf insansın! Üç bini aldın ya, ne yapacaksın, bu teltiği.

YUSUF — Sana, lâzım diyorum. Beni sorguya çekme! Merak edecek birşey yok; iki gün sonra o elliye de yüz alırsın!

ANTİKACI İHSAN — Ne merak edeceğim? Halı elimde... (Elini cebine sokup bir ellilik çıkarır ve Yusuf a verir) Al, benim Hasta Kumarbazım, al! Dedim ya, anlaşılmaz adamsın! (Halıyı kucaklar) Hoşça kal!

YUSUF — Aman, dikkat, yavaş!

(Yusuf, koşup sağ kapıyı ardına kadar açar. Antikacı İhsan, kucağında halı çıkar. Yusuf dikkatle kapıyı kapatır. Kanapenin arkasındaki masanın yanına gelir, cebinden cüzdanını çıkarır, içinden bir kartdovizit alır, kartın üzerine mürekkepli kalemle tam dört kelime yazar. Sonra masanın üstünde eline geçirdiği bir toplu iğneyi alır, yürür, ön plândaki koltuğun yanına gelir, ceketinin sağ dış cebine attığı elli liralık kâğıdı çıkarır, parayla beraber kartı koltuğun kol daya-mıya mahsus yerine, göze batacak şekilde iğneler, manzaraya, birkaç adım geriden bir göz atar, sağ tarafa doğru yürür, elektirik

192

düğmesinin önüne gelir, düğmeyi çevirir. Salon yine karanlık ve pencerede İstanbul manzarası pırlı pırlı... Yusuf, daha elini elektrik düğmesinden indirmeden soldaki kapı açılır; sırtında güzel bir robdöşabr, Madde...

MACİDE — (Elektrik'düğmesinin yanındaki hayalete) Çevir düğmeyi! (Bir an durak) Öz evinin hırsız!

(Yusuf düğmeyi çevirir. Aydınlik.. Salonun iki ucu arasında, karşı karşıya, karı ve koca.. Madde bir iki adım atar, gözü döşemelerde...)

MACİDE — Nerede halı? Çocuğumuzun doğum günü bana aldığın hediye? Demek son ümidimizi de sattın!

YUSUF — (Karısına bir iki adım yaklaşır.) Sattığım bir şey yok.. Yarın sabah onu yerli yerinde göreceksin.

MACİDE — Bari bu sözü söyleme! Ne kadar düştüğünü, küçüldüğünü, alçaldığını görmüyor musun?

(Madde bir adım daha atar. Koltuğun, kol dayanacak yerinde, dışarıya doğru bakan kartla elli liralık banknotu görür. Atılır ve bir çekişte alır.)

MACİDE — (Kartı okuyarak) "Sabaha büyük müjdelere, kurtuluş..." (Başını kaldırıp kocasına bakar.) Ve bana, sen gelinceye kadar ev masrafı için bir sadakacık; elli lira.. Yarın sabah saat 10 da randevu verdiğin ev sahibine ne diyeceğim?

193

Yalnız sütçüye borcumuz almış dört lira; ne vereceğim? (Başını çevirir,sarsılır) Karı koca arasında bu ne korkunç haberleşme tarzı! Bir cinayet filmi mi çeviriyoruz? (Koltuğa çöker, parayla kartı yere bırakır, saçlarını kavrar.) Bana Allah acısın, bana Allah acısın!

YUSUF — (İstiraplı bir sesle) Macide, sana ve bana Allah acısın.. Sen de bana acı!

MACİDE — (Dehşetler içinde başını kaldırır, donar, kafasını sağa sola sallar.) Sana nasıl acıyorum bilsen, ah bunu bilsen!... Yazık ettin, kıydın kendine; istidadına, aklına, gençliğine...

YUSUF — (Yalvarırca) Sus Macide, beni bu akşam öldürebilirsin!

MACİDE — (Ayağa fırlar) Ölüm mü? O bizim için liman, sığınak, anne kucağı.. Ah ölebilsen, ölebilsen...

YUSUF — Ne olur, bir parça sükûnet, biraz soğukkanlılık!

MACİDE — Üniversiteyi bitireli altı sene geçti. (Bir an durak) Seninle orada, annesizve babasız, aile himayesi görmemiş, kendi kendisini yetiştirmeye mecbur, kaderleri birbirine eş iki çocuktuk. Mezun olur olmaz evlendik. Bu altı sene içinde senin kazandığın muvaffakiyet acaba kime nasip oldu? Staj devreni bitirdin, bir hamlede par-ladm, yükseldin; en büyük müesseselerin malî müşaviri, avukatı oldun. Evimiz, Kadırga'daki kulübeden, sekeseke, atlıya atlıya Moda'ya kadar geldi. (Bir an durak) Gelmez olaydı; keşke kulübemizde kalsaydık da, sen elâleme istida yazıp, bize her akşam yalnız bir lokma ekmek taşısay-dın... (Ellerivh etrafı gösterir.) Sürünmemiz, aç kalmaiaii,, rezil olmamız için böyle bir hayata

194

ulaşmalıymışız! Bir de arkamızdan dünyaya bir çocuk davet ettik. Bütün bu hallere şahit olsun diye; babası yapсын, o çeksin diye...

YUSUF — (Bağırır) Benim bir hasta olduğumu bilmiyor musun?

MACİDE — (Son derece vekarlı) Biliyorum! Bu iğrenç tavrın, pişkinliğin de hastalığından geliyor. Bilmez olur muyum? Sen bir frengiliden, cüzzamlıdan, trahomludan daha çirkin bir hastasın! (Sesi çığlıklaşır) Fakat söyle, beni ve beş yaşındaki oğlunu nasıl kurtaracaksın? Yoksa bizden mes'ul değil misin? Söyle, sende bu kadar da mı erkeklik duygusu kalmadı?

YUSUF — Macide, benim merhametli karım, sana Allahın birliği üzerine yemin ederim ki, ben bu felâket yolundan döneceğim. Göreceksin, yazık oldu dediğin herşey, bende nasıl tekrar yerini bulacak! İstidadım, aklım, mesleğim, gençliğim, şerefim, nasıl yeniden ışıldayacak!... Bana yalnız bu akşam izin ver! Sorma, hesap isteme! Bırak, nasıl kirlenirsem kirleneyim, ne kaybedersem edeyim bu akşam.. Yarın, gün doğarken, yerime başka bir adam doğacak.. İnan, yemin ediyorum!

MACİDE — İnanmıyorum! Eğer bana bu tarzda, yalanların en sanatlısını söylüyorsan, düşün, hudutsuz alçalışın önünde daha ne kadar hudutsuzlaşıyorsun!

YUSUF — Bana yalnız on saat izin ver! Şimdi saat 11... Yarın saat 9 da, sana kocan, hastalığının bütün sırrıyla beraber, tertemiz, anne sütünden daha temiz, dönecek.. Herşeyi yarın anlıya-caksm, seninle yarın konuşacağım.

MACİDE — (Nefret ve ıstırapla sırıtır) Bana, altı senedenberi hergün "Seninle yarın konuşacağım" diyorsun! Bugün veresiye, yarın peşin.. (Bir an durak) İradesiz yalancı, körkütük benlik sarhoşu! Sen yalancı, filân da değilsin; her kumarbaz gibi, dünyanın en büyük yalanma inanmışsın!

Meçhulün, gaibin, herkesin başındaki tacı silip süpüreceğini, eriteceğini, birleştireceğini, bunlardan tek bir taç yapacağını ve onu senin başına giydireceğini sanıyorsun! Sen yalan söylemiyorsun; kendi inandığın büyük yalana benim gibileri de inandırmaya çalışmaktan başka suçun yok! Bilmem bu nasıl bir suç!

YUSUF — (Atılır) Bunlar ne sözler Macide? Benimle ilk defa böyle konuşuyorsun! Ne zaman düşündün, buldun bu korkunç fikirleri?

MACİDE — (Daima vekar ve ıstırap içinde) Günde yirmi dört saat, yalnız kendini, halini düşündüre düşündüre beni erdirdin. Bir son verelim artık bu işe!

YUSUF — (Mağrur) Bu işe sonu ben vereceğim! Nasıl bir son, göreceksin, yarın sabahı bekle!

MACİDE — Senin, ben, ben, ben, "ben" inden iğreniyorum! Güya avukatsın; (Bir köşedeki bir masanın çekmecesini gösterir) şu çekmecede bir sürü icra kâğıdı, ödeme emri bekliyor. Borcun herhalde on binin üstünde... Bir gün herşey, hep birden patlak verecek! Ne yapacaksın? YUSUF — (Gayet ıstıraplı) Görürsün!

MACİDE — Halıya kaç para aldın?

YUSUF — Birkaç bin lira...

MACİDE — Sekiz on bin lira eder dememişler miydi?

YUSUF — Onu rehin diye verdim. İki gün sonra alacağım.

MACİDE — (Halinde ani bir değişiklik, 196

lerler) Gel, Yusuf, onu büsbütün sat, herşeyimizi jat, benim elbiselerimi, kürklerimi de sat, çırılçıplak kalalım.... Fakat bu illetten kurtul! Borçlarımızı ödiyelim, bir kulübeye çekilelim, çocuğumuzla baş başa, su ve ekmekle geçinelim! Yalnız çocuğumuza iyi yedirelim, yeter! Yusuf, şerefini, gayeni düşün!

YUSUF — Bir kelime daha söylersen muradına erersin, burada yığılır, kalırım.

MACİDE — Kal, seninle baş başa, sıcak köşemizde, öz evimizde sabaha kadar ağlıyalım, halimize bir çare düşünelim; Allah ihsan eder elbette... Yeter ki, yan yana istemeyi, ağlamayı bilelim:..

YUSUF — (Deli gibi) Evet ama, kalırsam, yerimde, istediğin gibi bir adam değil, eşyaya ve insanlara şuursuz kahaahalar atan bir deli bulacaksın; razı mısın

MACİDE — Razıyım, kal!

YUSUF — Sana yalvarıyorum, bırak, kendimi kendim kurtarayım, sana nedametlerin en deriniyle kavuşayım... Bana yarına kadar müsaade et! (Bir an durur, divaneler gibi etrafına bakı-nır, korkunç bir hareketle saatini çıkarıp bakar.)

Ben gidiyorum!

MACİDE — (Geri geri gider.) Vapur kalkıyor değil mi? Kumara yetişeceksin! İşte herşeyi iflâs ettiren muazzam hakikat! (Arkasındaki koltuğa çarpar. Kendisini bırakır, koltuğa yığılır.) Bir şartla gitmene izin veriyorum!

YUSUF — Neymiş o şart

MACİDE — Bir daha dönmemiye söz vererek gidebilirsin!

YUSUF — Yarın sabah şafak vakti dönece-
197

ğime ve sana kurtuluş müjdesini getireceğime söz vererek gidiyorum!

(Yusuf hızla döner, sağdaki kapıya koşar. Madde katalepsi halinde, gözleri yuvalarından fırlamış, arkasından bakıyor.)

MACİDE — (Avaz avaz) Dur!

(Yusuf, kapının önünde arkası dönük, durur.)

MACİDE — Bana dön! (Yusuf döner.)

MACİDE — Saniye hanımefendinin satış muamelesi bitti mi?

YUSUF — Bitti.

MACİDE — Otuz bin lirayı tahsil ettin mi? Vekâletnamede galiba sana tahsil salâhiyeti de verilmişti.

YUSUF — Evet! Yarın tahsil edeceğim.

MACİDE — Ya onu da kumara verirsen?"...

YUSUF — Deli misin?

MACİDE — Maalesef akıllıyım. Bende hiçbir itimat duygusu bırakmadın. Sana o masum eski zaman hanımefendisini ben takdim ettim. Parayı beraber tahsil edeceğiz, ben alacağım, götürüp otuz bin lirasını kadıncağıza teslim edeceğim.

Şimdi git!

YUSUF — (Ağlarcasına) Sen kocanı, başkasının emanet parasıyla kumar oynayacak kadar da mı sefil sanıyorsun? Böyle olsaydı, evimin halısını ppzara çıkartır mıydım?

MACİDE — (Feci bir istihza içinde) Belli ol-
198

maz! İçinde bir namus kırıntısı, bir haysiyet gölgesi, sana evvelâ kendine mahsus bir para aratır, sonra onu kaybedince emanet parayla da oynarsın?

YUSUF — Beni kaybediyorsun!

MACİDE — Haydi git! Vapur kalkıyor!

(Yusuf yıldırım gibi çıkar, sağdaki kapıyı hızla arkadan çarpar. Madde döner, koltuğuna dayanıp, arkası kapıya doğru hıçkırıklarla ağlamıya başlar. Birkaç saniye bu hal... Madde yeriden kalkar, daima arkası sağ kapıya dönük, cebinden bir mendil çıkarıp gözlerini ve yüzünü siler. Sağdaki kapı yavaşça açılır; Haddehaneli Salih, kadına doğru bir iki adım atar. Halinde müthiş bir acılık, dikkat, cesaret... Madde hiçbir şey görmez ve duymaz. Salih, korkunç bir tavırla kıza bakıyor.)

SALİH — Kızım!

(Madde, yüreğine inmiş gibi geriye döner, elleriyle yanaklarını tutar. Salih, Macide'-nin yüzünü görünce, birden, iki büklüm olur, yepyeni ve çılgın bir hayretle Macide'ye bakar.)

MACİDE — Kimsiniz, siz, nasıl girdiniz içeri-

SALİH — (Elini deli gibi Macide'ye uzatır.) Siz, benim, yirmi iki sene evvel ölen karıma benziyorsunuz!

MACİDE — (Müthiş bir taaccüble) Burada ne arıyorsunuz diyorum, çabuk söyleyin!

SALİH — Ya babanızdan daha yakın biriy-
199

ye?

sem... Korkmayın benden; kocanızın açık bırakıp koşar adım sıvıştığı kapıdan girdim.

MACİDE — (Salih'i tepeden tırnağa süzer.) Kim olduğunuzu söyleyin!

SALİH — Batakhane soyundan bir kumar yerinin sahibiyim. Adım Salih..

MACİDE — (Nefretle) Yâni, kumarhanecisiniz!

SALİH — Kumarhaneciyim!

MACİDE — (Nefreti daha keskin) Yusuf'tan bir alacağınız mı var?

SALİH — Yusuf a bir vereceğim var!

MACİDE — Apaçık konuşmazsanız size kapıyı göstermiye mecburum!

SALİH — (Eliyle ön plândaki koltuklardan birini gösterir.) Şuracığa ilişmeme müsaade eder misiniz?

(Madde susar, Salih oturur. Gözleri hep Macide'de... Macide'nin tevahhuş hali biraz yumuşamış, hayrete dönmüştür.)

SALİH — Bahçenize girer girmez bir de baktım ki, kocanız, sokağa doğru deli gibi koşuyor. Tabî kumara, değil mi?

MACİDE — Niçin ona görünmek istemediniz?

SALİH — Çünkü ona görünmeden sizi görmek istedim.

MACİDE — Ne istiyorsunuz?

SALİH — Yusufu kurtarmak.. Onu bu derd-ten kurtaracak panzehir yalnız bendedir. Ben yirmi beş yıldır bu derdin zehirini dağıtıyorum, elbette ararsam panzehirini de bulurum.

MACİDE — Ne sıfatla Yusufu kurtaracak-mışsmız?

200

SALİH — (Tane tane) Oriun, bütün bu hallerinden, mesul olan adam sıfatıyla...

MACİDE — Demek onu kumara siz alıştırdınız!

SALİH — Hayır, ben alıştırmadım. Yusuf benim batakhane düşeli birkaç ay var, yok.. Bütün şartlarıyla mükemmel bir kumarbaz olarak geldi. (Sol elinin bileğini gösterir.) Ama taşıdığım kana sorarsanız "ben alıştırdım" diyor. (Yalvaran gözlerini Maddeye diker.) Kızım, baban yerindeki bu adamdan korkmuyorsun, değil mi?

(Mac de Salih'i dikkatle süzer. İlk korkusu geçmiş, yerini derin ve sıcak bir alâka kaplamaya başlamıştır. Hemen Salih'in karşısındaki koltuğa oturur.)

MACİDE — Yoksa siz, Allahm gönderdiği bir kurtarıcı mısınız?

SALİH — (Yere düşen kartla elliliği görmüş, eğilip sağ eliyle almış, küçük masaya bırakmış ve tam o anda, Maddenin, parmaksız eline dahşetle baktığını farketmiştir.) Ben Haddehaneli Salih'im.....Haddehaneli.. Hani şu bir zamanların çarkçı bahriye zabitlerini yetiştiren ocak... Külhan beyleriyle meşhur.. Onun için halimde bir kabalık görürseniz bunu Haddehaneli oluşuma bağışlayın! Biz de mektep, medrese gördük ama, öyle çok fazla kitabete aklımız ermez. Hele zabitlikten ayrıldıktan sonra benim ömrüm, ayak takımı arasında geçti. Efendiliği büsbütün unuttum. (Elini boyunundaki kıravata gösterir.) Bugün, sizi görmek için taktığım şu boyun bağı, bana boyunduruk gibi geliyor.

201

MACİDE — (Çenesini ellerinin içine alarak)

Ne garip insan!

SALİH — Ben uzun boylu lâf etmesini bilmem. Yaşım elli beşe geliyor. Haddehaneden çocuk denecek kadar genç denecek kadar genç mezun oldum. Başladım kumara... Varsa, yoksa kumar.. Yıllar geçti. Otuz yıl oluyor, evlendim. Mazlum, sabırlı, beş vakit namazında bir kadın aldım. Kadının da, benim de, nemiz var, nemiz yoksa, kumara gitti. Beni bahriyeden çıkardılar. Kadın, kahrından verem oldu. Beş yaşında bir de çocuğumuz vardı.

MACİDE — Ne diyorsunuz? Benim de çocuğum beş yaşında...

SALİH — (Heyecanla) Çocuğunuz mu var?

Nerede?

MACİDE — (Arkasındaki camlı kapıyı gösterir.) Şurada, uyuyor!

SALİH — (Yerinden doğrularak) Göreyim!

MACİDE — Şimdi olmaz, biraz sabır!

SALİH — (Tekrar koltuğuna yerleşir.) Karım öldü, bundan yirmi iki sene evvel.. Bir melekten daha sessiz kadın, ölürken bana beddua etti: "Merhametsiz adam! Allah sana merhamet etmesin! Yalnız çocuğuma acısın"... (Durur, yüzü acıla-şır) Bir zamanlar bu sesi beynimden çıkarmak için kulaklarımın zarını patlatmayı düşünmüştüm.

MACİDE — (Birden koltuğun arkasına doğru büzülerek) Korkuyorum!

SALİH — Korkmayın! Çocuğu, Eyüp'te, tek

başına yaşıyan ihtiyar bir kadına teslim ettim. Üstümdeki bütün parayı da verdim. Bastım, gittim Mısır'a.... İşim gücüm yine kumar.. Fakat bu

202

defa bir yolunu bulmuştum. Kazanıyordum. (Gösterir) Görüyorsunuz ya parmaksız elimi; yüzler, binler, on binler kazandım. Mısır'a gidişimin ilk aylarında ihtiyar kadına beş bin lira gönderdim. Ben dönünceye kadar çocuğun masrafları diye.. Mısır'da beş sene kaldıktan sonra döndüm. Çocuğumdan çok seyrek haber alıyordum. Son yıl hiç haber alamadım. Gönderdiğim taahhütlü mektubu da iade ettiler. Zarfın üzerine, kurşun kalemle, kargacık burgacık "bu adresin sahibi ölmüştür" diye yazdılar.

MACİDE — Aman yarabbi, sonra?

SALİH — Sonra İstanbul'a döndüm. Doğru Eyüp Sultan... Ahşap ev bomboş... Komşu evlerin her birinden bir kafa çıktı. "İhtiyar kadın bir sene evvel öldü" dediler. Hasta düştüğü zaman birgün çocuğumu elinden tutup evden çıkmış, bilinmez bir yere gitmiş, akşam yapayalnız dönmüş, yatağa düşmüş, bir daha da kalkamamış... Cenazesini mahalleli kaldırmış..

MACİDE — Çocuğu bulamadınız mı?

SALİH — Bulamadım. Kimse götürüldüğü yeri bilemedi. Yalnız bir cumbaya bir kadın başı uzandı. Kadın dedi ki"Çocuğu beş bin lira para-sıyla beraber İstanbul'da bir hocaya teslim etti amma, kimdir, bilmiyorum; hocanın bir de lâkabı olacak, fakat unuttum." On yedi senedir İstanbul'dayım, bucak bucak, sormadığım, aramadığım hoca kalmadı. Ne bir iz, ne bir nişan... (Durur, Macide'nin gözlerinin içni arar.) Yine kumar, yine kumar... Allah, para kazanmak için açtığım yolu, bana tıkadı. Getirdiğim paranın büyük kısmını kaybettim. Derken bir batakhaneye kurdum. Şimdi başkalarına kumar oynatarak monasiyle geçiniyorum. Az kazanmıyorum ama, bir pulum yok.. Ha, yalan olmasın; birkaç sene evvel yaptırıp, da taksitlerini bugüne kadar sektirmeden ödediğim yüz bin liralık bir hayat sigortam var. Güya iki sene sonra yüz bin lira alacağım.

MACİDE — (Asabı) Netice?

SALİH — İşte kocanızı birkaç aydır bu kumarhaneden tanıyorum!

(Tam o anda sağ taraftaki methalden bir zil çalar. Salih ve Madde sağ tarafa bakarlar. Zil- bir kere daha çalar.)

MACİDE — (Ayakta) Gecenin bu saatinde kim olabilir?

SALİH — İzin verirseniz ben bakayım!

MACİDE — Koridorda, sağdaki ilk düğmeyi çevirirseniz kapını önündeki lâmba yanar. Geleni görürsünüz. Sorun kim olduğunu!

(Salih kalkar, yürür, sağdan çıkar. Madde, heyecanlı bir duruşla ayakta, sağa bakıyor. Birden, sağ kapının camlarında parıldayan ve bir an içinde yanıp sönen keskin bir ışık.. Salih tekrar içeriye girer.)

SALİH— Fabrikatör Ali Bey... Kocanızın kumar arkadaşı... Beni görmedi, görmesini ister misiniz?

(Madde cevap vermeden sağ tarafa yürür, çıkar. Dışardaki lâmba tekrar yanar. Salih o istikamete baka baka yan yan sol tarafa doğru çekilir. Sol kapının önüne gelir.)

MACİDENİN SESİ bilirsiniz!

204

Buyurun Ali Bey, gire-

(Salih, soldaki kapıyı açıp içeriye dalar, m-1 pamaya vakit bulamaz, kapı açık kalır. Önde Ali, arkada Madde, içeriye girerler. Ali fraklı.. Macide Ali'ye, ön plândaki koltuklardan birini gösterir.)

MAC İDE — Buyurun efendim!

ALİ — Teşekkür ederim, oturmayacağım. Böyle münasebetsiz bir saatte rahatsız ettiğim için tekrar af dilerim.

MACİDE — Ziyanı yok efendim, bu gece benim için hayret ve dehşet akşamı... Hiç ehemmiyeti yok...

ALİ — Demek gelişim size dehşet verdi. Hakkınız var, Yusufun bulunmayacağı bir zamanı seçmek istedim. Kulübe gitti, değil mi dostumuz?

MACİDE — Ne cesaretle böyle konuşuyorsunuz?

ALİ — (Maddeye yaklaşırken) Yusuf'la nişanlı olduğunuz günleri hatırlayın! O vakit ben de İktisat Fakültesindeydim. Benim teklifimi reddetmişsiniz. Bundan da Yusuf a hiç bahsetmiye-ceğinizi söylediniz ve galiba bahsetmediniz. İşte şimdi size, yine ona bahsetmemek şartıyla başka bir teklifim var.

MACİDE — Küstahlığınıza hayranım!

ALİ — (Gülümser) Hakarete ne lüzum var! Yusuf kumarda battı. İşin gülünç tarafı şu ki, benimle arkadaş geçindiği halde, hep bana hücum ediyor, bana kurmak istediği tuzağa kendisi düşüyor; yahut başkalarının bana kurduğu tuzak, benim yerime onu yakalıyor! Daha geçen hafta kulüpte bana yedi bin lira kaybetti. Duyduğuma göre borçları on iki bin lirayı aşmış, yakında bir rezalet çıkacakmış... Hukuk müşavirliği yap-

205

tığı bankadan, kumar sermayesi diye birikmiş te-kaüdiyelerini almak için istifa ettiğini biliyor musunuz?

MACİDE — Susunuz Ali Bey! Asıl siz, bana hakaret etmek için mi gece yarları evime kadar geliyorsunuz?

ALİ — (Sinsi ve müstehzi) Bu adam artık mahvolmak üzeredir. Ne haysiyet, ne itibar... Onu kurtarmak lâzım... Size, hâmiline yazılmış on beş bin liralık bir çek getirdim. Kocanızı kurtarmak için bunu kabul etmenizi rica ediyorum. Yusuf başta, kimsenin haberi olmaz.

(Ali cebinden bir çek çıkartıp uzatır. Madde birkaç saniye Ali'ye dehşetle bakar, sonra elini uzatıp çeki alır.)

MACİDE — Çeki alıyorum, fakat parasını tahsil etmek için değil; onu Yusuf a verip, kendisine ve karısına edilen hakarete mukabele etmesi için..

ALİ — Beni ne gün anlayacaksınız, bana ne gün yaklaşacaksınız, söyleyin!

MACİDE — (Çeki uzatır) Buyurun çekinizi! (Ali çeki alırken) Siz kendisine karşılık verilmeyecek kadar düşkün bir insansınız! Allah rızası için çıkın evimden ve bir daha ne bana, ne de Yusuf a görünmiyeceğinize dair söz verin!

ALİ — Birazdan onu Akdeniz Yat Kulübünde göreceğim.

MACİDE — Çıkın evimden!

ALİ — Gidiyorum! Fakat şerefini bu kadar kof uduğunuz küçük beyin, tripolarıda, bitirim yerlerinde tokat yediğini duyarsanız ne dersiniz?

MACİDE — Yalan söylüyorsunuz. Yusuf kimseden tokat yemez!

206

ALİ — Üç gece evvel... Haddehaneli Salih'in triposunda, Haddehaneli Salih'ten tokat yedi! -

MACİDE — Çıkın!

(Ali sağdan çıkar. Madde elleriyle yüzünü örter. Sol taraftan Salih gelir.)

SALİH — Kızım, çek ellerini yüzünden!

MACİDE — (Ellerimi yüzünden çeker.) Siz benim kocama, bataktanınızda tokat mı attınız?

SALİH — Evet kızım, ben Yusufun babasıyım!

(Madde başına bir balyoz yemiştir. Vücudu en sert hayret takallüsleri içinde bir istifham.... Kaskatı, döner, bir adım atar, büyük kanapenin sağ tarafa bakan ucuna abanır. Öylece kalır. Salih kanapenin mukabil tarafında, dimdik... Saniyeler geçer.)

SALİH — (Elini, soldaki açık kapıya uzatır.) Torunumu gördüm... Uyuyor... Fakat beni birşey korkuttu. Nedir o tavanın orta yerindeki büyük avize?... Belki üç yüz kilo var... Çocuğun karyolasını da öyle tuhaf bir yere koymuşlar ki, avize tam ayak ucuna geliyor.. Ya düşerse?...

(Madde cevap vermez, büsbütün hayretler içinde yer değiştirir, ön plândaki koltuklardan birinin arkasına geçer. Salih bir iki adım ilerler.)

SALİH — Dikkatle baktım; kordonları da eski püskü soydan... İnsan bir iskemlenin üzerine çıkıp eliyle çekse, koca avize gümbür gümbür yere inebilir.

207

MACİDE — (Çekingen, mahcup, saygılı) Beni bu kadar şaşırttıktan sonra bunlardan mı bahsedecektiniz?

SALİH — (Macide'ye yaklaşır.) Ali Beyle konuştuklarınızı duydum. Hakkınızda ne düşündüğümü sonra öğreneceksiniz. Ben şimdi gidiyorum.

MACİDE — (Büyük bir heyecanla) Nereye gidiyorsunuz?

SALİH — Bir yere, mezbaha gibi bir yere....

MACİDE — Hiçbir yere gidemezsiniz. Asıl bundan sonra konuşacağız!

SALİH — Gitmeliyim! Beni istemediler ama mutlaka gitmeliyim!

MACİDE — (Hıçkırarak) Kuzum, yetmez mi bu akşam beni anlamadığım şeylerle öldürdüğünüz? Kalın! Sizden, kızınız gibi, yalvararak istiyorum bunu!

(Salih ellerini uzatır, Macide'yi vahşi bir hareketle saçlarından tutar, öylece seyrederek. Kız, kuru kuru sarsılmakta...)

SALİH — Senin gibi bir kızım olsaydı, Allah-tan, ya hemen canımı almasını, yahut Kıyamete kadar beni yaşatmasını isterdim. (Macide'nin saçlarını bırakır. Kız, başı göğsünde, kala kalır.) Gitmeliyim! Bu akşam seyredeceğim bir kasaplık işi var.. İnsan kasaplığı!.. Bakalım, kimi boğazlıya-caklar?

MACİDE — Bize ne bunlardan?

SALİH — Şafak sökmeden evvel gelirim. Herhalde Yusuf tan evvel...

MACİDE — Yusuf un haberi var mı kim olduğunuzdan?..

208

SALİH — Yok.. Beni sabaha karşı içeriye alır mısınız?

MACİDE — Bu ev sizin... İçinde de çocuklarınız var.

SALİH — (En ıstıraplı hassasiyetin en son de-rccQsinde) Bu ev benim... İçinde de çocuklarım var...

(Salih, yüzü birdenbire hücum eden göz yaşlarından buruş buruş, utanmış gibi hemen yürür, bir sair-i filmenam şeklinde ilerler, sağdan çıkar. Sağ tarafın kapısında sönen ışık... Madde hiç kıpırdamaz, Salih'in arkasından bakmaz. Arkası sağ kapıya doğru, başı göğsünün üstünde, bekler. Birden doğrulur, bir heykel gibi dik, vekarlı, sağ tarafa geçer, sağ taraftaki elektrik düğmesini çevirir. Abajurlar söner. Macide, sağ taraftan, bir gölge halinde büyük pencerenin yanına gelir. Yan yana birçok camlardan mürekkep pencerenin orta camını açar. Büsbütün pırıldayan İstanbul manzarası... Macide pencereye dayanıp düşünür. Derin ve berrak bir kış gecesi.... Uzakta köpek havlamaları... Birden komşulardan bir radyo sesi gelir.)

RADYO — (Erkek sesi) Burası Ankara radyosu.. Bu akşamki yayını bitmiştir. (Kadın sesi) Niçin kazanmıyorum diye hayıflanıp durma! Çünkü kazanç yolunu bilmiyorsun! Beş lirayla, yüz bin liralık bir apartman, güzel halılar, kıymetli eşya sahibi olmak istiyorsan, hemen bir piyango bileti al! Çekilişe 1 gün kaldı.

PERDE

ÜÇÜNCÜ PERDE

[Akdeniz Yat Kulübünde oyun odası... Ön plânın en ön kısmı da, büyük bir oyun masası ve etrafında yıldızlı iskemleler... Cephede, en aşağı kısmından en yukarisına kadar kesme camdan küçük murabballarla örülü, lake üzerine ince yıldız çizgili, muazzam ve şahane kapı... Kapının gerisindeki koridorda, oraya muhteşem bir merdivenle çıkıldığını gösteren iki sütun; ve sütunların sağında ve solunda, mermer parmaklıklı iki balkon parçası... Balkonun gerisinde de, yıldızlı ve tezyini resimlerle süslü bir duvar... Kapının sağ ve solunda saray işi, büyük, lake üzerine yıldızlı ik' ayna... Sağ ve sol yan duvarlar. Cephe duvarına eş olarak beyaz lambrili ve yıldızlı ...Cephe duvarıyla sağ yan duvarın birleştiği köşede, çap-razvâri küçük bir masa... Oyun masasının sağına ve soluna düşen ön plân bokluklarından, ağır ipek kumaşlarla kaplı ve ayak kısımları püsküllü şarap koltukları ve ortalarında yıldızlı sigara masaları... Tavanda, oyun masasının üstüne doğru bir saray avizesi...]

(Salon, boy ışığını karartan sigara dumanları içinde... Cephe kapısının gerisindeki koridorun ışıkları pek keskin... Kapının arkasından geçen, fraklı, smokinli erkekler ve tuvaetli kadınlar... Derinlerden boğuk bir cazbant sesi geliyor. Hisli bir tango.. Salon dolu...Oyun masasının ortasında, yuzu bize doğru, Yabancı Krupye... Krupyenin sağında, göbekli ve kelli felli adam, onun altında Kızıl saçlı ve güler yüzlü kadın.. Ondan sonra masaya dayatılmış ve böylece o yerlerin meşgul olduğu belirtilmiş iki iskemle. Krupyenin sağında, Kaytan bıyıklı ve tek gözlü züppe, onun altında Pis bıyık ve gözlüklü erkek, onun altında Kömür saçlı ve geçkin çeh-reli kadın, onun altında da Çıplak kafalı ve purolu tip... Kılıklar, frak, smokin, koyu renkli elbise, açık saçık kadın tuvaletleri vesaire... Masada, herkesin önünde bir yığın fiş ve para.. Oyun masasının sağ ve sol kavisleri, ayakta oyunu görmek ve oynamak is-tiyen çeşit çeşit tiplerle dolu.. Bunlar, cephe kapısının görünmesine engel olmayacak şekilde masanın etrafına kümelenmişler ve daimî bir hareket içindeler. Sağ ve sol ön planlardaki koltuklar boş... Cephenin sağ yan köşesindeki küçük masada fiş memuru, gelip gidenlere fiş vermekte... Çıkan kâğıtlarla gaynot fişleri, masanın üstündeki hususî iki delikten atıldığı için Krupyenin önünde hiçbir şey yok... Sabo, kömür saçlı ve geçkin çehreli kadının önünde.. Ön plânda ve masaya dayalı iki boş iskemlenin ilerisinde, ayakta, karşı karşıya Yusuf ve Fabrikatör Ali... Aralarında Naci Beyefendi... Üçü de fraklı... Onlar konuşurken salondaki devamlı kaynaşma ve hareketler durmaz ve oyun masasında, hiçbir ses çıkmaksızın, sadece işaretlerle oyun faaliyeti yürür. Sağ ön plânda tek başına sülün Ahmet... Sağ yan gerisinden masaya bakan Sülün Ahmet, smokinli...)

NACİ — (Yusuf ve Ali'ye) Masadan niçin kalktınız? Oyun sizi bekliyor!

ALİ — (Naci beyefendiye) Biraz baş başa konuşmak istedik de...

NACİ — Oooo, afedersiniz! Rahatsız ettim.

(Naci beyefendi selâm verip çekilir, masanın sol kavsinden dönerek Krupyenin arkasına doğru yürür. Kömür saçlı ve geçkin çehreli kadının Kaytan bıyıklı ve tek gözlüklü züppe tarafından banko edilen eli düşmüş, kutu, Pis bıyık ve gözlüklü erkeğin önüne gelmiştir.)

ALİ — (Yusufa) Paran bittiyse yardım edebilirim istersen...

YUSUF — Hayır! Üç bin liram vardı, kaybettim. Sen ne vaziyettesin?

ALİ — (Mühimsemez gibi) Ya tapiyim, yahut az birşey kazanıyorum! (Yusufa bakar.) Kuzum, kaşla göz arasında ne zaman geldin ve ne zaman kaybettin paramı? Ben hiçbir şey göremedim.

YUSUF — Sen daha yeni geldin. Ben bir saattir buradayım.

(Pis bıyık ve gözlüklü erkek düşmüş, kutu, kaytan bıyıklı ve tek gözlü züppenin önüne gelmiştir. Etraftaki kalabalıktan oyuna iştirak hareketleri... Bir kadın, züppenin omzundan ona bir fiş uzatır, züppe bunu mübalâğalı bir nezaketle kabul eder.)

ALİ — (Yusufa) Evine uğradım ama yoktun! On bir çeyrekle indin galiba...

YUSUF — Evet yazıhaneye uğrayıp frakımı giymek ve buraya gelmek, saat 1'i buldu.

213

ALİ — Ay senin frakın yazıhanede mi duru-

YUSUF — (Bezgin) Ne yaparsın? Bizimki malûm... Hemen oyun, kumar, kulüp şüphesi...

ALİ — Ah kardeşim, hakkı yok mu kadıncağızın?

YUSUF —• (Ali'ye nefretle bakar.) Herhalde
karımın müdafaasını sana yaptırarak değilim!

(Kaytan bıyıklı ve tek gözlüklü züppe de düşmüş ve kutu, Göbekli ve kelli felli adama gelmiştir.)

ALİ — (Gözleri dikkatle Yusuf'ta) Öyleyse

kendin müdafaa et karını!

YABANCI KRUPYE — (Önüne atılan fişleri sayarak) Tam 3000 lira var! Banka tomban gidiyor!

(Fabrikatör Ali derhal geriye döner ve boş iskemlelerden ikincisinin yanında elini masaya vurur.)

ALİ — Banko!

(Kalabalıkta kaynaşma, oyuna dikkat... Naci Beyefendi, Yabancı Krupyenin sağ omuz başında.. Sağ ön plândaki tek başına duran sülün Ahmet bir iki adım atar. Kâğıtlar verilir.)

ALİ — (Kağıtlarına bakıp açar.) 9... (Yabancı Krupye üç bin liralık fişleri fabrikatör Ali'nin önüne sürer ve kâğıtları delikten atar. Ali paraları avuçlayıp Yusuf'un yanına gelir.) 214

ALİ — (Elindeki fişleri cebine atarken Yusuf'a) İşte senin kaybettiğin parayı bir elde kazandım!

YUSUF — Ne âlâ!

(Kutu kızıl saçlı ve güler yüzlü kadına geçer. Onun sattığı parayı Göbekli ve kelli felli adam öder. Bu ele sessizce, Çıplak kafalı ve purlu tip banko eder. Yusuf'ta Ali konuşmalarını kesmezler.)

ALİ — Şimdi parasını aldığım göbekli ve kelli felli adam bu akşam elli bin lira kaybedebilir.

YUSUF — Nereden biliyorsun?

ALİ — Naci Beyefendi söyledi. Üzerinde elli
bin lira varmış...

YUSUF — İyi ama o şimdiye kadar kazancından başka bir şey kaybetmedi ki...

ALİ — Bakalım bundan sonra ne olacak?

(Kızıl saçlı kadın düşer. Kutu, masaya dayalı boş iskemlelerden birincisinin önüne gelir. Herkes Yusuf'ta Fabrikatör Ali'ye bakar.)

NACİ — (Olduğu yerden) Yusuf Salih Beyefendi! El size geldi!

YUSUF — (Naci Beyefendiye) Bu el paslâ-men! Arkadaşım ile birşey konuşuyoruz.

NACİ — (Fabrikatör Ali'ye) Ondan sonra da
sıra sizde, Ali beyefendi!

ALİ — Benim için de bu el paslâ-men!

(Krupye kutuya uzanıp onu gayet ağır bir çe-çekişle uzun bir kavis çizerek çıplak kafalı ve purlu tipin önüne geçirirken, Naci Beyefendi, küçük cebinden mendilini çekip alnını uğuşturur. Bu işareti görür görmez. Sülün

215

Ahmet, hemen bir iki adım geri çekilir, sağ ön plândaki püsküllü koltuklardan birine yapışır. Sabo, çıplak kafalı ve purlu tipin önüne gelmek üzeredir.)

NACİ — (Fabrikatör Ali'ye)^ Ali Beyefendi! Oyuna devam buyuracaksınız, değil mi?

ALİ — Evet efendim, evet!

(Birden elektrikler kararır, sönecek gibi olur yine açılır, herkes hayretler içinde bakır-ken sönüverir. Hiçbir yerde hiçbir ışık yok... Uğultu, karma karışık hayret nidaları... Cazbant sesi kesilir. Sükût... Bütün bunlar yalnız birkaç saniye sürer. Yanan bir çakmak,... Çıplak başlı ve purlu tip çakmağını yakmış, önündeki kutuyu göstermektedir. Çakmağın arkasından üst üste kibritler yanar.)

NACİ — (Elinde, yanan bir kibrit) Mesele yok efendim, şimdi anlaşılır. Kutu muhafazada olsun da... Acaba şehir cereyanını mı kesildi? Şimdi anlarız.

(Hafifçe kızaran ve peşinden hemen açılan elektrikler... Salon ve koridor ışıklar içinde... Dışardan ve uzaklardan bir alkış sesi gelir. Herkes gülerek elindeki kibriti söndürür. Çıplak kafalı ve purolu tip çakmağını söndürür ve sımsıkı tuttuğu kutuyu bırakır. Sülün Ahmet ortada yoktur. Fabrikatör Ali ve Yusuf hayretler masay, kâğıt kutusuna ve oyunculara bakıyorlar.)

YABANCI KRUPYE — (Çıplak kafalı ve purolu tipe) Ne satıyorsunuz efendim?

216

(Çıplak kafalı ve purolu tip birkaç fiş atar. Krupye bunları hemen sayar.)

YABANCI KRUPYE — (Haykırarak) 400 lira var!

(Cepheadeki kapı açılır, Sülün Ahmet girer, yürür, Naci Beyefendinin yanında durur.)

SÜLÜN AHMET — (Oyunculara yüksek sesle) Cereyan umumî hatta kesilmiş... Şimdi her taraf birden yandı. Herhalde küçük bir arıza...

(Bu lâfları dinleyen olmaz. Herkes fişlerine bakmakta ve oyunlar meşgul görünmektedir...)

GÖBEKLİ VE KELLİ FELLİ ADAM — (Kartlara bakarak) Almaz!

ÇIPLAK KAFALI VE PUROLU TİP — (Kâğıtlarını açar) 6...

GÖBEKLİ VE KELLİ FELLİ ADAM — (Kâğıtlarını açar) 7...

(Krupye paraları göbekli ve kelli felli adama aktarma eder. Kutu kömür saçlı ve geçkin çehreli kadına geçer. Kadın, Krupyeye birkaç fiş uzatır.)

YABANCI KRUPYE — Yalnız 100 lira var!

GÖBEKLİ VE KELLİ FELLİ ADAM — Yok mu bankayla satmak isteyen?

YABANCI KRUPYE — Hanımefendiler, beyefendiler! Bankayla satmak isteyen var mı?

(Bir ân sükût, kararsızlık...)

YUSUF — (Ali'ye) Bana bin lira ver!

217

(Ali cebinden iki büyük fiş çıkarıp Yusuf a uzatır, Yusuf alır.)

YUSUF — (Olduğu yerden ve ayaktan fişleri Yabancı Krupyenin önüne atarak) Bin lira da beni sat!

YABANCI KRUPYELER — Bankada 11000 lira var!

GÖBEKLİ VE KELLİ FELLİ ADAM — Banko!

(Kâğıtlar verilir.)

GÖBEKLİ VE KELLİ FELLİ ADAM — (Kâğıtlarına bakarak) Almaz!

(Kömür saçlı ve geçkin çehreli kadın kâğıtlarını çevirir.)

YABANCI KRUPYE — Bankada 2 sayı var. (Kadına) Kendinize kart çekiniz efendim!

(Kömür saçlı ve geçkin çehreli kadın bir kâğıt çeker ve çevirir.)

YABANCI KRUPYE — Kafa çektiler. Yine 2... (Göbekli ve kelli felli adama) İyisiniz!

GÖBEKLİ KELLİ FELLİ ADAM — (Kâğıtlarını açar.) 6...

(Yabancı Krupye paraları yine göbekli ve kelli felli adama aktarma eder. Fabrikatör Ali masadaki boş iskemlelerden ikincisine oturur. Naci Beyefendi gülümser. Kutu, pis bıyık ve gözlüklü erkektedir. Krupyeye uzatılan fişler...)

YABANCI KRUPYE — 300 lira var!

218

ALİ — (Yabancı Krupyeye fişleri atarak) Bu defa da beni bankayla bin lira sat!

YABANCI KRUPYE — 1300 lira var!

GÖBEKLİ VE KELLİ FELLİ ADAM — Banko!

(Kâğıtlar verilir.)

GÖBEKLİ VE KELLİ FELLİ ADAM — (Kâğıtlarına bakıp açar.) 8...

(Pis bıyık ve gözlüklü erkek de kâğıtların çevirir.)

YABANCI KRUPYE — (Fişleri göbekli ve kelli felli adama sürerken) 8 iyidir!

(Yusuf ayakta, dehşetle oyunu seyretmektedir. Birden doğrulur, masaya geçer, boş iskemlelerden birincisine, Fabrikatör Ali'nin üstündekine oturur. Kutu, kaytan bıyıklı ve tek gözlüklü züppede.... Uzatılan fişler..)

YABANCI KRUPYE — İki yüz lira...

GÖBEKLİ VE KELLİ FELLİ ADAM — Banko!

(Kâğıtlar verilir. Göbekli ve kelli felli adam hiçbir şey söylemeden kâğıtlara bakıp açar. Kaytan bıyıklı ve tek gözlüklü züppe, hasmının kâğıtlarına uzaktan bir göz atıp kendi-ninkileri açar. Sonra öfkeyle kutuya bir tokat atıp önünden uzaklaştırır. Krupye kutuyu göbekli ve kelli felli adama geçirir. Kazandığı fişleri de onun önüne sürer.)

GÖBEKLİ VE KELLİ FELLİ ADAM — (Yabancı krupyeye birçok fiş sürerek) Say bakalım!

219

(Yabancı krupye fişleri saymakta...) ALİ — (Yusufa) Bu ne kadar tomb an böyle, YUSUF — Elbette birinde duracak! ALİ — Belki de sende durur.

YABANCI KRUPYE — (Saydığı fişleri istifli-yerek) Tam 4000 lira var! (Sesini yükseltir) Bankada 4000 lira var!

(Sükût, tereddüt... Yusuf sol iç cebinden kocaman bir zarf çıkarır, önüne koyar. Krupye ve herkes Ali'ye bakıyor.) ALİ — (Yusufa) Ne o? Zarfın üstünde Samiye Hanımefendi yazılı?...

(Yusuf cevap vermez; asabi, zarfı tersine çevirir. Yabancı krupye Ali'ye bakıyor.)

YABANCI KRUPYE — 4000 lira var! ALİ — Demek benim banko etmemi istiyorsunuz! Banko!

YUSUF — (Tepeden inme bir hareketle sağ elini masaya vurur.) Banko prim!

(Yusuf elini zarfa atarak içindekileri çıkarır: tomar halinde binlikler... Naci Beyefendi ve Sülün Ahmet, vaziyete, çok hususî bir eda ile çatık kaşlarla bakıyorlar. Göbekli ve kelli felli adam kâğıtlar: kutudan çıkarıyor.)

ALİ — (Yusufa) Bırak da ben banko edeyim!

YUSUF — (Sert) Bırakmıyorum!

ALİ — Önündeki otuz kırk bin liraya acıyorum! Nerede buldun onları?

(Yusuf cevap vermez, Ali'ye gayet sert ve kes-

kin bir göz atar. Kâğıtlar kutudan çıkmış ve krupye tarafından Yusuf a uzatılmıştır.)

YUSUF — (Kâğıtlara bakar.) Kart!

(Banka kâğıtlarını çevirir.)

YABANCI KRUPYE — Bankada 3 sayı var!

(Göbekli ve kelli felli adam kutudan bir kâğıt çıkarıp açar, Yusuf a doğru atar ve kendisi kâğıt çekmeden bekler.) YABANCI KRUPYE — 8'li verdi. Bankanın sayısı 3...

GÖBEKLİ VE KELLİ FELLİ ADAM — Yapıyorsa iyi!

YUSUF — (Elinde kâğıtlar) İyisiniz! 3 sayı iyi..

(Yusuf kâğıtları atar. Dört tane binlik banknotu krupyeye fırlatır. Göbekli ve kelli felli adam, krupyeye önünden birkaç fiş verir Krupye bunları gaynot deliğinden atar.) YABANCI KRUPYE — Bankada 8000 lira var! Gaynot ayrıca verildi!

YUSUF — (Yüksek sesle) Banko! ALİ — (Yusufa) Çıldırıldım mı Yusuf, ne yapıyorsun?

YUSUF — (Ali'ye) Kes sesini! (Yabancı krupyeye) Banko!

(Herkes birer hayret ve dikkat heykeli. Kâğıtlar çıkar.)

ALİ — (Yusufun kâğıtlarına bakarak) Rest!...

221

220

(Banka kâğıtlarını açar. Yabancı krupye kâğıtlara bakar.)

YABANCI KRUPYE — 8... Bankada 8 var!

(Yusuf kâğıtlarını atar. Krupye, başını önüne eğmiş, çıkan kâğıtları delikten atıyor. Herkeste hayret, merhamete dönmekte... Sülün Ahmet ile Naci Beyefendinin çehrelerinde müthiş bir endişe... Yusuf önündeki paralardan sekiz tanesini sayıp ileriye doğru iter. Krupye bunları alır.)

NACİ — (Yusufa uzaktan) Beyefendi! Affedersiniz ama bu kadar fazlasına banko etmeseniz... Biraz da başkalarına bıraksanız...

ALİ — (Yusufa) Yâni biraz da bana bırak demek is ciyorlar!

YUSUF — Kesin seslerinizi! (Krupyeye) Sorun, on altı bin lira var mı?

YABANCI KRUPYE — (Göbekli ve kelli felli adama) 16.000 lira var mı diyorlar!

GÖBEKLİ VE KELLİ FELLİ ADAM — (K-rupyeye) Sekiz bin liranın gaynotu ne. eder?

YABANCI KRUPYE — 400 lira...

GÖBEKLİ VE KELLİ FELLİ ADAM — (Dört tane fiş uzatır.) Al! Hepsini sat!

YABANCI KRUPYE — (Avaz avaz bağırır.) Bankada 16.000 lira var! Bu mevsimin en büyük satışı! 16.000 lira...

YUSUF — (Kendinden geçmiş) Banko!

(Kâğıtlar verilir. Herkeste dehşet... Kalabalıkta bir itişme ve kakışma... Herkes birbirinin üzerinden masaya bakıyor. Naci Beye-

222

fendi ile Sülün Ahmet geriye çekilir, kalabalığın arkasına geçerler.)

YUSUF kart!

(Kâğıtlarına bakarak) Verirseniz

(Banka kâğıtlarını açar.)

YABANCI KRUPYE — Bankada hiç sayı yok!

(Göbekli ve kelli felli adam bir kart çekip açar ve Yusufa atar.)

YABANCI KRUPYE — 7'li verdi! (Banka kendisine de bir kart çekip açar.)

YABANCI KRUPYE — İli aldı, bankada 1 sayı var! (Herkes dikkatle ve ümitle Yusufa bakıyor. Yûsuf, elinde kartlar, kaskatı... Önündeki 7'li kâğıda bakmakta...)

YUSUF — Sayınız iyidir!

(Herkes korkuyla irkilir. Kömür saçlı ve geçkin çehreli kadın eliyle yüzünü kapatır. Yusuf kâğıtlarını açık olarak masanın üstüne bırakır, öylece kalır.)

YABANCI KRUPYE — (Uzaktan Yusufun kâğıtlarını okuyarak) 9...4 daha 3...7 daha sıfır... (Yusufa) Lütfen 16.000 lira!

(Yusuf önündeki bütün paraları krupyeye atar. Krupye bunları şimşek hızıyla sayar. Müthiş bir ân..)

YABANCI KRUPYE fazla verdiniz! Buyurun!

(Yusufa) İki bin lira

223

(Yusufun önüne atılan iki tane binlik... Herkesin baş önünde... Yalnız Göbekli ve kelli felli adamla yanındaki kadın, mesut.. Yusuf iki tane binlik banknotla boş zarfı avuçlar, buruşturup pantolon cebine tıkar. Herkes taş kesilmiş .. Sükût, hareketsizlik... Cephe kapısı, kırılacak gibi bir gürültüyle açılır: Her zamanki kılığıyla yalnız kravatsız ve ceketini yine omuzlarında, Haddehaneli Salih... Herkes dönüp o tarafa bakar. Haddehaneli Salih'in yanında, kapalı ve dik yakalı, parlak düğmeli, kulüp kapıcısı kılıklı bir adam vardır. Salonun orta yeri açılmıştır. Naci Beyefendi, şaşkın, Haddehaneli Salih'e doğru bir adım atar. Sülün Ahmet, Naci Beyefendinin arkasında, bitkin...)

SALİH — (Naci Beyefendiye kapıcıyı gösterir.) Bu adamı buradan defediniz! Yolumu kesmek istedi!

(Yusuftan başka herkes masadan kalkar. Sağlı ve sollu iki saf halinde sıralanıp, ortadaki Salih'e bakarlar. Yalnız Fabrikatör Ali, ön plânda, koltukların yanında ve ayakta, manzarayı seyretmektedir. Yusuf, başı önünde ve daima masada... Naci Beyefendinin bir işaretiyle kapıcı çıkıp gider. Koridor bomboş...)

SALİH — (Naci Beyefendiye) Tam bahçenizden geçerken ışıklar söndü! Meğer şehir cereyanı kesilmiş... Öyle mi? (Etrafına bakmır, ön plânda ve ayakta duran fabrikatör Ali'yi görür.) Parayı siz kaybettiniz, değil mi Ali Bey?

ALİ — Hayır! (Elini, masada oturan Yusuf a

224

uzatır.) Yusuf Salih Bey kaybetti! Tam otuz iki bin lira!...

SALİH — (Gözü Yusufta) Ne, Yusuf Salih Bey, nam-ı diğer hasta Kumarbaz otuz iki bin lira mı kaybetti? Nerede buldu bu parayı? (Naci Beyefendiye döner, iki yumruğunu birden havaya kaldırır.) Yâni siz...

(Naci Beyefendi korkuyla bir adım geri çekilir, Yusuf yerinden fırlar.)

YUSUF — (Bağırarak Haddehaneli Salih'e) Buraya ne sıfatla ve nasıl gelebiliyorsunuz? Şu halinize, kılığınıza da bakın! Burası sizin muhitiniz mi? Çıkın dışarıya!

SALİH — (Naci Beyi Gösterir.) Beni, buranın öksecisi akbabalar değil de, öksedeki yaralı serçe kovuyor! (Sülün Ahmet'i görür.) Ya sen ne yaptın, sersem!

SÜLÜN AHMET — Patron, ben hiçbir şeyin farkında değilim! (Sülün Ahmet'in cevabı üzerine, şaşkın şaşkın, birbirine bakınırlar... Kulaktan kulağa fısıltılar.. Haddehaneli Salih etrafına bakmır, kalabalığı süzer.)

SALİH — (Kalabalığa) Parayı kim kazandı?..

(Herkes, sol taraftaki safta duran Göbekli ve kelli felli adama bakar.)

SALİH — (Göbekli ve kelli felli adama) Siz mi kazandınız?

GÖBEKLİ VE KELLİ FELLİ ADAM — (Naci Beyefendiye) Murahhas âza beyefendi! Böyle sahneler galibaburada sık sık olmaya başladı! Pek alışık bir haliniz var! İcabeden tedbirleri alsanıza!

SALİH- (Naci beyefendiye) yani niçin polise haber vermiyorsunuz demeğe getiriyor. (göbekli ve kelli felli adama) neci beyefendi bu işi yapamaz, nezaketi manidir ! siz teşebbüs etsenize ! (biraz sükut, dehşet...) kazandığınız paraları sahibine iade edin !

YUSUF- (yine bulunduğu yerden haykırır) sizi bu işe kim memur etti ? buraya tripo numarası yapmaya mı geldiniz ?

SALİH- (gözleri Yusufta) benim bir tripocu olduumu yüzüme vuruyor. Hem de bu kadar kibar, yüksek temiz, insanlar içinde!.. halbuki ben, onun yüzüne vuracak hiçbir şey bilmiyorum.. (iki taraftaki kalabalığa) ben bir tripocuyum. İpsizlere, sapsızlara kumar oynatır, onlardan aldığım manolarla hallenirim. Benim tripomda biri esnerse, ağzına yumruk sokup altın dişlerini sökerler. Düşünün, ben nasıl bir tripocuyum! Fakat işlettiğim batakhaneye, bu katil yuvası önünde bir ana sınıfına benziyor.

NACİ- Salih beyciğim, rica ederim, sakın ve muvazeneli olun. Gelin, sizinle aşağıdaki yazıhaneme kadar inelim. Maksadınızı ve gayretinizi orada öğreneyim. Emredersiniz, ne isterseniz veririz!

SALİH- (Naci beyefendiye) aşağılık adam! Beni elaleme rezalet çıkarıp, haraç almaya gelmiş bir külhan beyi gibi gösteriyorsun. Konuşayım mı ? (göbekli ve kelli felli adama) benim kahraman beyim, 32 bin lirayı şimdi ödüyor musun kaybedene?

(Yusuf olduğu yerde masaya eğilir, iki eliyle yüzünü kapar)

GÖBEKLİ VE KELLİ FELLİ ADAM- (Salih'e) şunun bunun kaybı ve kazancıyla ne alakanız var sizin ?

SALİH- hiç ! hiç mi hiç ! (Yusuf'u gösterir) bu çocuğa acıyprum. O kadar hastaki, zavallı, tripolara bile gidiyor. Benimkine de geldi. Onu kurtarmak istiyorum! (Etrafına) kuzum, kibar, merhametli, malumatlı insanlar! Bana yardım edin.!

YUSUF- (ellerini yüzünden çeker, kalabalığa bakar) Çıldırılmak üzereyim ! bu adamın bana musallat oluşundaki sırrı anlayamıyorum!(Haddehaneli Salih'e) Ya çekil git, yahut?...

SALİH- (Yusuf'a) Beni öldürecek misin ? Nerede o haysiyetli parmaklar sende ? (Naci beyefendiye) naci beyefendi, sizi vazifeye davet ediyorum !

NACİ- Çok ileri gidiyorsunuz! Polis çağırmaya mecbur olacağım.

SALİH- Durun yahu ben bütün klübü toplayayım da siz o vakte kadar polisi çağırırsınız. Ne kadar çokluk olursa o kadar iyi...

(Haddehaneli Salih atılır, hızla cephe kapısını açar. Merdivenlere doğru ilerler)

SALİH-(Avaz avaz) Akdeniz yat klübünün sayın davetlileri! Oyun salonuna buyurun. Hanımlar, beyler!, buraya. En büyük numara gösteriliyor.

YUSUF-Allahım ! Beynime bir kurşun sıkmaktan başka çarem kalmadı !...

(Yusuf ileriye atılır, masanın etrafından dolaşır, açık cephe kapısından çıkar. Tam o anda geriye dönmüş olan haddehaneli Salih'e çarparak merdivenlerden atlar, deli gibi iner, kaybolur. Haddehaneli Salih, tekrar merdivenlere dönmüş, alık alık Yusuf'u takip ediyor. Kalabalıkta kapıya doğru şuarsuz ve ani bir sokulma...)

YUSUF — (Merdivenlerden kaybolurken) Ben artık ölmeliyim!

SALİH — (Yusufun arkasından acı acı bağırır.) Yusuf bey, dur! Nereye gidiyorsun?

(Haddehaneli Salih merdivenlere doğru sürüklenirken, bir basamak iner.)

SALİH — Yusuf bey, bir lâhza bekle, geliyorum!

(Haddehaneli Salih bir basamak daha iner)

SALİH — Yusuf bey, bir çift sözüm var! Yusuf Bey, Yusuf Bey!

(Haddehaneli Salih de merdivenlerden yu-varlanırcasına inip kaybolur. Koridorun sağ ve solundan birkaç kişi peydahlanıp oyun salonuna bakarlar. Başlar merdivene doğru... Fabrikatör Ali hâlâ olduğu yerde... Sülün Ahmet yavaşça kapıdan çıkıp sağ yana sapar, kaybolur. Birden, sırtında şık bir tuvalet merdivenlerden koşakoşa, Semra çıkar. Arkasından Prens Safa, koşarak Semra'yı takip ediyor. Semra oyun odasına girer. Semra, sarhoş tavırlarla, yine iki saf halinde açılan kalabalığı süzer ve ön plânda, dimdik, kendisine bakan Fabrikatör Ali'yi görür.)

228

SEMRA — (Cephe kapısının önünden Fabrikatör Ali'ye) Yusuf bey, Yusuf Bey diye bağıra bağıra deli gibi dans salonundan geçerken Haddehaneli Salih'i gördüm. Ne var?

ALİ — Rezalet!

NACİ — (Semra'ya yaklaşır.) Rezalet çıkarıp bizden para koparmak istedi!

SEMRA — (Düşmemek için sallanır, arkasındaki Prens Safa'ya dayanır, doğrulur.) Yalan söylüyorsunuz! Haddehaneli Salih böyle birşey yapmaz!

NACİ — Ya ne yapar? (Eliyle gösterir.) Bu muhterem hanımefendilerle beyefendiler arasında, onlardan bir fert gibi mi hareket eder?

SEMRA — (Koluyla Prens Safa'nın koluna abanıp kalabalığa bakar.) Muhterem Hanımefendilerle muhterem beyefendiler bunlar mı? (Prens Safa'dan ayrılır. Kalabalığa doğru bir iki adım atar, bir saray reveransıyle selâm verir.) Muhterem hanımefendiler, muhterem beyefendiler! Ka-atıl, hırsız, dolandırıcı, kalpazan, nebbaş, orospu, pezevenk, dalkavuk, deyyus, jigolo, vatan haini.... Bu sıfatları tanıyor musunuz? Affedersiniz, siz bunları bilemezsiniz! Bu sıfatları taşıyanlar sizin gibi muhteşem insanları görseler, utançlarından ölürlər! (Doğrulur, cilveli bir tavır takınır.) Sakın yanlış anlamayın! Yâni ne kadar aşağılık mahlûklar olduklarını bir anda kestirirler! (Prens Safa'ya döner) Sen burada kal; Prens cenapları, sizin yeriniz burası... Birkaç fırın ekmek yedikten sonra buradaki seviyeye yetişebilirsiniz!

(Semra uzun eteklerini kaldırır, koşa koşa kapıdan çıkar merdivenlerden uçarak iner,

229

kaybolur. Fabrikatör Ali ilerler, oyun masasının sol kavisine yapışır, masaya tutunur.)

ALİ — (Herkes) Merak edecek hiçbir şey yok!

(Semra'nın arkasından bakanlar, hep birden fabrikatör Ali'ye döner. Kaynaşma... O-yun masasının arkasında, masaya muvazi bir kalabalık çizgisi... Naci Beyefendi ile Prens Safa, yan yana, ortada...)

ALİ — Semra isimli mâruf ve mecnun kokot da, Yusuf gibi, Haddehaneli Salih'in müşterilerin -dendir. Bunların hepsi evvelden düşünülmüş bir tertip... Bizi ve kulübü çarpmak istediler. Buna

yakın bir numarayı da üç gece evvel Haddehaneli Salih'in triposunda gördüm. O zaman da, hedef galiba bendim!

NACİ — Pek doğru Ali Beyefendi!

GÖBEKLİ VE KELLİ FELLİ ADAM — (Kalabalığın sağ tarafından) Siz tripoya mı gittiniz? Nasıl ayak atabildiniz öyle yere?

ALİ — Yusuf götürdü; bu adamları tetkik için gideyim dedim. Oyun oynamak için değil...

NACİ — Öyle, öyle!...

ALİ — Haddehaneli Salih, nam-ı diğer Parmaksız Salih, müthiş adam... Zar tutarak Mısır'da ve İstanbul'da on binler kazanmış...

(Büyük bir alâkayla kımıldanan kalabalık... Kadınlar merakla başlarını uzatır.)

ALİ — Yirmi iki senedir de oğlunu kaybetmiş.. Bir de böyle masalı var... (Prens Safa'yı gösterir.) Beyefendi anlattı: Oğlunu bulmak için baş

230

vurduğu hocalardan biri demiş ki ona... (Sağ elinin şahadet parmağını gösterir.) Şöyle demiş: "Parmağına güvenme! Bir gün aynı parmakla bütün paranı geriye verebilirsin!" Ve Salih'in parmağında bir sivilce çıkmış... (Prens Safa'ya) Öyle değil mi Beyefendi?...

PRENS SAFA — Tamam, tastamam! (Sağına ve soluna doğru) Parmak dolama olmuş... Hissini kaybetmiş.. Salih bir daha zar tutamamış... Bütün kazancını birkaç haftada kaybetmiş...

ALİ — Geçirdiği bir buhran neticesinde satırla parmağının üzerine vurmuş... Derken kangren ameliyat... Parmağını kesmişler.. O gün bugün, işi tripoculuk ve böyle tertipler..

GÖBEKLİ VE KELLİ FELLİ ADAM — Ne garip macera!

NACİ — Evet, evet! (Etrafına) Kıymet ve ehemmiyet verilecek hiçbir nokta, yok efendim! Biz işimize devam edelim! Buyrun hanımefendiler, beyefendiler, yerlerimizi alalım!

(Eski oyuncular yerlerine doğru yürür. Prens Safa masanın etrafından dolanıp fabrikatör Ali'nin yanına gelir. Göbekli ve kelli fellî adam, krupye iskemlesinin arkasında...)

GÖBEKLİ VE KELLİ FELLİ ADAM — İsterseniz ben size bir bakara adötablo açayım.

PRENS SAFA — (Sağ elinin şahadet parmağını Ali'nin burnuna doğru uzatmış) Kazanırsanız elli lirası benim!

PERDE

DÖRDÜNCÜ PERDE

(İkinci perdedekinin aynı)

(Macide, ön plândaki koltuklardan birinde, yüzü sağdaki kapıya doğru, sırtında aynı robdöşambr, çocuğuna beyaz bir kazak örmekle meşgul... Bütün abajurlar yanmakta... Penceredeki manzara çok silik ve ışıklar pek seyrek... Macide, elinde sarkan minicik kazağın işini bitirir, son düğümü atar, yün ipliği kucağındaki büyücek bir makasla keser, sonra kazağı, koltuğun kol dayanacak yerine serer. Yünlerle şişleri ve makası da onun yanına koyar, vücudunu koltuğun arkasına verir, gözlerini kapar ve öylece kalır. Sert bir zil sesi.. Kapı çalınmıyor. Macide yerinden fırlar, sağa koşar, çıkar.... Geçen birkaç saniye... Sağdan, her zamanki ceketini giymiş boyunbağını takmış, Haddehaneli Salih gelir. Salih yürür, çocuk kazağım taşıyan koltuğun yanına gelir. Kazağı iki eliyle tutup uzatır, uzaktan seyrederek. Arkasından, bir hayalet gibi sokulan Macide... Salih, kazağı; koltuğun oturacak yerine bırakıp Macide'ye döner..)

SALİH — Bütün parasını kaybetti!

MACİDE — Biliyordum!

SALİH — Nerede buldu otuz bin liradan fazla parayı?

MACİDE — (Birden elleriyle yanaklarını kavrar, ayak parmaklarının ucunda yükselir.) Otuz bin lira mı kaybetti?

SALİH — Otuz iki bin lira...

MACİDE — Bittik! Namusumuz da bitti!

SALİH — (Gayet korkunç) Niçin?

MACİDE — Demek bana yalan söyledi. Parayı bugün tahsil etmiş!..

SALİH — Ne parası?

MACİDE — Samiye Hanımefendinin parası.. İhtiyar kadının Hukuk Mahkemesinde otuz bin liralık bir dâvasını kazandı. Satış muamelesini bitirmek üzereydi. Bana parayı tahsil edeceğini söyledi.

SALİH — (Hırıldar gibi) İşte şimdi hastalık, ilâçsız!

MACİDE — (Heyecanı artıyor) Bu gece siz gelmeden, evin halısını verdi bir adama.. Üç bin lira aldı. Demek cebinde ayrıca otuz bin lira varmış... Üç bini kaybettikten sonra artık namusa da paydos, öyle mi! (Çılgınlaşır) Hatırıma da gelmedi değil... "Sakın parayı almış olmayasın; sen bir yabancının emanet parasıyla da oynarsın!" dedim ona...

SALİH — (Dalgın, düşünceli, korkunç) Bu pisliği ölüm de temizleyemez!

MACİDE — (Kendinden geçiyor.) Hiçbir şey temizleyemez! Onu Barodan kovarlar. Emniyeti suiistimalden hapisaneyi boylar. Dillere destan oluruz. Bir avukatın marifetleri diye, gazeteler birer karış harflerle yazarlar ismimizi... (Çığlık sesi ile) Ya ben ne olurum, ya çocuğum ne olur?

234

(Macide, ayakta, bir deli tauriyle susar. Salih'in yüzü pıhtılaşmış.. Salih koltuğun üzerindeki çocuk kazağını alır, yere atar, koltuğa çöker. Gözleri hep Macide'de..)

SALİH — Bana birşey söyle, birşey söyle ki, insanoğlunun elinden gelmesin isterse; amma birşey söyle... Ben onu yapayım.

MACİDE — Hemen otuz bin lirayı bulup bu sabah, nihayet öbür gün, nihayet daha öbür gün kadına teslim etmekten başka hiçbir çare yok.

SALİH — (İhtiyarsızca sağ taraftaki makası eline alır, Macide'ye doğru tutar.) Nasıl bulalım!

MACİDE — Hiçbir şey bilmiyorum!

SALİH — (Makası yerine koyar.) Bütün kötülüğü bana ait, cinayet, hırsızlık, rezalet, bir çare?

MACİDE — (İlerler) Nerede kaldı bu adam? Hâlâ kulüpte mi?

SALİH — Çıktı. Benden evvel çıktı,. Belki herşeyi kurtaracaktım. Fakat çıktı, başını aldı, kaçtı... Giderken de "ben artık ölmeliyim!" diye bağırdı. Beni de sürükledi peşinden.. İzine bile rastlıyamadım.

MACİDE — Öyle ise nerede kaldı? Niçin hâlâ gelmedi evine? Yoksa?..

SALİH — (Elini kaldırır.) Yok yok kendisine birşey yapmış olamaz. Ben Yusuf'ta o gözü görmüyorum!

MACİDE — Böyle söylemeyin! Oğlunuzu daha dün tanıdık! O çocuk kadar içinden dertli, içinden belâli, içini dışına çıkaramıyan, yaptıkları ile duydukları birbirine zıt, hiç kimse yoktur. Böyle bir hâl karşısında ya çıldırır, ya ölür.

235

(Salih başını korkunç bir hareketle Macide'-ye doğru uzatır. Bir an durak...)

MACİDE — Ondaki hastalığı benden başka kimse bilemez. Yusuf'un karnındaki öz temizdir.

SALİH — Nasıl olur?

MACİDE — Niçin olmasın?

SALİH — O benim kanımı taşıyor!

MACİDE — Sizin kanımız pis mi?

SALİH — Pis! (Ayağa kalkar, Macide'ye ellerini uzatır.) Kızım benim, kızım! Kocana acımaya başladın! Çareli, çaresiz, ona suç bulma! Çareli, çaresiz, onu affet! (Elini göğsüne yapıştırır.) Hiç

olur mu, Haddehaneli Salih'in oğlu Yusuf beyefendi olabilir mi? Nasıl istersin ki kırkayak yumurtasından bir kelebek çıksın? Bütün kabahat bende!

MACİDE — (Salih'in halinden ürkmüş) Beni öldürmeyin!

SALİH — Hakkın bana gösterdiği cilveye de bak. Tıpkı karıma benziyorsun! Yüzünde hiç boya bırakmasan, sırtına uzun bir entari giysen, saçlarına beyaz bir başörtüsü atsan, o dirildi diyeceğim! Dik bana gözlerini! Onun gözlerindeki lanet karanlığı ile dik ve onun gibi beddua et: "Merhametsiz adam! Allah da sana merhamet etmesin! Yalnız kocama acısın!" (Macide'nin üstüne yürür.) Ben bu zamana kadar, evvelâ kendiminki, kimbi-lir kaç ocak söndürdüm. Şimdi de seninkini söndürüyorum. Yalnız benim gibi bir günahkârın kanını taşımak vebali yüzünden çocuğumun ocağı sönüyor! (Arkasını döner, iki eliyle büyük pencereyi kucaklarcasına) Her günaha bir kefarete biçen Allahım! Yok mudur benimkinin kefareti?

236

(Macide ayakta mendiline kapanmış sarsılırken Salih birdenbire geriye döner. İki büküm vaziyette parmaksız elini sol avucunun içine vurur.)

SALİH — (Deli sırtışıle) Elbette ben de bu bilgisiz kafamla, kısacık aklımla bir yol bulabilirim. Bak, cilvelere sen, bunu demin yolda gelirken düşünür gibi olmuştum da tam kestireme-miştim, elimden kaçırmıştım.

MACİDE — (Başını vekarla kaldırır.) Siz neler söylüyorsunuz? Deli mi oluyorsunuz?

SALİH — Akıllanmaya çalışıyorum?

MACİDE — Biz Yusuf u bulalım! Nerede bulalım onu?

(Nokta halinde tek ve korkak bir zil sesi... İ-kisi de sağ tarafa bakarlar.)

SALİH — Belki de o... (Macide kaskatı kesilir, zil tekrar çalar.)

SALİH — Beni hâlâ bilmiyor. Birdenbire kar-şılaşmamalıyım.

*

(Macide âni bir irade hamlesi ile doğrulur. Salih'e çocuğun odasını gösterir, dimdik sağa doğru yürür çıkar. Salih döner, koltuğun kol dayanacak yerinde duran makası alır, sol elinin baş parmağına geçirir, birkaç kere açar ve kapar ve elinde makas, sol tarafa yürür, soldaki kapıyı yavaşça açar, içeriye giren Macide, arkasında fraklı Yusuf. Macide hızla yürüyüp sağa bakan koltuğa oturur. Yusuf yavaş yavaş ilerler, karısının karşısında durur.)

237

UF — (Gayet sakin ve o nisbette korkunç) Eğer biraz sonra güneş mutlaka doğacaksa, eğer bu geceyi Kıyamete kadar uzatmanın yolu yoksa benim için hiçbir çare kalmadı demektir. Bir erkeğin ne kadar manevî dayanacağı varsa hepsini çökerttim.

MACİDE — Biliyorum!

YUSUF — Kim söyledi diye sormayacağım. Saniye Hanımefendinin otuz bin lirasını aldığımı, onu kaybettiğimi biliyor musun?

MACİDE — Biliyorum!

YUSUF — Ölürsem şerefim temizlenmiş ol-mıyacak. Aynı şerefsizliği sana ve çocuğuma devretmiş, sonra da bunun dünyadaki azap ve mes'u-liyetinden kaçmış olacağım! Yaşarsam...

MACİDE — Beraber ölelim!

YUSUF — Ölemeyiz! Çocuğumuz var. Bu lekeyi cemiyet içinde, en az bulaşmış uzuvlarımızla, hiç günahı olmayanlarla taşımağa mahkûmuz. O da sen ve çocuğum...

(Macide, yüzünde misilsiz bir ifade, alabildiğine açık gözlerini Yusuf a saplar. Yusuf ona doğru baka kalır, soğukkanlılığını kaybedecek gibidir.)

YUSUF — Bana öyle bakma! Bu halin, bir gün dert olabilir içine. Ev yandıktan, ocak söndükten artık kurtarılacak hiç bir şey kalmadıktan sonra insanlar birbirine gülse de olur. Bundan sonra daha nasıl bir kötülük gelebilir elimden? (Bir an durak) Fenalığın bu kadar sonsuzuna ulaştığıma göre artık mesele yok, beni bağışla!

MACİDE — (Çığlık) Yusuf.

238

(Yusuf bir hamlede atılır, karısının ayakları önünde kendini yere atar. Macide'nin dizlerine sarılır.)
YUSUF — Öldüm, bittim, yandım, kül oldum! Hiçbir kelime bana göre değil... Mayamdaki zehir beni bu hale getirdi. Seni ve çocuğumu anadan doğma soyup çirkefe attıktan sonra kendime yol düşünmeğe kalkıyorum. Eğer sen bana izin verir, emreder, bu son namussuzluğumu bağışlarsan o zaman ben bu yol üzerinde .. (Bir an durak) Sen Hukuk mezunusun! Kendine hemen en iyi bir vaziyet temin edebilirsin! Çocuğumu yetiştirebilirsin! Onu öyle terbiye edersin ki, babasının kanındaki zehir çocuktan süzülür.

(Macide Yusuf u iter, kalkar. Yusuf da kalkar.)

MACİDE — (Sesi gözyaşı ile nemli) Ben ne yapacağım biliyor musun? (Pencereyi gösterir.) Pencerede gün ışıldarken buradan çıkacağım, Sa-miye Hanımefendiye gideceğim, ayaklarına kapanacağım, herşeyi anlatacağım. Benim de bir vazife alacağımı ve evime ne girerse, tek lokma ekmekten ötesini kendisine götüreceğimi, borcumuzu bir iki sene içinde kapatacağımızı söyleyeceğim. Eminim ki, bana acıyacak... Kabul edecek... Sen de şerefsiz erkek, yaşayacaksın; Cemiyete karşı namusun kurtulduktan sonra, evinin içinde, bu kapkara yüzle yaşayacaksın! Buna mahkûmsun! Senin cezan bu olacak!

YUSUF — (Olanca kuvvetiyle haykırır) Ben şerefsiz erkek, şerefimi yalnız sana karşı temizlesem de, sen de beni bu yolla cemiyete karşı kur-tarsan daha iyi olmaz mı?

239

II

(Yusuf pantolonunun arka cebinden hızla küçük bir tabanca çıkarır. Madde elleriyle yüzünü kapatır. Soldaki kapı açılır. Hadde-haneli Salih müthiş adımlarla ilerler. Yusuf, elinde tabanca donup kalmıştır. Hadde-haneli Salih, yüzü müthiş, aynı adımlarla Yusufun yanına kadar gelir, Macide ile onun arasında bir karış mesafede durur.)

SALİH — (Yusufa) At şu oyuncağı elinden!

(Yusuf tabancayı yere, yerdeki, çocuk kazağının üstüne bırakır.)

YUSUF — (İlk şaşkınlığı geçmiş, Salih'e) Mundar kumarhaneci, Parmaksız Salih, beni felâket kuşu gibi takip ediyorsun! Hani biraz aklımı oynatsam da "Evimi sen yıktın, görmeye de geldin!" desem yalan olmayacak...

SALİH — Daha söyle, daha söyle!

MACİDE — (Yusuf a) Eğer ona bir kelime daha söylersen beni kaybedersin! O kim, biliyor musun?

(Salih parmaksız elile Macide'nin ağzını kapatır. Gözleri Yusuf ta...)

YUSUF — Kimsiniz siz?

SALİH — Haddehaneli Salih, nam-ı diğer parmaksız Salih...

YUSUF — (Ağlamaklı) Benden ne istiyorsunuz? Beni ezmekten, küçük düşürmekten, rezil etmekten, evime kadar girmekten., karımı avuçlarınızın içine almaktan ne bekliyorsunuz? Ne çıkarınız yar?

SALİH — Büyük bir çıkarım var. Sabret!

(Macide'ye döner.) Kızım? 240

MACİDE — Buyurunuz efendim!

SALİH — (Sol kapıyı gösterir.) Şu içerideki kocaman avize meselesi beni çok sinirlendiriyor. Şimdi iyice baktım. O kopar o... Çocuğu uyandırmadan kucağıma aldım, tâ dipteki odaya, banyodan sonraki odaya, sizin yatak odanıza kaldırdım.

(Macide hayretle Salih'e bakarken, Yusuf çarparcasına ellerini yüzüne götürür.)

YUSUF — Allahım, neler dönüyor? Daha ne kadar küçüleceğim?

(Salih, gayet soğukkanlı, ve iradeli, Yusuf a döner)

SALİH — Artık küçülmeyeceksin! Bir daha kumar oynamayacaksın ki...

YUSUF — Doğru! Artık bir daha kumar oynamayacağım! O da emin...

SALİH — Öyle değil... Marifet birşeyi yapabilecekken yapmamakta... Körün kadına bakmamasında ne sevap var? (Macide'ye) Kızım güneş doğmadan kocan kurtulacak! Bana inanıyor musun?

MACİDE — Neden bilmiyorum, size inanıyorum!

YUSUF — Şafak sökmeden bir mucize mi olacak?

SALİH — Onu her kumarbaz her şafak vakti

bekler. Sonra da senin gibi "Allahım, gündüz olmasın!" diye dua eder. (Pencereye döner ve orada şafağın ilk ışıklarını görür.) Şafak mutlaka sökecek, gündüz olacak ve bütün insanları o günün hesabına çağırarak... (Yusufa döner.) Sen nasıl hesap vereceksin?

241

(Yusuf, sol tarafa bakan koltuğa yığılır, çenesini göğsüne yapıştırır. Salih ona biraz daha yaklaşır.)

SALİH — Ama korkma, kendini öldürmeyeceksin! O pis kanın dökülmeyecek! Bu da erkeklik mi? Yüzündeki çamuru karınla çocuğun suratına at, sonra ölüm dedikleri yağız ata bin, kaç! Erkeklik mi bu? Sen iki sevicî karıdan mı doğdun, yoksa bir erkekle bir kadından mı? Yüzüne bakan da seni bir erkeğin evlâdı zanner!

YUSUF — (Kendinde değil) Şimdi de babama, yüzünü bir kerecik görmediğim, görmeden gideceğim babama hakaret!

SALİH — Allah senin babanın belâsını versin!

(Yusuf yerinden fırlar, boğazına sarılacak gibi Salih'e bakar, Macide atılır.)

MACİDE — Yusuf, Allah aşkına birşey söyleme! Bana ve çocuğumuza bir parça merhametin varsa sus!

YUSUF — (Gözleri kan çanağına dönmüş, Macide'ye) Macide! Bu adam senin neyin oluyor kuzum? Sen de benim gibi aile nedir bilmedin. Baban mı, dayın mı, amcan mı, neyin oluyor?

SALİH — Ben bu kızın hiçbir şeyi olmuyorum, amma o benim herşeyim oluyor!

(Macide ağlar, Yusuf tırnakları ile yanaklarını çizer.)

YUSUF — Karımın babası çoktan öldü, biliyorum... Benimki de... Nedir şu adamı arkama düşüren hikmet? 242

MACİDE — (Haykırır) Söyleyeyim mi?

SALİH — Söyleme! Çocuğunu al da beş dakika için buradan git! (Yusufu gösterir.) Ben bu delikanlıya yaşamıya mecbur olduğunu, karısının da merhamet dilenciliğine çıkmayacağını, her şeyin güneş doğmadan yoluna gireceğini göstereceğim. Bizi yalnız bırak!

YUSUF — (Çılgılığı basar) Yalan, yalan, bana yalan söylemeyin! Çocuk değilim ben, beni oyalamayın! Ahmak değilim ben, beni dolandırmaya kalkışmayın!

SALİH — (Parmaksız elini Yusuf'un göğsüne dayar.) Dolandırıcı sensin! İhtiyar bir kadını dolandırdın, parasiyle kumar oynadın! Biz kimseyi dolandırmayız! Sözümüz sözdür! (Macide'ye)

Git

kızım!

MACİDE — Sabaha karşı nereye gidebilirim?

Beş yaşında bir çocukla nereye çıkabilirim! Bana acıyın! Ben de kalayım aranızda, ben da anlıyayım!

SALİH — (Göz yaşları içinde) Sana acımaya-nm yüzüne mahşer günü bütün insanlık tükür-sün! (Eliyle gözlerin siler.) Git kızım! Çocuğunu götürdüğüm odaya çekil! Hem de giyin artık, sonra gelirsin!

(Macide, başı önünde soldan çıkar. Salih, yiyecek gibi Yusuf'a bakıyor.)

SALİH — Senin baban kim?

YUSUF — Bilmiyorum!

SALİH — (Pencereyi gösterir.) Söyle! Bak, şafak söküyor! Vakit kalmadı! İnsanlar uyanacak... Dünyada sevdiğin ne varsa onun başı için söyle!

YUSUF — Söylemişim ya, babam, 22 sene
243

YUSUF — Yemin edersem ne olacak?

SALİH — Kurtulacaksın!

YUSUF — Yeter dedim ya, yetişir, yetişir artık! Size inanmıyorum! Bırakın beni kendi halime! Kendi çarelerimle baş başa kalayım! (Salihin haline bakar, geriler.) Yoksa siz misli görülmemiş bir deli misiniz? Karımı buradan gönderdiniz. Eski zaman sihirbazları gibi kurtuluş tılsımları vaa-dettiniz. Halbuki siz misilsiz derecede vahşi bir yalancı, vahşi bir masalcı, vahşi bir deli olabilirsiniz! Karımı gönderdiğiniz iyi oldu. Ama siz de çıkın bu evden; içinde bir dakika yalnız kalmak istediğim bu evden! (Bütün sesiyle) Size evimden gidin diyorum!

SALİH — (Küçülür, büzülür, bükülür.) Gideyim. Artık ben de onu istiyorum. Sevgili kızıma "Allaha ısmarladık" diyeyim de başımı alıp gideyim!"

(Salih döner, Yusuf arkasından, dimdik bakar. Salih yürür, soldan çıkar. Salih kapıyı kapar kapamaz Yusuf zıplar, sağ tarafa koşar, elektrik düğmesini çevirir. Abajurlar söner. Geniş pencerelerde, bütün güzelliği ile başlayan şafak; ve camileri, minareleriyle., Kadıköy kıyılarından görünen İstanbul... Yusuf döner, sol tarafa doğru yürür, sola bakan koltuğa oturur. Gözleri yere değer, yerde tabancayı görür, sağ eliyle alır. Tabancayı yerden kaldırırken gözü yerde çocuğun kazağına ilişir. Elinde tabanca, bir an donar, bir daha eğilir, sol eliyle kazağı alır, sağ elinde tabanca, küçükük kazağı koltuğun sol yanına dayayıp üstüne kapanır. Sessiz hıçkı-

246

rıklarla ağlamağa başlar. Tam o anda müthişlerin müthişi bir hâdise sol taraftaki odadan şangır şungur bir gürültü.. Sanki küçük odanın içinde billurdan yüz katlı bir ev devrilmiştir. Yusuf koltuktan fırlar. Gözleri hep sol tarafta, tabancayı küçük masanın üstüne bırakır. Yine sol taraftan, bütün gırtlığı kâğıt gibi yırtan bir kadın çılgığı.. Yusuf sola koşar, kapıyı açar, bir ân bakıp içeriye dalar. Kapı açık kalır. Bir lâhza sessizlik ve hareketsizlik...)

İÇERDEN YUSUF'UN SESİ — Pamuklar nerede? Çabuk!

MACİDENİN SESİ — Şu gözde! Aç!

(Koşar gibi bir iki ayak darbesi... Sessizlik...)

İÇERDEN YUSUF'UN SESİ — Dur, avizeyi çekeyim!

(Billur şangırtalan.. Sessizlik...)

İÇERDEN MACİDETSİN SESİ — Aman Alla-hım! Kalkıyor!

(Birkaç saniye derin sessizlik... Haddehaneli Salih, başında koskocaman ve kanlar içinde bir pamuk külçesi, şakaklarının hizasından iki eliyle pamuğu tutmuş, ceketsiz ve kravatsız, beyaz gömleği birçok yerinden yırtılmış, gömleğinin sağ omuz başında gittikçe büyüyen bir kan dalgası, soldan görünür. Arkasından perişan, sırtında güzel bir elbise, Madde... Sonra Yusuf... Macide'yle Yusuf

247

iÜ

oo

SALİH — Galiba Sülün Ahmet'le Semra geldi... Bakmayın hallerine! İki de çok mert çocuktur.

(Sağdan şimşek gibi Semra çıkar. Üstünde aynı tuvalet ve sırtında arjante bir kap... Ar kasında, klüpteki kılığı ile Sülün Ahmet ve Madde... Semra bir an durur., sonra koşa koşa Salih'e yaklaşır, yine mıhlamır, kalır. Salih'in çenesi atıyor.)

SEMRA — (Kendini kaybetmiş) Haddehaneli Salih, kalk! (Sülün Ahmet ve Madde yaklaşırlar. Salih' in arkasına geçerler. Salih'in dudakları kıpırdar.)

SALİH — (Hep boşluğa bakıyor.) Haddehaneli Salih kalkamaz. Bir kere yatınca bir daha kalkmaz! Çocuklar hoş geldiniz! Dinleyin beni!

(Herkes Salih'in üzerine eğilir.)

SALİH — İçerdeki avize başıma düştü ve ben öldüm! Kaza eseri.. İnanın! Buna şahitsiniz! Eğer kusur ederseniz Kıyamette iki elim yakanızda ol-

(Semra hıçkırmaaya başlar. Salih'de sönme alâmetleri...)

SALİH — Şu, ayaklarımda ağlayan çocuk da benim oğlum Yusuf.. Onu üç gün evvel tanıdım ve kabul ettim. Buna da şahitsiniz. Hoş, o avukattır, size anlatır.

(Yusuf birden başını kaldırır. Yalnız arkadan görünür.)

sun...

YUSUF

(Yırtılan bir sesle) Baba! Baba! en sana demedin mı, güneş dog- kurtarır diye... Daha güneş tam bir tonla) Salih, sen ole-

Haddehaneli Salih derler. Salih... Bizim Uzumuz

sözdür!

(Haddehaneli Salih'in gözleri apaçık bakar. Çenesi daha sık atıyor. Pencerede bol güneşli manzara...)

PERDE

(1948)

www.kitapsevenler.com

Merhabalar

Buraya Yükledeğim e-kitaplar Aşağıda Adı Geçen Kanuna İstinaden

Görme Özürlüleri İçin Hazırlanmıştır

Ekran Okuyucu, Braille 'n Speak Sayesinde Bu Kitapları Dinliyoruz

Amacım Yayın Evlerine Zarar Vermek Değildir

Bu e-kitaplar Normal Kitapların Yerini Tutmayacağından

Kitapları Beyenipte Engelli Olmayan Arkadaşlar Sadece Kitap Hakkında Fikir Sahibi Olduğunda

Aşağıda Adı Geçen Yayın Evi, Sahafılar, Kütüphane, ve Kitapçılardan Temin Edebilirler

Bu Kitaplarda Hiç Bir Maddi Çıkarım Yoktur Böyle Bir Şeyide Düşünmem

Bu e-kitaplar Kanunen Hiç Bir Şekilde Ticari Amaçlı Kullanılamaz

Bilgi Paylaştıkça Çoğalır

Yaşar Mutlu

Not: 5846 Sayılı Kanunun "altıncı Bölüm-Çeşitli Hükümler " bölümünde yer alan "EK MADDE 11.

- Ders kitapları dahil, alenileşmiş veya yayımlanmış yazılı ilim

ve edebiyat eserlerinin engelliler için üretilmiş bir nüshası yoksa hiçbir ticarî amaç güdülmeksizin bir engellinin kullanımı için kendisi veya üçüncü

bir kişi tek nüsha olarak ya da engellilere yönelik hizmet veren eğitim kurumu, vakıf veya dernek gibi kuruluşlar tarafından ihtiyaç kadar kaset, CD, brail

alfabesi ve benzeri 87matlarda çoğaltılması veya ödünç verilmesi bu Kanunda öngörülen izinler alınmadan gerçekleştirilebilir."Bu nüshalar hiçbir şekilde

satılamaz, ticarete konu edilemez ve amacı dışında kullanılamaz ve kullandırılmaz. Ayrıca bu nüshalar üzerinde hak sahipleri ile ilgili bilgilerin bulundurulması

ve çoğaltım amacının belirtilmesi zorunludur." maddesine istinaden web sitesinde deneme yayınına geğilmiştir.

T.C.Kültür ve Turizm Bakanlığı Bilgi İşlem ve Otomasyon Dairesi Başkanlığı
Ankara

Bu kitaplar hazırlanırken verilen emeye harcanan zamana saydı duyarak

Lütfen Yukarıdaki ve Aşağıdaki Açıklamaları Silmeyin

Not bu kitaplar Görme engelliler için taranmış ve düzenlenmiştir.

Tarayan

Hasan Uslu

elhasenu@gmail.com

Necip Fazıl Kısakürek _ Reis Bey